



**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**



SAĞLIK VE ZİNDELİK KULÜPLERİNDE SERBEST ZAMAN DOYUMU, SOSYAL SERMAYE DÜZEYİ VE MÜŞTERİ SADAKATİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Umut NALBANT

SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bülent GÜRBÜZ

ANKARA
2022

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAĞLIK VE ZİNDELİK KULÜPLERİNDE SERBEST
ZAMAN DOYUMU, SOSYAL SERMAYE DÜZEYİ VE
MÜŞTERİ SADAKATİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Umut NALBANT

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Bülent GÜRBÜZ**

**ANKARA
2022**

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Sadakati İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Umut NALBANT

Tarih:

İmza:

Kabul ve Onay

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Spor Bilimleri Anabilim Dalında

Umut NALBANT tarafından hazırlanan

“Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye
Düzeyi ve Müşteri Sadakati İlişkisinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri
tarafından DOKTORA TEZİ olarak
OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile kabul/ret edilmiştir.

Tez savunma Tarihi:...../...../.....

Prof. Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU

Gazi Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Bülent GÜRBÜZ

Ankara Üniversitesi

Danışman

Prof. Dr. Oğuz ÖZBEK

Ankara Üniversitesi

Üye

Doc. Dr. Halil SAROL

Kırıkkale Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Funda KOÇAK

Ankara Üniversitesi

Raportör

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
Şekiller	viii
Çizelgeler	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Zaman Kavramı	3
1.1.1. Serbest Zaman Kavramı	5
1.1.2. Serbest Zamanın Tarihsel Gelişimi	7
1.1.3. Serbest Zaman Kuramları	9
1.1.3.1. Akış Kuramı	9
1.1.3.2. Ciddi Serbest Zaman Kuramı	11
1.1.3.3. Hiyerarşik Serbest Zaman Engelleri Kuramı	15
1.1.3.4. Feminist Serbest Zaman Kuramı	16
1.2. Rekreasyon Kavramı	17
1.2.1. Rekreasyonun Özellikleri	18
1.2.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması	20
1.2.3. Rekreasyonun İhtiyacı	21
1.2.4. Rekreasyonun Faydaları	23
1.3. Serbest Zaman Doyumu	26
1.3.1. Serbest Zaman Doyumunu Etkileyen Faktörler	27
1.4. Sosyal Sermaye Kavramı	29
1.4.1. Rekreasyon ve Spor’da Sosyal Sermaye	30
1.4.2. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Sosyal Sermaye İlişkisi	31
1.5. Müşteri Sadakati Kavramı	33
1.5.1. Müşteri Sadakati	34
1.5.2. Müşteri Sadakatini Etkileyen Faktörler	35
1.5.3. Müşteri Sadakatinin İşletmeler Açısından Önemi	36
1.5.4. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Müşteri Sadakati İlişkisi	37
1.6. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalar	38
1.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	39
1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	42
1.7. Literatür Taramasının Sonucu	46
1.8. Araştırmanın Önemi	47
1.9. Araştırmanın Amacı	47
1.10. Problem Cümlesi	48
1.11. Araştırmanın Hipotezleri	48
1.12. Araştırmanın Sınırlılıkları	49
2. GEREÇ ve YÖNTEM	50
2.1. Araştırma Modeli	50
2.2. Evren ve Örneklem	50

2.3.	Veri Toplama Araçları	52
2.4.	Verilerin Toplanması	53
2.5.	Verilerin Analizi	54
3.	BULGULAR	55
4.	TARTIŞMA	74
5.	SONUÇ ve ÖNERİLER	87
5.1.	Sonuçlar	87
5.2.	Öneriler	91
	ÖZET	93
	SUMMARY	94
	KAYNAKLAR	95
	EKLER	118
Ek-1.	Etik Kurul İzni	118
Ek-2.	Gymnasium Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	119
Ek-3.	Gymaholic Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	120
Ek-4.	New Form Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	121
Ek-5.	M Power Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	122
Ek-6.	Fit Plus Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	123
Ek-7.	CrosseXtreme Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni	124
Ek-8.	Uygulama Formu (SZDÖ, RSSÖ, SİMSÖ) Kullanım İzni	125
Ek-9.	Uygulama Formu (Kişisel Bilgi Formu, SZDÖ, RSSÖ, SİMSÖ)	126
	ÖZGEÇMİŞ	133

ÖNSÖZ

Ülkemizde ve dünyada gün geçtikçe artan ilgiyle rekreasyon ve spor endüstrisi önemli bir gelişim göstermiştir. Bu endüstrinin önemli aktörlerinden olan sağlık ve zindelik kulüpleri, serbest zamanlarını daha kaliteli ve sağlıklı bir şekilde değerlendirmek isteyen bireylerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Artan rekabet ortamıyla birlikte işletmeler kendilerini farklı kılmak, hizmet kalitelerini yükseltmek ve müşteri sadakatini geliştirmeye yönelik kaliteli politikalar belirlemeye başlamışlardır. Bu düşünceden hareketle çalışmamız sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyi ve müşteri sadakati arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla yapılmıştır.

Tez çalışma sürecimde deneyimlerini benden esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Bülent GÜRBÜZ'e katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca desteğini her zaman hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Oğuz ÖZBEK'e teşekkürü bir borç bilirim. Birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi hocalarıma ve tez jüri üyelerime çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her koşulda bana destek olup, beni motive eden kıymetli babacığım Dr. Kani NALBANT başta olmak üzere değerli aile üyelerime sonsuz teşekkür ederim.

SİMGELER ve KISALTMALAR

SZDÖ	Serbest Zaman Doyumu Ölçeği
RSSÖ	Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği
SİMSÖ	Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği



ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Akış Durumu Modeli	10
Şekil 1.2. Ciddi Serbest Zaman Perspektifi	12
Şekil 1.3. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	22



ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler	51
Çizelge 3.1. Ölçek Puanlarının Dağılımı (SZDÖ- RSSÖ-SİMSÖ)	55
Çizelge 3.2. Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZDÖ)	56
Çizelge 3.3. Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	56
Çizelge 3.4. Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SİMSÖ)	57
Çizelge 3.5. Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZSAÖ)	57
Çizelge 3.6. Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	58
Çizelge 3.7. Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SİMSÖ)	58
Çizelge 3.8. Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZDÖ)	59
Çizelge 3.9. Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	60
Çizelge 3.10. Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SİMSÖ)	60
Çizelge 3.11. Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZDÖ)	61
Çizelge 3.12. Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	62
Çizelge 3.13. Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SİMSÖ)	62
Çizelge 3.14. Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZDÖ)	63
Çizelge 3.15. Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	63
Çizelge 3.16. Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SİMSÖ)	64
Çizelge 3.17. Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (SZDÖ)	64
Çizelge 3.18. Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları (RSSÖ)	65
Çizelge 3.19. Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları(SİMSÖ)	65
Çizelge 3.20. Yaş Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (SZDÖ)	66
Çizelge 3.21. Yaş Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (RSSÖ)	66
Çizelge 3.22. Yaş Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (SİMSÖ)	67
Çizelge 3.23. Gelir Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (SZDÖ)	68
Çizelge 3.24. Gelir Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (RSSÖ)	68
Çizelge 3.25. Gelir Değişkeni Ölçek Puanları Korelasyonu (SİMSÖ)	69

Çizelge 3.26. Haftalık Ziyaret Günü Ölçek Puanları Korelasyonu (SZDÖ)	69
Çizelge 3.27. Haftalık Ziyaret Günü Ölçek Puanları Korelasyonu (RSSÖ)	70
Çizelge 3.28. Haftalık Ziyaret Günü Ölçek Puanları Korelasyonu (SİMSÖ)	70
Çizelge 3.29. SZDÖ-RSSÖ-SİMSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu	71



1. GİRİŞ

Serbest zaman kavramı geçmişten günümüze kadar geçen süreç içerisinde değişim göstermiştir. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren gelişen sanayileşmenin etkisi ile birlikte insanların serbest zamanlarında artış meydana gelmiştir (Haller ve diğ., 2013). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte modern yaşam tarzında meydana gelen değişimlerin bireylerin sosyal çevresini ve yaşam tarzını etkilediği (Farhud, 2015; Roberts, 2018), bu değişimlerin ise serbest zaman aktivitelerine duyulan ilgiyi artırdığı gözlemlenmektedir (Gürbüz ve Henderson, 2014). Serbest zaman aktiviteleri bireylerin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Gündelik ihtiyaçların karşılanabilmesi, başarılı yaş alınabilmesi ve yaşam boyu sağlıklı bir formda kalınabilmesi için düzenli olarak serbest zaman aktivitelerine katılmak gerekmektedir (Gürbüz, 2017; Rhodes ve Dean, 2009). Dolayısı ile serbest zaman aktivitelerine katılım, bireylerin genel yaşamlarından duydukları memnuniyetin ifadesi olarak tanımlanan yaşam doyum düzeyini de doğrudan etkilediği düşünülmektedir (Driver, 1997).

Bireylerin iş yaşamı dışında kalan zaman olarak tanımlanan serbest zaman kavramı, tatmin kazanımı sonucunda toplum için sosyo-ekonomik kazançlar sağlamaktadır (Haworth ve Lewis, 2005). Serbest zamanda elde edilen doyum psikolojik anlamda mutlu hissedilmesi ile ilgilidir. Bireyler serbest zaman aktivitelerine katılım gösterdikleri zaman başarı hissi elde ederler, böylelikle kendilerini gerçekleştirmiş olurlar ve bireysel gelişim sağlarlar. Kaliteli bir hayat ve mutlu olma duygusuna ulaşmak için serbest zaman aktivitelerinin, modern yaşamın vazgeçilmez bir parçası olduğuna inanılmaktadır (Huang, 2013). Bireylerin serbest zaman aktivitelerinden algıladığı veya hissettiği doyum seviyesi devam ettiği ve arttığı sürece aktivitelerde yer almaları da sürecektir (Freire ve Teixeira, 2018). Ulusal literatüre bakıldığında zaman serbest zaman doyumunu ile ilgili sınırlı sayıda da olsa çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Serbest zaman doyumunu, katılınan serbest zaman aktivitelerini değerlendirmede önemli bir rol oynamakta, bireyler katıldıkları serbest zaman aktivitelerinden fiziksel ve psikolojik etkiler hissetmeleri durumunda

aktivitelere katılımı sürdürme kararı vermektedirler (Çelik, Tercan ve Lapa, 2014). Doğan ve diğ. (2019) yaptıkları çalışmada serbest zaman doyumunun akademisyenlerin iş tatminlerini yordama gücüne etkisini belirlemişlerdir. Serbest zaman aktivitelerine katılımın nedenlerinden olan “sosyal ilişki” kavramının ise rekreasyonel etkinlikler yoluyla bireylerin “sosyal sermaye” oluşturmada konusunda önemli olduğu söylenebilir.

Sosyal sermaye, son yıllarda sosyolojiden ortaya çıkan en popüler kavramlardan biridir ve toplumsal sağlık, bireysel sağlık, refah ve ilişkilerin anlaşılmasına önemli bir katkıda bulunabileceği öne sürülmüştür (Enfield ve Nathaniel, 2013; Ferland, 2007; Nicholson ve Hoyer, 2008). Sosyal sermaye araştırmaları genellikle bireylerin bağlantılarını kullanarak elde ettikleri yararları vurgulamaktadır. Ancak Tonts (2005) ve Walseth (2008) kulüp üyelerinin birbirine çok sıkı bağlandığı durumlarda yabancıları kabul etmeyecek şekilde olumsuz bir yapıya dönüşebileceğinden bahsetmişlerdir. Ulusal literatürde ise Sivri ve Özbek (2018) yaptıkları çalışmada sermaye kavramının sportif sermayeye dönüşümünü incelemişlerdir. Başka bir çalışmada Yüce ve diğ. (2019) sosyal sermaye kavramının, spor alanında stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde nasıl kullanıldığını incelemişler ve uluslararası çalışmalarla karşılaştırmalar yapmışlardır. Yapılan birçok çalışmada (Graham ve Glover, 2014; Nicholson ve Hoyer, 2008) serbest zaman aktivitelerinin bireylerin sosyal sermaye oluşturmada etkisinin olduğu görülmektedir. Rekreasyon ve sporun bireyler için sosyal sermaye oluşturma noktasında katkısı göz önüne alındığında araştırmacılar sosyal sermaye ve serbest zaman arasındaki ilişkiyi not etmiş ve vurgulamışlardır.

İnsanların yaşamlarında artan serbest zaman, sağlıklı yaş alma ve obezite gibi endişeler, fiziksel aktiviteye katılımı artırmış, oluşan bu talebi karşılamak amacıyla hizmet veren işletmelere olan ihtiyaç da artırmıştır (Intel, 2007). Oluşan bu pazarda tüketicilerinin sadakatini nelerin etkilediğini anlamak spor yöneticileri için çok önemli bir konudur. Yapılan çalışmalara bakıldığında sadakatin “memnuniyet” (Bodet, 2008; Pedragosa ve Correia, 2009), “hem doğrudan hem de dolaylı olarak katılım ve psikolojik bağlılık” (Iwasaki ve Havitz, 2004) ve “algılanan değer”

(Cronin, Brady ve Hult, 2000) ile ilgili konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Tüketici memnuniyeti genel olarak hizmetlerde özellikle de fiziksel aktiviteye katılım hizmetlerinde bağlılığı önemli ölçüde ve olumlu yönde etkilemektedir (Ferrand ve diğ., 2010; Pedragosa ve Correia, 2009). Memnuniyet düzeyi arttıkça hizmetti kullanma süresinin de artacağını söyleyebiliriz. Bazı araştırmacılar memnuniyet ve niyetler arasındaki ilişkinin, niyetler ve davranış arasındaki ilişki ile her zaman aynı olmayabileceğini belirtmişlerdir (Mittal ve Kamakura, 2001; Sheeran, 2002). Algılanan değer kavramı ise tüketicinin bir ürünün yararına ilişkin genel değerlendirmesidir. Diğer bir deyişle neyin alındığı ve neyin verildiğine ilişkin algılamaları olarak tanımlanabilir. Sağlık ve zindelik kulübü, üyelerinin memnuniyet ve algılanan değer seviyelerini artırdıkça kulüplerine olan bağlılıklarını da artırma olasılıklarının yükseleceğini söyleyebiliriz.

Bu araştırmanın amacı, KKTC’de faaliyet gösteren sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmanın hedefleri, bireylerin serbest zaman doyumlarının onlara sosyal sermaye yaratmadaki etkisini incelemek, bu etkinin sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin müşteri sadakat düzeyleriyle ilişkisini incelemektir. Ayrıca sağlık ve zindelik kulüplerinin sosyal sermayenin oluşmasında hangi faktörlerin daha önemli olduğunun tespit edilmesi ve bu faktörlerin sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan müşterilerin sadakatine etki düzeylerinin belirlenmesidir.

1.1. Zaman Kavramı

Tarihsel süreç içerisinde zaman, şüphesiz ki bireylerin hayatlarında büyük bir öneme sahip olmuştur. Zaman kavramı üzerine çalışmalarda bulunan ilk bilim insanlarından olan Newton’a göre zaman, yaşanan anın geçerliliğinde olan ve evrenin farklı yerlerinde yine aynı şekilde hissedilmekte olan bir süreçtir. Geçmiş zaman tarih olan anılarla sınırlıdır ve gelecek zaman ise henüz yaşanmamış belirsiz bir zamanı ifade etmektedir (Davies, 2003).

Zaman, başlangıcı ve bitişi olmayan uçsuz bucaksız soyut bir süreçtir (Sucu, 1996). Bireylerin duyu organları ile algılayamadığı bir olgu olan zaman, farklı boyutları olan bir gerçekliktir (Güven ve Yeşil, 2011). TDK (2021) zamanı, “bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya içinde olduğu süre, vakit” tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zaman kavramını geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman olarak üç boyutta sınıflandırabiliriz. Geçmiş zaman, başlangıç noktasından sözün söylendiği veya eylemin gerçekleştiği zamana kadar olan ve geride bırakılan bir zaman dilimidir, yaşanmış ve bitmiştir. Gelecek zaman, henüz yaşanmamış ve yaşanması planlanan zaman dilimini ifade eder. Şimdiki zaman ise içerisinde bulunan ve yaşanmakta olan anı ifade eder, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi gördüğü söylenebilir (Karadaş, 2015).

Zamanın sınıflandırması ile ilgili olarak Jensen ve Guthrie (2006) bu kavramı üç farklı dilime ayırarak incelemişlerdir. Birincisi bireylerin biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için harcadığı zaman dilimidir. İkincisi bireylerin geçimlerini sağlamak amacı ile yapmak zorunda oldukları iş için harcanan zaman dilimidir. Üçüncüsü ise bireylerin zorunlu ihtiyaçlarını giderdikten sonra kalan zaman dilimi olan serbest zamandır.

Passing’e (2004) göre zaman, fiziksel, psikolojik ve biyolojik olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Fiziksel zaman, günümüzde insanlar tarafından saat ile ölçülebilen zaman dilimidir. Biyolojik zaman, canlıların ömürleri ile ilgili olup yemek yeme, çiftleşme dönemi vb. süreçleri ifade eden zamandır. Psikolojik zaman ise saatin ne kadar geçtiğine bakmaksızın geçen sürenin kısa ya da uzun olarak hissedilmesi şeklinde ifade edilebilir. Fiziksel ve biyolojik zaman ölçülebilen zaman olup objektiftir, ancak psikolojik zaman subjektif bir zaman olup anlaşılması güçtür. Objektif zaman saatle ölçülüp ifade edilebilen zamandır ancak subjektif zaman hissedilen veya algılanan zamandır (Akatay, 2003).

Modern toplumlarda yaşanan endüstri devrimi ile zaman kavramı daha da önemli bir hal kazanmış ve zamanın planlanması gerektiğinin bilincine varılmıştır. Teknolojik gelişmeler sonucunda insanlar hayatlarını sürdürebilmek için sürekli ve

düzenli olarak çalışma hayatına geçmişlerdir. Çalışma zamanı bireyler için daha disiplin içeren bir yapıya dayanmaktadır. Çalışma zamanının özünde zorunluluk ilkesi yatmaktadır (Çelik, 2018). Çalışma dışı zaman ise yapılması zorunlu olan bireysel faaliyetlerin dışında kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Çalışma dışı zaman bireylerin hayatlarını devam ettirmeleri için ihtiyaç duydukları uyumak, yemek ve serbest zamanı kapsamaktadır (Kır, 2007).

Günümüzde zaman kavramının giderek daha fazla önem kazandığı ve bireylerin zamanlarını daha bilinçli bir şekilde değerlendirdiği söylenebilir. Buna paralel olarak bireylerin kendilerini gerçekleştirdikleri zaman dilimi olan serbest zamanın da önemi ve ihtiyacı giderek artmıştır.

1.1.1. Serbest Zaman Kavramı

Serbest zaman kavramına yüklenen anlam bakımından geçmişten günümüze bazı farklılıklar ve benzerlikler görülmektedir. Bunun nedeni toplumların zaman içinde edindiği kültür birikimi ve mirası olarak açıklanmaktadır (Gürbüz ve Henderson, 2013; Ito ve diğ., 2017; Walker ve Wang, 2008). Serbest zaman kavramıyla ilgili birçok araştırma yapılmış ve buna paralel olarak da birçok farklı tanım yapılmıştır.

Serbest zaman kavramının, köken olarak 14. Yüzyıla kadar uzandığı bilinmekle birlikte, İngilizce kökeninde “Leisure”, Latince kökeninde “İzin” anlamı taşıyan “Licere” kelimesinden türetilmiştir (Godbey, 2008). Bireylerin içinden gelerek, özgürce seçim yaptığı, çalışma hayatı ile ilgili olmayan ve gönüllü katılım ilkesine dayalı olan serbest zaman, gerçekleştirildiği zaman bireylere keyif ve doyum hissi veren aynı zamanda mutlu olmayı sağlayan yaşamın önemli ve vazgeçilmez alanlarından biridir (Cohen-Gewerc ve Stebbins, 2007).

Tüm dünyada teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireylerin yaşamlarında daha fazla serbest zamana ulaştıkları bilinmektedir (Roberts, 2018). Artan serbest zaman

sayesinde bireyler istekleri doğrultusunda daha fazla etkinliklere katılabilmekte, yaşamlarından aldıkları keyif artmakta ve bu gelişmelere paralel olarak ömürleri uzamaktadır (Koçak, 2017).

Gürbüz ve Karaküçük (2007) serbest zamanı, herhangi bir zorlamaya maruz kalmadan, bireylerin istediği etkinlik veya aktiviteleri tercih ettiği önemli bir zaman dilimi olarak tanımlamış, bu zaman diliminin içine zorunlu ve iş yaşamının dışında yaptığımız sosyal programlar veya arkadaşlarımızla geçirilen zaman olarak nitelendirmişlerdir. Haworth ve Lewis (2005) bireyin iş yaşamı dışında kalan zaman olarak tanımladığı serbest zaman kavramının, tatmin kazanımı sonucunda toplum için sosyo-ekonomik kazançlar sağladığına vurgu yapmışlardır.

Tapps ve Wells'e (2019) göre serbest zaman çalışma hayatının panzehiridir. Serbest zaman, yaşamın monotonluğundan uzaklaşmak, mutlu olmak ve psikolojik olarak rahatlamak için oldukça önemlidir. Ancak serbest zamanın doğru planlanmadığı durumlarda suç, içki, sigara, uyuşturucu madde kullanımı vb. kötü alışkanlıklara harcanan içi boşaltılmış bir zaman dilimine dönüşebilir. Serbest zamanların bu gibi verimli olmayan eylemler amacı ile kullanımlarını olumsuz olarak değerlendirmek gerekir.

Serbest zaman kavramı ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların hemfikir olduğu konu, serbest zamanı doğru planlayan ve yöneten bireylerin kendi mutluluklarını artıracakları ve topluma daha faydalı bireyler olacakları yönündedir (Tower ve Zimmermann, 2016). Serbest zamanı daha doğru kullanan toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu konuda bilinçli bir toplum oluşturmak için çeşitli stratejik planlamalar yapılmalı ve toplum tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır (Shulman ve Bullock, 2019).

Kısacası, toplumlar zamanın insanlar tarafından nasıl algılandığına önem vermektedirler. Zaman, doğru kullanıldığı takdirde insanların psikolojik iyi oluşlarını arttıran, psikolojik yönden olumlu katkı sağlayan, insanları mutlu eden, rahatlatan, kişisel gelişimlerine yardımcı olan ve kendilerini keşfetmelerini sağlayan bir araç

olarak görülmektedir. Sağlık açısından baktığımızda, insanları doğrudan etkileyen bir kavramdır. Bundan dolayı zamanın doğru değerlendirilmesi gerekmektedir (Walker ve Wang, 2009).

1.1.2. Serbest Zamanın Tarihsel Gelişimi

Serbest zaman kavramı tarihsel süreç içerisinde ilk çağlardan günümüze kadar gelişimini sürdürmüştür. Eski tarih kayıtları, medeniyetlerin kültürleri doğrultusunda serbest zaman faaliyetleri geliştirdiğini göstermektedir. Özellikle Mısır ve Asur medeniyetlerinde daha çok üst tabakaya ait olan serbest zaman kavramının içeriğinde sosyal ve kültürel aktivitelerin varlığı görülmektedir (Spracklen, 2011). İlk Çağ döneminde yapılabilecek kısıtlı faaliyetlerden olan avcılık ve toplayıcılık sonrası eğlence amaçlı oynanan oyunlar serbest zaman etkinlikleri olarak düşünülebilir (Cunningham, 2016).

Antik Çağ döneminde serbest zaman kavramının erkek egemen olduğu görülmektedir. Bu dönemde erkekler, serbest zamanlarının çoğunu eğlenmeye, dinlenmeye ve eski dönem olimpiik oyunlarına ayırmaktaydı. Bu oyunlarda savaş eğitimleri olarak sayılabilecek beden eğitimi aktiviteleri yer almaktaydı (Goodale ve Godbey, 1988). Savaşa hazırlık noktasında beden eğitimi ve spor Roma uygarlığı için büyük bir öneme sahipken, Yunan uygarlığında daha çok belirli bir felsefeyi içeren yarışma esaslı eğlence anlayışını içermektedir (Golden,1998; Toner, 1995). Kadın haklarının kısıtlanması ve kölelik sisteminin yaygın bir şekilde kontrol edilmesi ile aristokrat kesimi “serbest zaman sınıfı” kavramını yaratmıştır (Garland, 2008).

Serbest zaman Antik Çağ döneminden bin yıl sonra Rönesans İtalya’sında, daha çok toplumun varlıklı kesiminde gelişmiştir (Larrabee ve Meyersohn, 1958). On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda serbest zaman işsizlik gibi görülmüş ve bu nedenle bazı kulüplerde tartışma konusu olmuştur (Burke, 1995). Endüstri devrimi öncesi çalışma saatlerinin çok fazla olması ve yasal haklarla düzenlenmemesi sebebi ile düzensiz bir serbest zaman kavramının olduğu görülmektedir.

On sekizinci yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi ile birlikte düzenli bir çalışma yaşamına geçilmesi, farklı çalışma zamanlarının oluşması ve yaşanan teknolojik gelişmeler serbest zamanın görünümünü değiştirdi. İnsan gücünün yerini makinelerin almaya başlaması ve çalışma saatlerinin belirginleşmesi ile serbest zaman ayrı bir alan olarak görülmeye başlandı. 1789 Fransız Devrimi işçilere pazar günleri tatil yapma hakkını sağladı. 1847 – 1850 yılları arasında çalışma saatleri günde 10 – 11 saate düştü. 1890 yılında İngiltere çalışma saatlerini 9 – 10 saate indirdi. Cumartesi ve Pazar günleri tatil uygulaması ilk kez 1930 yılında Fransa’da uygulanmaya başlandı. Bu gelişmeler sonucunda Avrupa’da belirli aralıklarda izin kullanımı yasallaşırken, Amerika’da ise ödül niteliğinde uygulandı. Avrupa ve Amerika’da serbest zamanın gelişimine paralel olarak Türklerde de serbest zaman kavramı kendi kültürü doğrultusunda gelişim göstermiştir (Gürbüz, 2017).

Anadolu öncesinde Türk topluluklarında, kadın-erkek ayrımının yapıldığı, geçim ekonomisinin tarım-hayvancılığa dayalı olduğu ve her zaman savaş hazırlığı içinde olan bir yaşam şekli benimsendiği görülmüştür (Ağaoğlu ve diğ., 2005). Osmanlı döneminde kadınlar ve erkekler serbest zaman etkinliklerinde belirgin olarak ayrılmaktaydılar. Kadınlar daha çok ev içi serbest zaman etkinlikleri olarak masal anlatma, misafirlik, oyun, oya, dikiş gibi faaliyetlere katılırken erkekler ise daha çok ev dışı etkinliklere yönelmekteydiler (Gürbüz, 2017).

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile birlikte serbest zamanı değerlendirme daha çok devlet politikası olarak görülmeye başlanmıştır. Bu dönem sonrasında devlet, kültürel, sanatsal ve sportif anlamda bir takım politikalar geliştirmeye başlamıştır. İlk kurumsallaşmış yönetim yapısı ile örgütlenen TİCİ 1922 – 1936 yılları arasında faaliyetlerini sürdürmüştür. 1961 yılında Nermin Abadan, üniversite öğrencileri üzerine ilk uygulamalı serbest zaman etkinlikleri araştırmasını yapmıştır (Tezcan, 1994). 1982 Anayasası’nın 17. maddesi “Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının temel yaşam haklarının dokunulmazlığına işaret etmektedir (Ağaoğlu ve diğ., 2005). Günümüzde serbest zamana olan bakış değişerek bireyler için önemli bir zaman dilimi haline dönüşmüştür. Bu zaman dilimi içerisinde bireyler çeşitli

aktivitelere katılabilme imkanına kavuşmuştur. Rekreatif amaçla kullanılan park alanlarının artmasıyla bireysel veya grup halinde etkinliklere katılarak serbest zamanların daha verimli değerlendirilebilmesi sağlanmıştır.

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte, dünyada yaşanan gelişmeler serbest zaman anlayışının değişmesine sebep olmuştur. Toplumlar, kültürleri ve refah düzeyleri doğrultusunda serbest zaman kavramını sürekli olarak yenilemişlerdir. Bu yenilenmenin sonucu olarak günümüzde serbest zaman kavramı, özellikle çalışan toplumlar için temel bir ihtiyaç olarak görülmekle birlikte, ileriki dönemlerde de öneminin daha fazla artıracığı söylenebilir.

1.1.3. Serbest Zaman Kuramları

Bireylerin sosyal gelişimine yaptığı katkının artması ile serbest zaman giderek daha önemli bir yaşam alanına dönüşerek, toplumsal refahın temel direği olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Serbest zaman, basitçe aktivite ölçüleriyle açıklanmanın ötesinde nasıl yaşandığı, karakterinin ne olduğu ve bireyler için ne anlama geldiğiyle ilgili kuramlar yazılan bir fenomen olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bilim insanları tarafından geliştirilen bu kuramlar, serbest zaman literatürünün gelişmesi ve sağlam temeller üzerine yerleşebilmesi açısından oldukça önemlidir.

1.1.3.1. Akış Kuramı

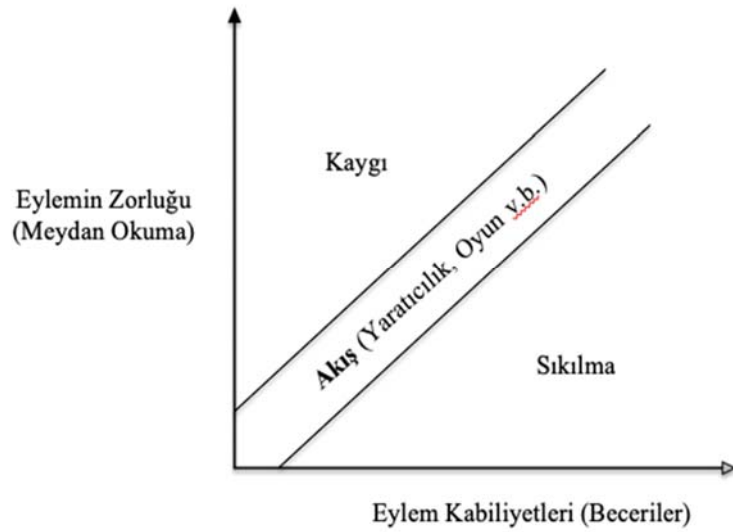
Serbest zaman kuramları incelendiğinde, bu alanda yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan kuramlardan birinin akış kuramı olduğu anlaşılmaktadır. Akış kuramı, Csikszentmihalyi (1975) tarafından serbest zaman aktivitelerine katılan bireyler üzerine yapılan deneysel çalışmalar sonucunda geliştirilmiştir. Bu kurama göre bireyler katıldıkları aktivitenin zorluğunu ve becerilerini dengeledikleri zaman, zevkli bir şekilde kendi içlerine daldığı derin bir katılım durumu elde ederler. Csikszentmihalyi bu derin katılım durumunu Akış olarak tanımlamaktadır. Akış'ı

tamamen hissetmek, yaşamı bir yerde mükemmel bir forma kavuşturabilmek demektir (Csikszentmihalyi, 2017).

Csikszentmihalyi'e göre (1997) Akış'ın özellikleri dokuz madde olarak sıralanmıştır.

1. Net hedefler bulunmaktadır
2. Eylemler için geri bildirim
3. Zorluk ve beceri arası denge
4. Eylem ve farkındalık
5. Dikkat bozulmasına yer yoktur
6. Başarısızlık düşüncesi olmamalıdır
7. Öz bilinç kaybı
8. Zamandan kopma
9. Aktivitenin ototelik hali

Csikszentmihalyi'nin akış kuramını geliştirmesinin ardından, birçok bilim insanı bu kuramın etkilerini incelemeye başlamışlardır. Akış'ın sportif performans üzerinde yaratmış olduğu olumlu etkiler yapılan farklı araştırmalarla ifade edilmiştir (Ayazlar, 2015; Kaya ve diğ., 2015 ve Nakamura ve Csikszentmihalyi, 2009).



Şekil 1.1. Akış Durumu Modeli (Csikszentmihalyi, 1975)

Akış kuramı, özünde etkinliklerin özgürce seçilmiş olması, ödüllendirme niteliği taşıması ve günlük hayatın anlamına yüklediği değerler bakımından serbest zaman literatürünün gelişmesi adına çok değerli katkılar yapmıştır. Csikszentmihalyi'nin akış kuramını geliştirmesinin ardından bazı araştırmacılar literatürün gelişmesine katkı sağlamaya devam etmişlerdir. Elkington (2010, 2011) yaptığı çalışmalarda aktiviteye hazırlık (akış öncesi) ve aktivite sonrasında (akış sonrası) önemine vurgu yapmış, akış öncesi aktiviteye katılmaya “hazır olma” duygusunun başarılı bir şekilde Akış’ı deneyimlemeye katkı sağladığından bahsetmiştir.

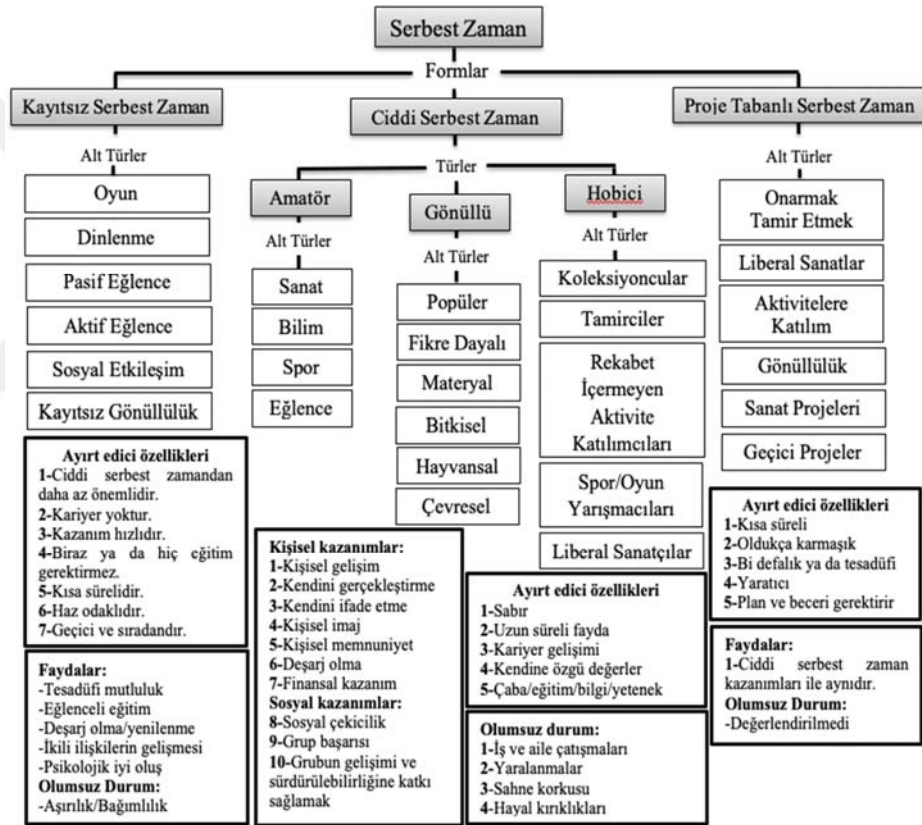
Ayrıca katılımcıların serbest zamanlarına zaman ve çaba harcamalarının ana nedenlerinden birinin, günlük yaşamda erişilemeyen son derece keyifli bir deneyim durumu elde etmelerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Csikszentmihalyi'nin akış kuramında bahsettiği akışı deneyimleme fikri, Stebbins (2005) tarafından geliştirilen “ciddi serbest zaman” katılımcıları için önemli bir motivasyon kaynağı olarak bildirilmektedir.

1.1.3.2. Ciddi Serbest Zaman Kuramı

Serbest zaman kuramları incelendiğinde, bu alanda yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan kuramlardan biri de Ciddi serbest zaman kavramıdır. Sosyolog Robert Stebbins, 1970'lerin sonlarında müzisyenleri, gökbilimcileri ve diğer amatör grupları incelerken, birçok katılımcının seçtikleri serbest zaman arayışlarına sistematik yollarla ve serbest zamanın karakteristiği olmadığı düşünülen bir ciddiyetle yaklaştıklarına dikkat çekti (Stebbins 1982, 1992) . Ciddi serbest zaman kavramı Stebbins'in amatörler üzerine yapmış olduğu çalışmalarda; spor, bilim, eğlence ve sanat olmak üzere tanımladığı dört alanın her birinde etnografik araştırmalar yürüttükçe genişlemiştir (Stebbins 1992, 2007).

Ciddi serbest zaman kuramındaki önemli ve üstünde durulması gereken kısım; serbest zaman aktiviteleri sayesinde birey baş etme duygusunu test eder ve geliştirir,

kendini bir aktiviteye odaklayarak profesyonel sporcularla bir ilişki veya bağlantı kurma eylemi gerçekleştirmiş olur. Böylece aktiviteye olan bağlılığı artar, uzun süre ilgi duyar, aktivite sayesinde kendisine fayda sağlamış olur ve duygusal bağımlılık oluşur (Stebbins, 2006). Stebbins tarafından ortaya konan ciddi serbest zaman perspektifine göre serbest zaman, üç farklı bölüme ayrılmıştır. Bunlar; kayıtsız serbest zaman, ciddi serbest zaman ve proje tabanlı serbest zaman olarak sınıflandırılmıştır. Ciddi serbest zaman perspektifi **Şekil 1.2.**'de gösterilmektedir.



Şekil 1.3. Ciddi serbest zaman perspektifi (Elkington ve Stebbins, 2014)

Ciddi serbest zaman perspektifinde yer alan kayıtsız serbest zaman; herhangi bir hazırlık yapılmaksızın veya özel bir eğitim gerekmesizin yapılan tatmin edici aktivitelerdir (Goul ve diğ., 2008). Proje tabanlı serbest zaman ise sıklıkla olmayan, basit bir yapıya sahip ve yaratıcılık içeren aktivitelerin uygulanmasıdır (Stebbins, 2005). Ciddi serbest zaman, bireylerin belirli aralıklarla düzenli olarak katıldıkları

aktiviteyle birlikte tatmin olma duygusunun yanında, zaman içerisinde kariyer geliştirmesidir (Kane ve Zink 2004).

Ciddi serbest zaman altı tanımlayıcı özelliği ile karakterize edilmektedir. Bu özellikler aşağıda açıklanmıştır.

Azimle devam etmek; Katıldıkları serbest zaman etkinliğinden sürekli aynı seviyede doyum yaşamak isteyen bireyler, bazen zorluklarla karşılaşabilirler (Lamont ve diğ., 2014). Bu zorluklara karşı gösterilen azim sayesinde serbest zaman aktivitesine katılımın sürekliliği sağlanmaktadır.

Serbest zaman kariyerine uygunluk; Ciddi serbest zaman kariyerleri tipik olarak, katılımcıların başlangıç, geliştirme, kuruluş, bakım ve muhtemelen düşüş de dahil olmak üzere bir dizi aşamada ilerlediği zamansal bir modeli takip eder (Stebbins, 2007). Profesyonel kariyerler gibi, ciddi serbest zaman kariyerleri de geçici olan aksilikler içerebilir.

Beceri kazanımı için çaba göstermek; Özel becerilerin, bilginin veya eğitimin gelişmesine yol ačan önemli kişisel çaba, ciddi serbest zaman katılımcılarının seçtikleri uğraşlara göre ileri düzeylerde katılmalarına izin verir. Bu ileri beceriler, eğitim veya deneyim yoluyla edinilebilir, kendi kendine öğrenilebilir veya eğitim programları aracılığıyla edinilebilir (Stebbins, 1992).

Kalıcı kazanımlar elde etmek; Ciddi serbest zaman katılımcısı hem kişisel hem de sosyal faydalar da dahil olmak üzere kalıcı kazanımlar elde edebilir. Kişisel faydalar arasında kişisel gelişim, kendini gerçekteştirme ve kendini ifade etme gibi içsel faydaların yanı sıra ciddi serbest zaman katılımıyla ilişkili mali kazançlar da vardır (Stebbins, 2007).

Özgün değerler ve sosyal çevre; Unruh (1979) sosyal dünyayı “katılımcılar için algılanan ilgi alanı ve katılım alanında bir araya gelen, aktörler, organizasyonlar,

olaylar ve uygulamalar kümesi” olarak tanımlamıştır. Unruh, ayrıca sosyal dünyaları, gönüllü özdeşleşmeyle karakterize edilen ve gayri resmi iletişim yoluyla sürdürülen sosyal organizasyonlar olarak nitelendirmiştir.

Çekici kişisel ve sosyal kimlik; Ciddi serbest zaman katılımcıları genellikle katıldıkları aktivitelerini başkalarına anlatmaya isteklidirler. Ciddi serbest zaman üzerine yapılan çeşitli çalışmalar, sosyal bir dünyada kimlik ve katılım arasındaki güçlü bağı ortaya koymuştur (Baldwin ve diğ., 1999; Gillespie ve diğ., 2002; Jones 2006; Lawrence 2006).

Serbest zaman literatürünün gelişiminde oldukça önemli pay sahibi olan Stebbins tarafından geliştirilen ciddi serbest zaman kuramının ve Csikszentmihalyi tarafından geliştirilen akış kuramının her ne kadar ayrı geçmişlere sahip olsalar da, birbirini karşılıklı olarak güçlendirdiği görülmektedir. Ciddi serbest zaman faaliyetlerinde düzenli olarak akışı deneyimlemenin, benlik kavramının geliştirilmesi, kendini gerçekleştirme, başarı duyguları, gelişmiş benlik saygısı ve sosyal etkileşim de dahil olmak üzere belirli kişisel ve sosyal faydaların gelişmesine yol açtığı yapılan çalışmalarda bulunmuştur (Elkington 2010; Jones ve diğ. 2000; Stebbins 2005). Elkington'un (2011) araştırması, akış ve ciddi serbest zamanın teorik bir yakınlıktan çok daha fazlasını paylaştığını göstermektedir. Yani akış, daha doğru bir şekilde, "en uygun serbest zaman deneyimi" için en zengin, en incelikli tasvirini temsil eden ciddi serbest zamanın özel nitelikleri için birleştirici bir pozitif psikolojik yapı olarak işlev görür.

Ciddi serbest zamanlarında akışı deneyimlemenin, bireysel yeteneklerin ilerici gelişimi ve ifade edilmesi için fırsatlar sağlayan derin ve kişisel olarak zenginleştirici bir deneyim kaynağı olduğu, serbest zamanlarında bireyler için belki de temel motivasyonel güdüyü temsil ettiği yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Elkington 2011; Stebbins 2007). Serbest zaman etkinliklerine katılım ve kazanımlarının yanı sıra, etkinliklere katılamayan bireylerin yaşadığı engeller de bazı bilim insanlarının araştırma konusu olmuştur. Gallant ve diğ. (2013) kimin neden katılmadığını

incelemeden dikkatimizi ciddi serbest zamanlara katılanlara odaklama eğilimindeyiz şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

1.1.3.3. Hiyerarşik Serbest Zaman Engelleri Kuramı

Serbest zaman literatürü incelendiğinde, bu alanda yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan kuramlardan biri de hiyerarşik serbest zaman engelleri kuramıdır. Bu kuram Crawford ve Godbey tarafından 1987 yılında geliştirilmiştir. Crawford ve Godbey bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımını engelleyen etkenleri bireysel, bireyler arası ve yapısal olmak üzere üç kategori altında sıralamıştır. Serbest zaman engelleri modeline göre, bireysel engeller ilk sırada yer almaktadır ve serbest zaman aktivitelerine katılım noktasında bireylerin tercihlerini etkilemektedir (Alexandris ve diğ., 2017). Bireyler arası engeller içerisinde bireyler arası etkileşim ve arkadaşlık, aile ve diğer çevre ile olan ilişkiler örnek verilebilir (Sarol, 2017). Yapısal engeller içerisinde çevresel faktörler yer almaktadır, örnek olarak; finansal sorunlar, kaynak eksikliği, spor tesislerinin eksikliği, erişilebilirlik ve hizmet gibi etkenler gösterilebilir (Godbey ve diğ., 2010).

Jackson (1993) bu kavramlara ek olarak müzakere ve denge kavramlarının da modele eklenebileceği önerisinde bulunmuştur. Jackson (2005) bazı demografik değişkenlerin (cinsiyet, gelir, eğitim, kültürel köken vb.) bireylerin serbest zaman aktivite katılımlarında bireysel, bireyler arası ve yapısal anlamda engel oluşturabilecek etkenler olarak sıralamaktadır. Özellikle kültürel faktörlerin bazı toplum ve sınıflarda bireylerin serbest zaman algısında etkili olduğu görülmüştür (Gürbüz, 2017; Pieper, 2009; Rojek, 2000). Kültürel faktörlerin bazı toplumlarda serbest zaman aktivitelerine katılım için engel teşkil edebileceği düşünülse de bazı toplumlar için de serbest zaman aktivitelerine katılımı bir kolaylaştırıcı olduğu da literatürde yer almaktadır (Cheek ve Burch, 1976; Gürbüz ve diğ. 2019; Raymore, 2002).

Bireylerin katılım gösterecekleri serbest zaman aktiviteleri engellerine karşı gelebilmek için bir takım stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Schneider ve Stanis, (2007) bu stratejileri davranışsal stratejiler ve bilişsel stratejiler olarak ikiye ayırmaktadır. Davranışsal stratejilere örnek olarak, zaman ve bağlılıkta değişiklik, gerekli becerilerin edinilmesi, kişilerarası ilişkilerin değişmesi ve serbest zaman amaçlarının değişmesi olarak sıralanabilir. Bilişsel uyumsuzluğun azaltılması da bilişsel stratejilere örnek olarak verilebilir.

Sonuç olarak serbest zaman engelleri önemli bir konu olarak literatürde yerini almıştır. Özellikle cinsiyet üzerine yapılan araştırmalarda kadınların maruz kaldığı engellerin sayısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle serbest zamana katılımdaki engellerin başka bir bakış açısıyla anlatıldığı kuram, feminist serbest zaman kuramıdır.

1.1.3.4. Feminist Serbest Zaman Kuramı

Serbest zaman literatürü incelendiğinde, bu alanda yapılan çalışmalarda kullanılan kuramlardan biri de feminist serbest zaman kuramıdır. Spesifik olarak, feminizm ve araştırmalarının özünde "ataerkil toplumlarda, cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum yaratmaya yardımcı olan, eylem temelli hareketler aracılığıyla sosyal adalet aramak" yatmaktadır (Parry, 2014; Snyder ve Hall, 2010). Feminist düşüncenin ana ilkeleri, adil bir toplumda tüm bireylerin rasyonel ve özgür olduğunu, temel hakları paylaştığını ve eşit olduğunu ileri sürer (Tong 2014).

Fullagar'ın (2013) çalışması, toplumsal cinsiyete dayalı beklentilerin ve kadınların ruh sağlığı üzerindeki yıkıcı etkilerini vurgularken, aynı zamanda kadınların kendilerini kurtarmak veya dönüştürmek için serbest zamanları "karşı depresan" olarak nasıl kullandıklarından bahsetmektedir. Feminist serbest zaman çalışmaları, diğer ilgili alanların yanı sıra sağlık, fiziksel aktivite ve popüler kültür gibi geniş alanlarda değerli bilgiler sağlar. Parry ve Fullagar'ın (2013) ileri sürdüğü gibi, feminist serbest zaman konusu üzerine araştırmalar yapan bilim insanları, serbest

zamana odaklanarak günlük yaşamda cinsiyet eşitliği, ilişkiler ve kimlikler açısından önemli bir deneyim olduğundan bahsetmişlerdir.

Sonuç olarak, feminist serbest zaman kuramında anlatılmak istenen kadınların kısıtlama veya herhangi bir baskı kültürüne maruz kalmadan eşit şartlarda serbest zaman aktivitelerine katılmalarını içeren bir sistem oluşturulmalıdır (Stebbins, 2018). Bu sistemin oluşturulması ve kadınların daha fazla serbest zaman aktivitelerine katılmalarını artıracak çalışmaların yapılması gerekmektedir.

1.2. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon kavramının anlamına baktığımızda, yenilenmek veya yeniden yaratılmak anlamına gelen İngilizce “re-creation” kelimesinden türetildiğini görmekteyiz (Haywood ve diğ., 2019). Ayrıca, yine İngilizce bir kelime olan “licence-harekete geçmek için izinli veya özgür olmak” terimi ile de ilişkilendirilmektedir. Bu tanımlara ek olarak, çalışma hayatının doğasında bulunan yoğun iş temposu nedeni ile yorulan bireylerin yenilenmesi, canlanması olarak da tanımlan “rekreasyon” kelimesi (Axelsen, 2009); Latince “sağlığa kavuşma” anlamına gelen “recreatio” kelimesinden de geldiği söylenebilir (Torkildsen, 2005). Bu nedenle geleneksel olarak rekreasyon terimi, bireyi restore eden veya yeniden yaratan bir süreç olarak düşünülmüştür. Rekreasyon temelde endüstri devrimi ile yakından ilişkilidir. Rekreasyon, serbest zaman ile karşılaştırıldığında daha geniş sosyal amaçlara ulaşmak için var olur, zevk üretir ve serbest zamanın bir ifade biçimi olarak ortaya çıkar.

Literatür incelendiği zaman rekreasyon kavramı ile ilgili olarak bir çok farklı tanımın yapıldığı görülmektedir. McLean ve diğ. (2008) rekreasyon kavramını, bireylerin kendilerini en etkili şekilde ve tam olarak ifade ettikleri zaman dilimi olarak ifade edilmiştir. Horner ve Swarbrooke (2005) rekreasyon kavramını, tatmin, mutluluk ve eğlence amacıyla bireylerin içinden gelerek seçilen ve çalışma hayatının haricinde yerine getirilen etkinlikler şeklinde tanımlamışlardır. Güngörmüş (2007) rekreasyonu, bireylerin sadece serbest zamanlarında yaptığı, hedefi olan, bireysel

yönden doyum hissettiği ve zorunlu olmamak koşuluna sahip olan, bireyleri canlandıran ve mutluluk sağlayan aktiviteler olarak tanımlamaktadır. Bireyler serbest zamanlarında zorunluluk hissetmeden ve kendilerini mutlu hissettiren rekreasyonel aktivitelere yönelmektedirler (Sailors ve diğ., 2017).

Tarihsel yaklaşım, rekreasyonu insanları iş için yenileyen bir faaliyet olarak düşünmektedir ancak günümüzde bu yaklaşımın rekreasyon kavramı için çok kısıtlayıcı olduğu aşağıda sunulan tanım ve açıklamalardan da anlaşılmaktadır. Rekreasyon, en yalın ve kısa bir ifadeyle kişinin serbest zamanlarında yenilenmesine yol açan çeşitli aktiviteler olarak tanımlanabilir (Elkington ve Stebbins, 2014). Bireyin özgür seçimi sonucunda yaptığı bir aktivitenin rekreasyon olarak tanımlanabilmesi için zorunluktan soyutlanmış ve işle ilgili olmaması gereklidir. Bu durumda rekreasyon, serbest zamanlarda yapılan, bireysel veya kolektif, özgür ve zevkli, çekiciliği olan, kişisel tatmin ve bazı kazanımlar elde edilebilen çeşitli aktiviteler olarak tanımlanabilir (Stebbins, 2005).

Rekreasyonel aktiviteler bireylere fiziksel, psikolojik ve toplumsal açıdan birçok yarar elde edilmesine katkıda bulunur (Campbell, 2016). Rekreasyonel aktiviteler bireylerin ilgi alanlarına göre değişiklik gösterse de ortak amaç bireylerin psikolojik ve fizyolojik gelişimlerine katkı sağlamaktır. Bir yaşam deneyimi olarak görülen rekreasyonel aktivitelerin, bireylerin neşeli ve sağlıklı bir deneyim yaşamalarının yanı sıra zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden ihtiyaçlarının da tatmin edilmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir (Iso-Ahola, 1999). Rekreasyonel aktiviteleri diğer aktivitelerden ayıran bazı özellikler bulunmaktadır.

1.2.1. Rekreasyonun Özellikleri

Literatür incelendiği zaman rekreasyonun özellikleri açısından farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Fernandez ve Witt'e (2013) göre rekreasyon kavramının belirleyici özelliklerinden birisinin, bireyin kimsenin etkisi altında

kalmadan kendi iradesiyle ve istekli bir şekilde herhangi bir kar amacı gütmeksizin hoşuna giden aktivite veya etkinliğe katılma davranışı olduğunu belirtmişlerdir.

Rekreasyonun, ulusal ve uluslararası literatürde bir takım özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu özellikler sayesinde rekreasyon, diğer kavramlardan ayrılmakla birlikte, kendine özgü özelliklere sahip bir alan olarak tanımlanmaktadır. Rekreasyonun daha iyi anlaşılması ve kendini ifade edebilmesi adına kendine özgü özelliklere sahip olması önemlidir. Rekreasyonu diğer kavramlardan ayıran temel özelliklerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır;

Torkildsen'e (1999) göre rekreasyonun temel özellikleri şu şekilde sıralanmıştır.

- Rekreasyon bireyselliği ifade ettiğinden, rekreasyonel aktivitelere katılım ile bireysel doyum elde edilmektedir.
- Rekreasyonel aktivitelere katılımı gönüllülük ilkesi esastır, bu nedenle bireylere özgürce seçim yapabileceği aktiviteler sunulmalıdır.
- Zihinsel, fiziksel ve sosyal faydalar rekreasyonel aktivitelere katılımı ile elde edilir, bu sebeple bireylerin gelişimine yönelik programlar uygulanmalıdır.
- Rekreasyonel aktiviteler katılımcılar için neşe kaynağı olmalıdır.
- Rekreasyonel aktiviteler birbirlerinden farklıdır ve kendilerine özgü özelliklere sahiptirler.
- Rekreasyonel aktiviteler içinde oyun barındırır.

Gulam (2016) rekreasyonun temel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- Rekreasyonel aktiviteler bireylerin serbest zamanlarında yapılmalıdır.
- Rekreasyonel aktivitelere katılan bireyler doğrudan doyum elde etmelidirler.
- Rekreasyonel aktiviteler bireyler için zevkli ve keyifli olmalıdır.
- Rekreasyonel aktivitelere katılım yolu ile bireyler sosyalleşirler.
- Bireyler, rekreasyonel aktivitelere kendi tercihleri doğrultusunda gönüllü olarak katılmalıdırlar.

1.2.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Bir serbest zaman davranışı olan rekreasyon bireylerin yaşamlarını zenginleştirmektedir. Bu zenginlik kimi zaman dinlendirici aktivitelerle sağlanırken kimi zaman da fiziksel aktivitelerle sağlanmaktadır. Aktivitelerin fiziksel, zihinsel veya kültürel olmasından da anlaşılacağı üzere rekreasyonel aktiviteler çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle rekreasyonel aktivitelerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Literatür incelendiği zaman araştırmacıların çeşitli şekillerde rekreasyonu sınıflandırdıklarını görmekteyiz (Harshaw ve diğ., 2021; Kilinska ve diğ., 2021).

Weiskopa'a (1982) göre rekreasyonel aktiviteler aktif veya pasif, iç mekan veya dış mekan, zihinsel veya fiziksel, bireysel veya grup, katılımcıların yaşı veya cinsiyeti, katılımcı veya izleyici şeklinde sınıflandırılmıştır. Bir başka sınıflandırmada Leitner ve Leitner (1996) rekreasyonel aktiviteleri basit eğlence, spor ve egzersiz, sosyal aktivite, insani yardım hizmetleri, doğa etkinlikleri, seyahat ve turizm şeklinde sınıflandırmıştır.

Cordes (2013) rekreasyonun sınıflandırmasını 5 kategori altında sıralamıştır. Bu kategoriler; kamu rekreasyonu, ticari rekreasyon, kurumsal rekreasyon, terapötik rekreasyon ve diğer rekreasyonel aktivitelerdir. *Kamu rekreasyonu* kar amacı taşımayan, bireylere serbest zamanlarını değerlendirebilmeleri amacı ile kamu tarafından düzenlenen, açık veya kapalı alanlarda gerçekleştirilen aktivitelerdir. Diğer bir kategori olan *Ticari rekreasyon* ise kar amacı bulunan ve belirli ücretler karşılığında aktivitelere katılım olanağı sunan ticari kurumlar tarafından düzenlenen aktivitelerdir. Sağlık ve zindelik kulüpleri, halı sahalar, yoga ve aerobik stüdyoları bu kategoriye örnek olarak gösterilebilir. *Kurumsal rekreasyon*, kurumların çalışanlarının katılımı için organize ettikleri çeşitli aktivitelerdir, düzenlenen çeşitli turnuvalar örnek verilebilir. *Terapötik rekreasyon* hastalık veya herhangi bir engeli olan bireylerin katılımı amacı ile kamu ve özel kuruluşlar tarafından organize edilmektedir. Bu tür aktiviteler bireyler için iyileştirici ve geliştirici programlar

olmakla birlikte bireylerin yaşam kalitelerine katkı sağlamaktadır. *Diğer rekreasyonel aktiviteler* ise bireylerin serbest zamanlarında katıldıkları aktivitelerden oluşmaktadır.

Sonuç olarak rekreasyonel aktivitelerin araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu çeşitliliğin altında yatan sebep rekreasyonel aktivitelerin pek çok farklı biçimde ortaya çıkabilmesinden ve kişiler için farklı anlamlar taşımasından kaynaklanmaktadır. Rekreasyonel aktiviteler bireylerin özel ihtiyaçlarına göre bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu nedenle rekreasyon ihtiyacını yakından incelememiz gerekmektedir.

1.2.3. Rekreasyonun İhtiyacı

Bireylerin rekreasyonel aktivitelere yönelmelerinin sebebi, rekreasyona olan ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyacın kaynağında yatan bireylerin fiziksel aktivite yapma, çeşitli deneyimler yaşama, sosyalleşme ve kendi yeteneklerini öğrenme gereksinimleridir. Bu gereksinimlerin sonucunda rekreasyon hem bedensel hem de ruhsal bir ihtiyaç olarak görülmektedir (Wan ve Chiou, 2013).

Rekreasyon ihtiyacı hakkında literatüre baktığımız zaman farklı sebeplerin olduğunu görmekteyiz. Gürbüz ve Henderson (2014) rekreasyonel aktivitelere katılan bireylerin katılım amaçlarının ve beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi gerektiğine işaret etmişlerdir. Bireylerin benlik saygısını geliştirmesi, mutlu olması, motive olması, mental olarak kendini daha iyi hissetmesi, özgüven kazanması, rahatlaması ve insanlarla iletişim kurması için serbest zamanlarında rekreasyonel aktivitelere katılmaya ihtiyaç duymaktadırlar (Burk ve diğ., 2015). Rekreasyonel aktivitelere verilen önem günümüzde daha da artmaktadır. Gerek iş gerekse aile hayatında pozitif bir tutum sergilemek adına rekreasyonel etkinliklere katılmak önemlidir. Rekreasyonel aktivitelere katılım bireylerin sosyalleşmesi açısından da önemlidir. Bireyler, rekreasyonel aktiviteler sayesinde grup aktivitelerine katılarak insanlarla etkileşim kurarlar, kendi yetenek ve becerilerini keşfederler (Seehan, 2015).

Rekreasyon, son yıllarda Avrupa'dan başlayarak tüm dünyada hızla gelişmiş ve günümüzde bireyler tarafından zorunlu ihtiyaçlardan biri olarak görülmektedir (Mackintosh ve diğ., 2018). İhtiyaçlar konusu, uzun yıllar araştırmalarda ilgi duyulan bir konu olmuştur (Rodriguez ve diğ., 2008). Tutar'a (2018) göre ihtiyaçlar birincil ihtiyaçlar ve ikincil olarak ikiye ayrılmaktadır. Daha hayati olan ihtiyaçlar birincil ihtiyaçlardır ve fizyolojik ihtiyaçlardır. İkincil ihtiyaçlar, bireylerin toplum ile ilişkileri, sosyal statüleri, görev, sorumluluk ve rollerine yönelik sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarıdır. Örnek olarak sevmek, sevilme, aitlik ve takdir edilme duyguları verilebilir (Tutar, 2018). Bireylerin ihtiyaçları üzerine çalışmalar yapan başka bir araştırmacı ise Abraham Maslow'dur.

Amerikalı bilim insanı Abraham Maslow ihtiyaç kavramıyla ilgili önemli araştırmalar gerçekleştirmiştir. Maslow, bireylerin ihtiyaçlarının onların eylemlerini nasıl etkilediğini araştırmış ve bu ihtiyaçları detaylı bir şekilde anlatan bir model geliştirmiştir. Günümüzde halen geçerliliği devam eden Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi **Şekil 1.3.**'de gösterilmiştir.



Şekil 1.3. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Maslow, 1954)

Maslow'a (1954) göre farklı motivasyonel ihtiyaçlar hiyerarşik bir düzen çerçevesinde sıralanmaktadır. Hiyerarşisinin daha üst basamaklarında yer alan

ihtiyaçların karşılanabilmesi için alt sırada yer alan ve daha temel olan ihtiyaçların öncelikli olarak karşılanması gerektiğini savunmaktadır. İhtiyaçlar hiyerarşisinde temelden özele doğru sıralanan basamaklar aşağıda açıklanmaktadır.

Piramidin en alt sırasında *fizyolojik ihtiyaçlar* yer almaktadır. En temel ihtiyaçlar olan hava, su, yemek, uyumak, barınmak ve kıyafet gibi gereksinimleri içermektedir. Bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için bu ihtiyaçları gidermeleri gerekmektedir. *güvenlik ihtiyacı*, bireylerin kişisel güvenlikleri, sağlık, iş olanakları, kaynakları ve mülk gibi gereksinimleri içermektedir. Bireyler, temel ihtiyaçları olan fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra güvenlik ihtiyacı hissetmektedirler, fakat fizyolojik ihtiyaçlarını yeterince karşılamadıkları durumlarda güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmamaktadır (Tutar, 2018).

Piramidin nc sırasında *ait olma ve sevgi* ile ilgili ihtiyaçları yer almaktadır. Bu ihtiyaç türü bireylerin, aile ve arkadaşlarla bir arada olma, yakınlık kurma duygusuna olan ihtiyaçlarını ifade etmektedir. Bireyler başkaları ile bir arada olmak, sevgiye dayalı ilişki içerisinde olmak ve toplumsal kümelerde yer almak istemektedirler (Demirel, 2009). Dördüncü basamakta yer alan *saygınlık ihtiyacı* bireylerin, yaptığı işte veya başka bir uğraşta başarılı olması, başkaları tarafından takdir edilerek saygı görmesi ve aynı zamanda kendisine de saygı göstermesidir (Schulte, 2018). Piramidin beşinci ve en st basamağında ise *kendini gerçekleştirme ihtiyacı* bulunmaktadır. Bu ihtiyaçta bireylerin potansiyellerinin farkına varıp, olabileceğinin en iyisi olma arzusu veya kendileri için en uygun işlerle ilgilenmesi şeklinde açıklanabilir.

1.2.4. Rekreatyonun Faydaları

Rekreatyonel aktiviteler bireylerin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Gündelik ihtiyaçların karşılanabilmesi, başarılı yaş alınabilmesi ve yaşam boyu sağlıklı bir formda kalınabilmesi için düzenli olarak serbest zaman aktivitelerine katılmak gerekmektedir (Gürbüz, 2017). Rekreatyonel etkinliklerin kardiyovasküler

rahatsızlıkları, şeker ve tansiyon gibi hastalıklara yakalanma riskinin azaltılmasında, psikolojik yönden yaşanan sağlık problemlerinin üstesinden gelmede faydalar sağladığı bilinmektedir (Nielsen ve Hansen, 2007). Tapps ve Wells'e (2019) göre rekreasyonel aktivitelerin faydaları dört boyutta incelenmektedir.

Birinci boyutta bireysel ve kişisel faydalar yer almaktadır. Bireylerin fiziksel sağlıklarının gelişmesinde, duygusal yönden iyi olmalarında ve yaşam becerileri geliştirebilmelerinde rekreasyonel etkinliklerin önemli faydaları bulunmaktadır. İkinci olan sosyal ve topluluk yönünden faydalar boyutunda, bireylerin bir topluluğa ait olma duygusu, bireyler arası iletişimden doğan mutluluk ve güçlü sosyal bağlara sahip olma hissinin yarattığı değerler yer almaktadır. Üçüncü boyutta çevresel faydalar yer almaktadır. Çevrenin insan yaşamının kalitesinde kritik bir rol oynadığı bir gerçektir. Temiz bir çevrede aktivitelere katılan bireyler stress düzeylerini azaltarak, fiziksel kondisyonlarını güçlendireceklerdir. Ayrıca çevreyi korumanın bilincine de varacaklardır. Dördüncü boyutta ekonomik faydalar yer almaktadır. Rekreasyonel aktivitelere katılan bireyler kendilerine hizmet sağlayan işletmelere ekonomik olarak katkı sağlayacaktır bu da ekonominin büyümesine katkı yapacaktır. Diğer bir çalışmada Lemonia ve diğ. (2017) rekreasyonel aktivitelere katılmanın bireylere fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden faydalar sağladığını belirtmişlerdir.

Rekreasyonel Aktiviteye Katılımın Fizyolojik Yönden Faydaları

Rekreasyonel aktivitelere katılımın fizyolojik yönden faydaları şu şekilde sıralanabilir (Kou 2013);

- Kilonun kontrol altında tutulmasını sağlar
- Kemik erimesi riskinin önlenmesinde etkili olur
- Kalbi güçlendirerek kalbe olan kan akışını artırır
- Kardiyovasküler sağlığın düzenlenmesini sağlar
- Kalp krizi geçirme riskinin azalmasını sağlar
- Sistemik hastalıklar nedeni ile ölüm riskini azaltır.

Rekreasyonel Aktiviteye Katılımın Psikolojik Yönden Faydaları

Rekreasyonel aktivitelere katılımın psikolojik yönden faydaları şu şekilde sıralanabilir (Caldwell 2005);

- Kendini iyi hissetmeyi sağlar
- Başarma duygusunu geliştirir
- Stresle başa çıkabilmeye yardımcı olur
- Olumlu düşünmeyi sağlar
- Kaygı düzeyini azaltır
- Benlik saygısını artırır

Rekreasyonel Aktiviteye Katılımın Sosyal Yönden Faydaları

Rekreasyonel aktivitelere katılımın sosyal yönden faydaları şu şekilde sıralanabilir (Alemdağ ve Öncü 2015);

- Topluluk hissinin oluşmasına yardımcı olur
- Sosyal problemleri azaltır
- Toplumsal işbirliğini teşvik eder
- Toplum içindeki aykırı davranışların azalmasını sağlar
- Aile bağlarını güçlendirir

Uygun seviyede rekreasyon aktivitelerine düzenli olarak katılmak bireylerde, kalp atım seviyesini ve kan basıncının azaltırken, kas kuvvetini ve kemik yoğunluğunu artırması yönünden fiziksel sağlık açısından son derece önemli faydalar sağladığı görülmüştür (Karaküçük ve Gürbüz, 2007). Rekreasyonel aktiviteler özellikle kardiyovasküler hastalıklar, diyabet, obezite gibi fiziksel sağlık sorunlarının giderilmesinde etkili olmaktadır (Nielsen ve Hansen, 2007). Rekreasyonel aktivitelerin fizyolojik yönden sağladığı faydaların yanında psikolojik yönden sağladığı faydalar da bulunmaktadır. Stresten kurtulma, olumlu düşünebilme,

psikolojik sorunların üstesinden gelme ve terapi yönünden sağladığı faydalar ile psikolojik sağlığa katkıda bulunmaktadır (Caldwell, 2005). Ayrıca, rekreasyonel aktivitelere katılmak bireylere kişisel kimlik, sosyal kimlik ve bir gruba ait olma duyguları kazandırması yönüyle sosyal açıdan faydalar da sağlamaktadır (Alemdağ ve Öncü, 2015). Sonuç olarak rekreasyonel aktivitelere katılım gösteren bireylerin birçok yönden fayda sağlayacağı söylenebilir.

1.3. Serbest Zaman Doyumu

Serbest zaman doyumu kavramı, literatüre ilk olarak Beard ve Reghed (1980) tarafından kazandırılmış olup bireylerin serbest zamanlarında katıldıkları etkinliklerden elde ettikleri pozitif doyumlar olarak tanımlanmaktadır. Serbest zaman etkinlikleri deneyimlerinin sonucu olarak, bireylerin beklentileri doğrultusunda hissettikleri memnuniyetin bir belgesi olarak değerlendirilebilir (Rojek, 2013). Serbest zaman doyumu, bireylerin yeteneklerine, zevklerine ve sosyal etkileşimlerine göre farklılık gösterebilmektedir (Muzindutsi ve Masango, 2015).

Literatür incelendiği zaman serbest zaman doyumu ile ilgili farklı tanımların yapıldığı görülmektedir (Chick ve diğ., 2016). Kim (2018) serbest zaman doyumunu, herhangi bir zorlama durumu olmadan, bireylerin bir takım yeni kabiliyetler elde etmek, sosyal, kültürel, sportif, sanatsal ve sağlık beklentileri ile herhangi bir maddi kazanç beklemezsizin katıldıkları aktivitelerden elde ettikleri yenilenme hissi olarak tanımlamıştır. Bu aktiviteler özünde eğlenme, sağlık ve mutluluk kazanma niteliği taşımakla birlikte aktif ya da pasif olarak katılım gösterilen aktiviteler de olabilmektedirler. Serbest zaman doyumu, bireylerin beklentileri doğrultusunda hak ettiklerini düşündükleri ile gerçekte deneyimledikleri arasındaki fark olarak görülebilir (Chick ve diğ., 2016). Bireylerin kişisel ihtiyaçlarını karşılama yeteneği veya yetersizliği, memnuniyet durumlarının seviyeleri ile ilişkilidir (Yerlisu, 2013).

Serbest zaman doyumu bireylerin katıldıkları serbest zaman etkinliğinden ne kadar tatmin olduklarını göstermektedir. Gökçe'ye (2015) göre bireylerin katıldıkları

serbest zaman etkinliklerinden hissettikleri doyumun bilinmesi önemlidir ve bu serbest zaman doyumunu sayesinde belirlenmektedir. Bireylerin serbest zamanlarında katıldıkları etkinliklerden gerekli seviyede doyum elde etmeleri, onların memnuniyet düzeylerini artıracak önlemler geliştirilmesi açısından önemli veriler sağlayabilir (Tian ve diğ., 2020). Bireylerin serbest zamanlarını değerlendirmelerinin sonucu olarak zihinsel ve fiziksel yönden fayda sağlamaları, onların serbest zaman etkinliklerine daha fazla katılım göstermeleri açısından önemli bir rol oynayabilmektedir (Çelik ve diğ., 2014).

1.3.1. Serbest Zaman Doyumunu Etkileyen Faktörler

Değişen ve gelişen dünyada bireylerin ihtiyaç ve isteklerinde de değişimlerin olması, doyum düzeylerini önemli ölçüde etkilemektedir (Yurcu ve diğ., 2018). Bu nedenle, literatür incelediğimiz zaman serbest zaman doyumuna etki eden birçok faktör olduğunu görmekteyiz. Bu alanda çalışmalar yapan araştırmacıların birçoğu cinsiyet, gelir durumu, yaş, öğrenim seviyesi vb değişkenlerin serbest zaman doyumunu üzerinde etki oluşturan faktörler olduğunu belirtmişlerdir (Amestoy ve diğ., 2004; Longo ve diğ., 2013).

Serbest zaman doyumunu üzerine yapılan literatür taramasında, serbest zaman doyumunu ile ilişkili olarak farklı boyutlar tarafından etkilendiği görülmektedir. Bu boyutlardan olan *psikolojik* boyut, bireylerin serbest zaman etkinliklerine ilgi gösterip göstermediği ile ilgili olmakla birlikte, serbest zaman etkinliklerinin psikolojik yönden bazı faydalar sağladığını belirtmektedir (Choi ve Fu, 2015). *Sosyal* boyut ise bireylerin serbest zaman etkinlikleri esnasında bir gruba üye olma, arkadaşlıklar kurma ve yeni ilişkiler geliştirme gibi sosyal memnuniyet duygularının gelişimine yardımcı olduğundan bahsetmektedir (Sönmezoğlu ve diğ., 2014). *Eğitimsel* boyut, bireylerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden neyi veya ne kadar öğrendiklerini ifade eden doyum türü olarak tanımlanabilir (Huang, 2003).

Fiziksel boyut, serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin kilo kontrolü, zinde olmak gibi fiziksel yönden sağlanan faydaları ifade etmektedir (Yurcu ve diğ., 2018). *Estetik* boyutunda ise bireylerin serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirdikleri mekandan duydukları memnuniyet düzeyinin ölçülmesi şeklinde tanımlanabilir (Choi ve Fu, 2015). *Rahatlama* boyutu, bireylerin serbest zaman etkinlikleri sayesinde stres düzeylerini azaltmaları ve rahatlamaalarını sağladığını ifade etmektedir (Kensinger, 2004).

Newman ve arkadaşları (2014) serbest zaman doyumunun barınma, eğitim, arkadaşlık ve aile ilişkileri gibi diğer alanlardaki doyumlardan daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Huang ve Li (2019) Çin'in beş ana kentinde evli bireyler üzerine yapmış oldukları çalışmalarında cinsiyet ve eğitim durumunun serbest zaman doyumuna üzerine etkisinin olmadığını bulmuşlardır. Johnson ve Backman (2010) ABD, Güney Carolina'da yaptıkları araştırmalarında küçük kasabalarda yaşayan bireylerin kentsel alanlarda yaşayan bireylere göre daha yüksek serbest zaman doyum düzeylerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Huang ve Li (2019) daha sağlıklı olduklarını iddia eden bireylerin serbest zaman doyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, serbest zaman doyumuna, stress ve depresyon seviyelerinin azalmasında, zihinsel sağlığın ve canlılık hissinin artmasında direk etki yaratmaktadır (Hu ve diğ., 2021). Kim ve diğ. (2019) yapmış oldukları çalışmalarında sosyal sermayenin serbest zaman doyumunu etkilediğini ve iki değişken arasındaki ilişki üzerinde önemli bir aracılık etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak serbest zaman doyumuna içerisinde pozitif duygular barındırmaktadır ve öznel iyi oluşun bir bileşeni olan yaşam doyumunun önemli bir alt alanıdır (Newman ve diğ., 2014). Ayrıca algılanan yaşam kalitesi (Vong, 2005), mutluluk (Spiers ve Walker, 2008), evlilik doyumuna (Johnson ve diğ., 2006), kişilik (Lu ve Kao, 2009) ve sağlık (Chick ve diğ., 2014; Hsieh, 2015) gibi diğer alanlarla ilişkili olduğundan araştırmacılar tarafından önemli bir şekilde araştırılmaktadır. Serbest zaman etkinliklerine katılımın nedenlerinden olan “sosyal ilişki” kavramının rekreasyonel etkinlikler yoluyla bireylerin “sosyal sermaye” oluşturmada konusunda önemli olduğu söylenebilir.

1.4. Sosyal Sermaye Kavramı

Sosyal sermaye kavramını ilk kullanan araştırmacı olan Hanifan’a (1916) göre sosyal sermaye “bireyler ve aileler arasındaki iyi niyet, arkadaşlık, duygu birliği ve sempati ilişkilerdir” (Kitapçı, 2017). Literatür incelendiği zaman sosyal sermaye kavramı ile ilgili olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru nadir çalışmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu alanın daha çok 1990’lı yıllarda Robert Putnam’ın yapmış olduğu araştırmalar sayesinde popülerite kazandığını söyleyebiliriz (Gratien, 2014). Sosyal sermaye kavramı ile ilgilenen yazarlardan Bourdieu, Coleman ve Putnam kavrama farklı boyutlardan yaklaşmışlardır. Fakat üç yazarında ortak olduğu nokta iletişim ağlarının önemli olmasıdır (Sivri ve Özbek, 2019). Bourdieu, Marksizm’in etkisiyle kaynaklara ulaşmadaki adaletsizlik ve gücün sürdürülmesi sorununu, Coleman kişinin kendi çıkarlarını düşünerek rasyonel davranmasını, Putnam ise toplumsal bütünleşmenin temeli olarak dernek ve sosyal faaliyet fikirlerini ele almıştır (Field, 2008). Bu kavramın uzun yıllar önce geliştirilerek üzerine çalışmalar yapılmasına rağmen alanda araştırmalar yapılması yeni sayılabilir (Field, 2008; Adriani, 2013). Toplumu oluşturan bireyler arasında kurulan sosyal ağların anlaşılması amacı ile sosyal sermaye kavramının geliştiğini söyleyebiliriz (Aydemir, 2011).

Sosyal sermaye, son yıllarda sosyolojiden ortaya çıkan en popüler kavramlardan biri olup toplumsal sağlık, bireysel sağlık, refah ve ilişkilerin anlaşılmasına önemli bir katkıda bulunabileceği öne sürülmüştür (Enfield ve Nathaniel, 2013; Ferland, 2007; Nicholson ve Hoyer, 2008). Toplumu oluşturan bireylerin kendi aralarında geliştirdikleri iletişim kanallarının hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaçların giderilmesi noktasında önemli bir yere sahip olduğu fark edilmiştir (Sivri ve Özbek, 2019). Bireyler tarafından kurulan bu sosyal ilişkiler ve ağların oluşturmuş olduğu alan, sosyal bilimciler tarafından “sosyal sermaye” adı ile tanımlanmıştır.

Sosyal sermaye kuramı, ilişkilere dayalı olumlu insan etkileşimlerinin önemine atıfta bulunan “sosyal” ve değeri olan etki ve bilgi anlamına gelen “sermaye”

terimlerinden türetilmiştir (Field, 2008; Pope, 2003). Sosyal sermaye, sosyal etkileşimler yoluyla üretilir, yaratılır veya geliştirilir, literatürde genellikle toplumda iyi çalışmalar için derneklerin ve bağlantılarının gücünden yararlanmaya atıfta bulunur. Bu, bireylerin birşeyler inşa etmesine, güven geliştirmesine ve özgür derneklerde sosyal dokuyu örmesine olanak tanıyan “sosyal ağların değerli olduğu” fikrini desteklemektedir (Field, 2008, Kankainen, 2009). Sosyal sermaye sayesinde bireyler sahip oldukları kendi olanaklarının ötesinde, üyesi oldukları sosyal ağın tüm imkanlarına erişebilmektedirler, bu erişimin sağlanabilmesi için ağ içerisinde kurulan iletişimin önemi büyüktür (Alvarez ve Ramani, 2017).

Coleman’ın sosyal sermaye tanımına göre farklı iki varlığın ortak özelliklere sahip olması, sosyal bir alan içerisinde gelişen sermayenin bireylere çeşitli kazanımlar sağlaması şeklinde nitelendirmiştir (Tacon, 2012). Sosyal sermaye üzerine çalışmalar yapan Putnam ise sosyal sermayeyi, bireyler arası ilişkiler ve güven yoluyla gelişen ağlar olarak tanımlamaktadır (Kitapçı, 2017).

1.4.1. Rekreasyon ve Spor’da Sosyal Sermaye

Literatür incelendiği zaman sosyal sermayenin sporun ve rekreasyonel katılımın ayrılmaz bir parçası olarak tanımlandığını görmekteyiz. Sosyal sermayenin değeri, rekreasyon, spor ve serbest zaman hizmetleri sunumunun önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Forsell ve diğ., 2020). Rekreasyon ve spor araştırmacıları yapmış oldukları çalışmalarda, sosyal sermaye ve serbest zaman etkinlikleri arasındaki ilişkiye vurgu yapmışlardır (Taryn ve Glover, 2014; Nicholson ve Hoye, 2008; Coalter, 2007). Yapılan çalışmalarda, sosyal bağlılığı ve aidiyet duygusunu artırma kapasitesi spordaki sosyal sermaye etkilerinin kanıtları olarak gösterilmektedir (Nicholson ve diğ., 2013; Taylor ve diğ., 2015).

Sosyal sermayenin sporla örtüşmesinin altında yatan nedenlerin başında gönüllülük ilkesi yer almaktadır (Sivri ve Özbek, 2019). Sosyal sermaye literatürü incelendiğinde gönüllülük ilkesinin önemi vurgulanmaktadır ve sporun içerisinde de

gönüllü olma durumu yer almaktadır (Tacon, 2012). Tacon'a (2012) göre spor ve sosyal sermaye arasındaki ilişki aşağıdaki sorulara cevaplar aranarak açıklanabilmektedir;

- Spor, sosyal sermayenin gelişimine nasıl yardımcı olur?
- Spor katılımı, gönüllülük ve veya seyircilik konularının hangi yönleri önemli olabilir?
- Sporda dışlanan geleneksel biçimlere ne dersiniz?
- Sporun sosyal sermayeyle ilişkisi sosyal ve kültürel faaliyetlerden farkı nedir?

Seippel'e (2008) göre sosyal sermayeyi bir araya getirme konusunda spor kulüpleri diğer gönüllü organizasyonlardan daha az etkilidir. Graten (2014) yaptığı çalışmada taraftarların tutmuş oldukları takımlarını desteklemesinde, güçlü bağların sosyal sermaye oluşturdıkları sonucuna ulaşmıştır.

Rowe (2015) ise bireylerde sportif sermayenin; sosyal, psikolojik ve fizyolojik alanların birleşerek oluştuğunu düşünmektedir. Psikolojik alan boyutunda, bireylerin ömürleri boyunca spora uzun süreli katılımlarını sağlayan faktörler yer almaktadır. Fizyolojik alan boyutunda, bireylerin spora katılımlarını etkileyen faktörler, fiziksel sağlığın tüm boyutlarını içeren fiziksel kapasiteyi ve beceriyi içermektedir (Whitehead, 2010). Sportif sermayesi yüksek düzeyde olan bireylerin, düşük seviyede sportif sermayeye sahip olan bireylere göre yaşamları süresince spora katılım olasılıkları daha yüksektir. Bu seviyedeki bireyler için spor katılımı sürekli etkileşim içerisinde oldukları bireyler tarafından pekiştirilir ve sosyal bir norm haline gelir (Rowe, 2015).

1.4.2. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Sosyal Sermaya İlişkisi

Literatür incelendiği zaman rekreasyon ve spor kulüplerinde sosyal sermayeyi etkileyen bazı faktörler bulunmuştur. Bu faktörler sosyal sermayenin oluşmasında

kritik bir role sahip olmakla birlikte faktörlerin seviyesi arttıkça sosyal sermayenin de artacağı söylenebilir. Sosyal sermayeyi etkileyen faktörler aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Güven – Karşılıklılık; güvenin, sosyal sermayeyi beslemede önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Forsell ve diğ. (2020) yaptıkları çalışmada rekreasyon ve spor kulüplerinde sosyal sermayenin gelişiminde güven ve karşılıklılığın önemli değerler olduğunu ve bu değerlerin yakından ilişkili olduğunu vurgulamışlardır. Bireylerin sosyal yaşamlarında yaptıkları iyiliğin karşılığını daha sonra beklemesi muhtemeldir.

Davranış Kuralları; üye olan bireylerin davranışlarının açık ve şeffaf bir kulüp yapısına uygun olarak hareket etmesi ile ilgili yazılı olmayan kurallar şeklinde açıklanabilir (Forsell ve diğ., 2020). Davranış kuralları ile ilgili sosyal sermaye literatüründe yapılan başka çalışmalarda bulunmaktadır (Grootaert ve Van Bastelaer, 2002).

Yönetim; özellikle yönetim faktörünün son yıllarda Avustralya’da daha fazla ilgi gördüğü söylenebilir. Avustralya Spor Komisyonu (ASK), her düzeyde faaliyet gösteren spor kulüplerinin daha açık ve şeffaf bir yönetim anlayışı ile çalışmalarını teşvik etmektedir (ASK, 2012). Bu konuda devletlerin ilgili departmanları tarafından sosyal sermaye, kulüp üyeliklerinin ve toplulukların geliştirilmesi için önemli bir araç olarak kullanılabilir.

Arkadaşlık Kabul; bu faktörde dost canlısı ve misafirperver bir kulübün, eşitlik ilkesine bağlı kalarak daha güçlü ve daha yakın sosyal bağlar kurması gerektiğini ifade etmektedir (Forsell ve diğ., 2020). Bu sosyal bağlar arttıkça sosyal sermayenin de artacağı söylenebilir. Sosyal sermayenin işletmeler açısından oluşturulan etki yoluyla bireylerin “müşteri sadakati” geliştirebileceği konusunda önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

1.5. Müşteri Sadakati Kavramı

Müşteri sadakati kavramı ile ilgili olarak literatür incelendiği zaman işletmelerin bu konunun önemle üzerinde durduğunu ve işletmelerin başarısı ile doğrudan ilişkili olduğunu görmekteyiz. Prentice ve diğ. (2018) müşteri sadakati kavramını, müşterilerin yeniden satın alma davranışı, uzun vadeli ilişkiler ve karlılığı artırıcı olması nedeni ile işletmeler için temel bir amaç olarak nitelendirmişlerdir. Müşteri sadakatinin incelenmesi ve anlaşılması, rekabetçi bir pazarda daha da gerekli hale gelmiştir (Martinez ve Caro, 2009). Artan rekabet koşulları içerisinde işletmeler, mevcut ve potansiyel müşterilerini etkilemek, ürettikleri hizmetin tekrar talep edilmesini sağlamak, sektörde gelişen yeni teknolojileri bünyelerine dahil etmek ve müşterilerinin sadakatini artırmaya yönelik kaliteli politikalar geliştirmişlerdir (Kara ve Kimzan, 2016).

Pappu ve ark. (2005) müşteri sadakatini , müşterilerin kullandıkları ürünü veya hizmeti yeniden kullanma niyetinin tesadüfi olmayan arzusu şeklinde tanımlamışlardır. Müşteri sadakatini oluşturmak, sağlayacağı yararlar ve karlılığın yanı sıra, işletmenin olumlu değerlendirilmesini, müşterilerin takdirini ve bunu başkalarına tavsiye etme olasılıklarını da beraberinde getirir (Nuviala ve diğ., 2014). Kumar ve Pansari (2016) bir markayı satın alma, referans verme ve marka deneyimini paylaşmanın müşteri sadakati yoluyla markanın gelişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Müşteri sadakatinin marka gelişimine etkisi olduğu gibi işletmelerin de gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. İşletmeler gelişime açık olmalı, yenilenen teknolojiyi yakından takip etmeli ve müşterilerinin isteklerini sürekli olarak karşılamalıdır (Avourdiadou ve Theodorakis, 2014). Ancak bu sayede müşterilerinin sürekli bir biçimde ürettikleri ürün veya hizmeti kullanmalarını sağlayabileceklerdir.

Müşteri sadakatinin etkili bir biçimde oluşması ve sürekli olabilmesi, müşterilerin işletmeye karşı hissettiği güven duygusuna bağlıdır (Gürbüz ve Gücal, 2020). Güven duygusunun gelişiminde bazı etkenlerin önemli olduğu söylenebilir. Müşterilere karşı dürüst olunmalı, verilen sözler tutulmalı ve müşterilerinin isteklerini

analiz ederek genel anlamda kalite artırılmalıdır (Tsitskari ve diğ., 2017). Kalitenin artırılması yalnız başına yeterli değildir. İşletmeler açısından önemli olan sağladıkları hizmetin veya ürettikleri ürünün yapısını sürekli geliştirerek, kullanıcılarını kendilerine bağlamaktır (Lee ve diğ., 2011). Artan müşteri sadakati, işletmelerin kullanıcı sayılarının artmasını sağlayacak, bu sayede işletmeler gelişerek güçlenecektir. İşletmeler açısından böylesi önemli bir konu olan müşteri sadakatinin incelenmesi gerekmektedir.

1.5.1. Müşteri Sadakati

İşletmelerin önemle üzerinde durdukları kavramların başında müşteri sadakati kavramı yer almaktadır. Müşteri sadakati işletme açısından müşterilerinin kendilerine olan davranışlarını yansıtmaktadır. Müşteri sadakati sahte ve güçlü olarak ikiye ayrılmaktadır (Wangve Wu, 2012).

Sahte sadakat uzun süre devam etmeyen ve belirli bir süre sonra ortadan kaybolan sadakat düzeyidir. Bu düzeyde müşterilerin işletmeye karşı olan olumlu algısı yeterli değildir (Hong ve Cho, 2011). Sahte sadakatin nedenlerinden biri işletmenin müşterilerine sunduğu hizmetlerin alternatifinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Sahte sadakat işletmeler açısından tercih edilmeyen bir sadakat düzeyidir. Sahte sadakatin aksine *güçlü sadakat* işletmelerin yaratmak ve sürdürmek amacıyla gösterdiği çabalar sonucunda ortaya çıkan sadakat düzeyidir (Agarwal ve diğ., 2014). Bu düzeyde müşteriler işletmeye karşı pozitif bir tutum sergilemekle birlikte işletmenin imajını olumlu bir şekilde yatsıtma adına çaba göstermektedirler. Güçlü sadakat, işletmelerin müşteri sayısını artırma ve kar elde etme adına oluşturmaya çalıştıkları sadakat düzeyini ifade etmektedir (Dick ve Basu, 1994).

Claudino ve diğ. (2018) küresel anlamda artan spor faaliyet ve tesislerini daha fazla sayıda ve farklı kullanıcı tiplerine ulaşmanın önemine vurgu yapmışlardır. Bu nedenle, kullanıcıların sadakatine etki edebilecek ve fiziksel aktiviteye daha fazla katılımı teşvik edebilecek faktörleri analiz etmek faydalı olacaktır.

1.5.2. Müşteri Sadakatine Etki Eden Faktörler

İşletmeler açısından müşterilerinin sadakatini geliştiren faktörleri bilmek oldukça önemlidir. Bu faktörler müşteri sadakatinin geliştirilmesi konusunda işletmelere fayda sağlamakla birlikte müşterilerle işletmeler arasında kalıcı bir bağ oluşturmakta ve zincir işletmeler olma yolunda gerekli olan altyapının oluşmasını sağlamaktadır (Obeidat ve diğ., 2012).

Müşteri sadakatinin oluşmasına etki eden en önemli faktörlerden birisi güven duygusudur. İşletmelerin güven duygusunu oluşturması belirli bir zaman almaktadır (Ünlü, 2018). İşletmeler müşterilerine verdikleri sözleri zamanında yerine getirmeli (Lin ve Wang, 2006), müşterilerinin istek ve taleplerini aktif bir şekilde dinlemeli, çözüm önerileri geliştirmeli ve etkili bir iletişim sistemi kurmalıdır. Güven duygusunun geliştirilmesi ile işletmeler uzun süreler boyunca sektördeki yerlerini koruyabilecektir. Güven duygusunun gelişmemesi durumunda işletmeler zaman içerisinde müşteri kaybı yaşayarak, kaliteden ödün vermek durumunda kalacaktır. Kalitesini koruyamayan işletmelerin zaman içerisinde yerini daha kaliteli hizmet sağlayan işletmelere bırakacağını söyleyebiliriz. Bu sebepten işletmeler güven duygusunu geliştirebilecekleri stratejiler geliştirmeli ve geliştirmiş oldukları bu stratejileri sabırla sürdürmelidir (Hur ve diğ., 2010).

Müşteri sadakatini etkileyen diğer bir faktör ise imaj kavramıdır. İmaj kavramı işletmelerin halkla ilişkiler ve iletişim birimlerinin kurum içinde ve dışında oluşturmuş olduğu güven duygusu ile birlikte gelişmektedir (Dursun, 2011). İmaj işletmeleri doğrudan etkileyen ve müşterileri ile arasında uzun süreli bağ oluşmasına etki eden faktörlerden birisidir. Bu sebepten işletmelerin kuracağı doğru bir imaj, müşteriler tarafından benimsenerek diğer seçenekler daha cazip hale gelse dahi değiştirme davranışı içine girmekte zorlanacaklardır (Kolyperas, 2014).

Kalite ve memnuniyet, spor ve rekreasyon endüstrisinde yaşanan gelişmelerin ardından önemini artıran ve müşteri sadakatini etkileyen diğer faktörlerdir. Bu yüzden işletmeler açısından müşteri odaklı kalite anlayışı ve müşteri memnuniyetine dayalı

stratejik politikalar geliştirmek oldukça önemlidir. Örneğin sağlık ve zindelik kulüplerindeki kalite anlayışında; personel, program, tesis ve soyunma odası gibi faktörler işletmenin yapı taşlarını oluşturmaktadır (Smith ve diğ., 2014). Kalitenin düzenli olarak yükseltilebilmesi için spor sektöründe yaşanan yeni gelişmeler yakından takip edilmeli ve işletme içerisine adaptasyonu sağlanmalıdır. Bu sayede müşteri memnuniyeti oluşacak ve müşteri sadakati ortaya çıkacaktır (Larson ve Steinman, 2009).

1.5.3. Müşteri Sadakatinin İşletmeler Açısından nemi

Müşteri sadakati kavramı işletmeler açısından vazgeçilmez ve yerine başka bir olgu konulamayan bir etken olarak kabul edilmektedir (Wang ve Wu, 2012). Artan rekabetle birlikte spor ve rekreasyon sektöründe kalıcı olmak isteyen işletmeler müşteri sadakatine çok önem vermektedir. Müşteri sadakati oluşması için işletmelerin hizmet kalite standartlarının yüksek olması gerekmektedir (Avourdiadou ve Theodorakis, 2014). İşletmeler stratejik planlamalarını oluştururken bağlılık, kalite ve yeniden satın alma niyeti üzerine politikalar geliştirmektedir.

Literatürdeki alışmalar incelendiğinde hizmet kalitesinin yüksek olmasının müşteri sadakatini artırdığı görülmektedir (Tsitkari ve diğ., 2017). Bununla birlikte müşteri sadakati işletmelerin marka değerinin yükselmesi ve pazar payının artması için gerekli bir kavramdır. İşletmeler daha fazla müşteri çekebilmek için doğru ve stratejik planlar yaparak müşterilerin işletmeye olan sadakatlerini artırmalıdır (Vieira ve Ferreira, 2017). Müşterilerinin ihtiyaçları doğrultusunda yeni programlar geliştirmeli ve kalıcı ilişkiler kurmayı hedefleyerek sadık müşteri sayısını günden güne artırmalıdır.

Bağlı müşteri sayısını artırmak ve sürdürmek, bir markanın uzun vadeli başarısı için hayati önem taşır (Han ve Hyun, 2018). Müşteri sadakati tanımları, kavramı tutumsal ve davranışsal olmak üzere iki farklı boyuta ayırmıştır (Russell-Bennett ve diğ., 2007). Tutumsal sadakat, bir markaya bağlılık ve bir markayı yeniden

satın alma taahhüdünden oluşan bir yatkınlığı yansıtırken, davranışsal sadakat, tüketicilerin tekrar satın alma davranışını ifade eder (Wang ve diğ., 2019). Xu ve diğ. (2019) yaptıkları çalışmada tekrar satın alma ve memnuniyet, memnuniyet ve sadakat arasındaki yakın ilişkiyi vurgulamışlardır. Memnuniyet, esas olarak bir müşteri hizmeti deneyimine yanıt olarak ortaya çıkan olumlu bir psikolojik durumu tanımlar (Chen ve Chen, 2010). Memnuniyetin müşteri sadakati oluşmasında önemli bir öncül olduğu söylenebilir (Gallarza ve diğ., 2013).

1.5.4. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Müşteri Sadakati İlişkisi

İşletmelerin mevcut durumlarını ve ihtiyaçlarını belirleyerek performanslarını artıracak stratejiler belirlemesi (Cepeda ve Carrion, 2018), müşteri sayısındaki artışa ve daha da önemlisi müşteri sadakatine etki yaratacaktır (Ong ve Yap, 2017). Müşteri sadakatine etki eden faktörlerin belirlenip geliştirilmesiyle, işletmeler ve müşteriler arasında kalıcı bir bağ oluşturulmaktadır (Obeidat ve diğ., 2012). Bu sayede işletmeler uzun süre ayakta kalırlar ve varlıklarını sürdürürler (Kyle ve diğ., 2005).

Russell ve Rundle (2002) yaptıkları çalışmada, müşteri sadakatinin; hizmet kalitesi, algılanan değer ve memnuniyet gibi faktörlerle ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Buna paralel olarak, işletmelerin ve hizmetlerinin müşterilerin gözündeki göreceli üstünlüğü veya yetersizliği hakkındaki genel izlenimi olarak tanımlanan hizmet kalitesi, memnuniyetin doğrudan belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Foroughi ve diğ., 2019; Bischoff ve Lotriet, 2009). Hizmet kalitesinin, müşteri memnuniyeti üzerinde doğrudan etki yarattığını vurgulayan çalışmalar bulunmakla birlikte (Cronin ve diğ., 2000; Cronin ve Taylor, 1992), Yacout'a (2010) göre müşteri sadakatinin en önemli belirleyicisidir. Müşterilerin bir ürünün veya hizmetin yararlılığına ilişkin neyin alındığına ve neyin teslim edildiğine ilişkin genel değerlendirmesi olarak tanımlanan algılanan değer, müşteri sadakatini etkileyen bir diğer faktördür (Crespo-Hervas ve diğ., 2019; Lewis ve Soureli, 2006). Memnuniyet ise müşterileri elde tutmak ve sadakat stratejileri için anahtar bir unsurdur (Cronin ve diğ., 2000). Memnun müşterilerin değişime direnme olasılıkları daha yüksektir

(Bodet, 2012), rekabeti bir kenara bırakırlar, hizmeti yeniden satın alırlar ve olumlu deneyimlerini diğer potansiyel müşterilerle paylaşırlar (Garcia-Fernandez ve diğ., 2016).

Müşteri sadakatine etki eden diğer bir önemli faktör ise güven duygusudur. Güven duygusunun oluşması için belirli bir zaman gerekmektedir (Ünlü, 2018). Bu zaman içerisinde işletmeler, müşterilerine verdikleri sözleri tutmalı, isteklerini anlamalı ve bu istekler doğrultusunda yapıcı politikalar geliştirmelidir. Aksi takdirde güven duygusunun oluşmaması durumunda müşterilerini kaybetmeye başlar ki bu durum işletmeler için sonun başlangıcı anlamına gelmektedir. Bu sebepten işletmeler güven duygusunu oluşturmak için doğru stratejiler izlemeli ve sabır göstermelidir (Hur ve diğ., 2010).

Sonuç olarak, işletmelerin müşteri sadakatini oluşturmaları ve faaliyetlerine devam edebilmeleri için belirli faktörlere dikkat etmeleri oldukça önemlidir (Agarwal ve diğ., 2014). Müşteri sadakati programlarının uygulanması ve sürekli geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşünen işletmeler (Bratcher, 2008), yaşlarına göre farklılık gösterse bile müşterilerin ihtiyaçlarına, amaçlarına ve beklentilerine cevap verebilecek şekilde yararlı kalite stratejiler geliştirmelidir (Bernal-Garcia ve diğ., 2018).

1.6. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalar

Bu kısımda araştırma konumuzla ilgili yapılan ulusal ve uluslararası araştırmalara yer verilmiştir. Sırasıyla serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati üzerine yapılan ve bu çalışmayla en yakından ilişkili bazı çalışmalar incelenmiştir.

1.6.1. Konuyla İlgili Yapılmış Ulusal Araştırmalar

Doğan, Elçi ve Gürbüz (2019) çalışmalarında farklı üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının “serbest zaman doyumları”, “serbest zamanda sıkılma algıları” ve “iş tatmin” düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 247 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre kadın ve erkek katılımcıların “serbest zaman doyum ölçeğinin” rahatlama, “serbest zamanda sıkılma algısı ölçeğinin” sıkılma ve “Minnesota iş tatmini ölçeğinin” “dışsal tatmin” ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca “serbest zaman doyumu ölçeğinin” “rahatlama”, “serbest zamanda sıkılma algısı ölçeğinin sıkılma” ile “doyumsuzluk” ve “Minnesota iş tatmini ölçeğinin” “içsel tatmin” ile “dışsal tatmin” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar “serbest zaman doyumunun” ve “sıkılma algısının iş tatmininin” anlamlı bir yordayıcısı olduğunu tespit etmişlerdir.

Sivri ve Özbek (2019) sermaye kavramının sportif sermayeye dönüşümünü incelemek amacı ile yaptıkları çalışmalarında, kaynak taraması yöntemi ile elde edilen verilerin sonucunda sermaye ve sportif sermaye kavramlarının tanımları yapılmış, tarihsel gelişimleri konusunda bilgiler verilmiştir. Çalışmada, sermaye kavramının önceleri ekonomik bir değer olarak tanımlandığını, sonradan sosyal sermaye ve sportif sermaye kavramları ile ilişkilendirildiği ifade edilmiştir. Sosyal sermaye teorisinde ki en önemli noktanın iletişim ağları olduğunun altı çizilmiştir. Araştırmacılar, sosyal sermaye ve spor alanlarında yapılan çalışmaların sayısının günden güne artmaya başladığından, spor katılımının doğasında yer alan birlikteliğin oluşumunda görüldüğünden bahsetmişlerdir. Araştırmacılara göre spor, sosyal sermayenin oluşması ve gelişmesi noktasında önemli görevler üstlenmektedir. Bu noktada spor katılımını belirleyen faktörlerin, bireylerin spor sermayesine etki ettiğini belirtmişlerdir. Söz konusu faktörlerin sosyal, psikolojik ve fizyolojik olmak üzere üçe ayrıldığını ve bir bütün olarak düşünüldükleri zaman bireyin spor sermayesini oluşturduğunu vurgulamışlardır. Bireylerin spor sermayesi, yaşadığı sosyal ve kültürel çevresinden etkilenecek şekilde şekillendiğini belirtmişlerdir.

Barsbuğa ve diğ., (2019) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerini incelemiş ve çeşitli değişkenlerin üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubu 243 sporcu öğrenciden oluşmaktadır. Verilerden elde edilen bilgiler ışığında araştırmacılar, öğrencilerin ilgilendiği spor branşı, gelir düzeyi ve öğrenim süresi değişkenlerine göre sosyal sermayelerinde anlamlı farklılık tespit etmezken, cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edildiğini belirtmişlerdir. Çalışma sonuçları, cinsiyet değişkenine göre sosyal sermaye ölçeği alt boyutlarından “yerel güvenlik” alt boyutunda kadın sporcu öğrencilerin, erkeklere göre puan ortalamalarının anlamlı derecede düşük olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yaş değişkenine göre sosyal sermaye ölçeği alt boyutlarından “sosyal konularda inisiyatif alma” alt boyutunda 20 yaş altı yaşa sahip katılımcıların lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir.

Gürbüz ve Gücal (2020) çalışmalarında sağlık ve zindelik merkezlerine üye olan bireylerin “hizmet kalitesi algıları” ve “müşteri sadakat” düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemi 205 sağlık ve zindelik kulübü üyesi oluşturmaktadır. Üyeler çalışmaları öncesinde rastgele seçilerek “Hizmet Kalitesi Değerlendirme Ölçeği” ve “Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği”ni doldurmuşlardır. Araştırmada “spor işletmelerinde müşteri sadakati ölçeği”nin cinsiyet değişkenine göre “önem-zevk almak” ve “hizmet kalitesi değerlendirme ölçeği”nin “program” alt boyut puanlarının anlamlı farklılaşmıştır. Araştırmacılar, fiziksel aktiviteye katılım sıklığı ana etkisi açısından katılımcıların “spor işletmelerinde müşteri sadakati ölçeği”nin “davranışsal niyet”, “değişime direnç”, “genel tatmin”, “algılanan değer”, “durumsal ilgilenim”, “önem-zevk almak”, “ifade etme” ve hizmet kalitesi değerlendirme ölçeğinin “personel” alt boyut puanlarının anlamlı farklılaştığına ulaşmışlardır. Yapılan analizlere göre “Hizmet kalitesi” ve “Müşteri Sadakati” arasında anlamlı ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Cengiz ve Yaşartürk (2020) çeşitli sağlık ve zindelik merkezlerine üye olan bireylerin, “Serbest Zaman Doyumu” ve fitness kulüplerinde algıladıkları “Hizmet Kalitesi” arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın örneklemi Bartın ilinde faaliyet gösteren 3 farklı sağlık ve zindelik kulübüne üye

olan 205 birey oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularında, gelir düzeyi değişkeninin sağlık ve zindelik kulüplerinin “hizmet kalitesi ölçeği” alt boyutları üzerinde anlamlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu farklılığın gelir düzeyi yüksek olan katılımcılar lehine olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca, gelir düzeyi değişkeninin serbest zaman doyum ölçeği üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu, benzer şekilde gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda, sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin gelir durumlarının önemli olduğunu, serbest zaman doyumunu üzerinde etkisi olduğunu vurgulamışlardır.

Altun ve diğ., (2020) yaptıkları çalışmalarında sağlık ve zindelik kulüplerindeki hizmet kalitesinin, müşteri beklentisi üzerindeki etkisinin hangi seviyede olduğunu incelemişlerdir. Kaynak taraması yöntemi ile yurtiçinden 13 ve yurtdışından 16 olmak üzere toplam 29 makaleden elde edilen verilere göre Türkiye’de ve dünyada, sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin beklentileri alanında yapılan araştırmaların sayısının gün geçtikçe arttığını, nicel araştırmaların nitel araştırmalara oranla daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçları, sağlık ve zindelik kulüpleri üzerine yapılan çalışmaların içerisinde en fazla araştırılan konunun “Hizmet kalitesi” olduğunu, sonrasında “Müşterilerin Beklentileri” konusunun geldiğini göstermektedir. Araştırmacılar sağlık ve zindelik kulüpleri üzerine yapılan araştırmaların sayısının artırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin memnuniyet düzeylerini artırmak için kulüp yöneticilerinin ve çalışan personelin hizmet içi eğitimlerle gelişimlerinin süreklilik göstermesi gerektiğine işaret etmişlerdir.

Serdar ve Demirel (2020) çalışmalarında farklı üniversitelerin fakültelerinde okuyan öğrencilerin “algıladıkları stresleri” ile “serbest zaman doyumları” ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmanın örneklem grubu 263 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan bireylerin algıladıkları streslerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin öğrenim gördükleri

bölümlere, gelir durumlarına ve haftalık serbest zaman sürelerine göre anlamlı farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Uluç ve diğ. (2020) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin serbest zaman doyumlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğrenim gören 150 uluslararası öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan araştırmanın sonucunda; katılımcıların “serbest zaman doyumu ölçeği”nin alt boyutları “psikolojik”, “eğitimsel”, “sosyal”, “rahatlama”, “fizyolojik” ve “estetik” ile “yaşam doyum ölçeği” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Acar ve Yılmaz (2021) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin “serbest zaman doyumları” ile “yaşam doyumları” ilişkisi incelemişlerdir. Çalışmanın örneklem grubunu Sinop Üniversitesi'nde öğrenim gören 144 erkek ve 155 kadın öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, “serbest zaman doyumu ölçeğinin” “eğitimsel doyum” ve “rahatlama doyumu” alt boyutlarında kadın katılımcıların puanları erkeklerden yüksektir. Fakülte değişkenine göre “serbest zaman doyumu ölçeğinin” “rahatlama doyumu” ve “fiziksel doyum” alt boyutlarında, spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin puanlarının diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin “yaşam doyumu ölçeği” puanlarının diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca “serbest zaman doyumu ölçeği”nin “psikolojik”, “eğitimsel”, “sosyal”, “rahatlama” ve “estetik” ile “yaşam doyumu ölçeği”nin toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

1.6.2. Konuyla İlgili Yapılmış Uluslararası Araştırmalar

Zou ve diğ. (2018) sürdürülebilir toplum için sosyal sermaye, yaşam doyumu ve duygu deneyimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma kapsamında, sosyal sermaye ile yaşam doyumu arasındaki ilişkilerde duygu deneyiminin aracılık rolü üzerine yapılan deneysel çalışmalar için 229 bireyden veriler elde edilmiştir. Analiz

sonuçları sosyal sermayenin yaşam doyumu üzerinde anlamlı pozitif etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Sosyal sermayenin yaşam doyumu üzerindeki etkisine kısmen olumlu ve olumsuz etkiye aracılık etmekte, sosyal sermaye olumlu duyguyu teşvik ederek yaşam doyumunu artırırken, olumsuz duyguyu sınırlayarak yaşam doyumunu artırmaktadır. Ayrıca, sakinlerin psikolojik duyguları, sosyal sermaye gibi sürdürülebilir topluluğun sosyal boyutunun, toplulukların sürdürülebilirliği üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Son olarak araştırmacılar, sosyal sermaye ve yaşam doyumu ilişkisi üzerine yapılacak araştırmaların, sinerji oluşturmaya ve toplumun sürdürülebilir kalkınmasını teşvik etmenin etkisini güçlendirmeye yardımcı olabileceğine vurgu yapmışlardır.

Kim ve diğ. (2019) yapmış oldukları çalışmalarında, özel kulüp üyelerinin bir kulübün faaliyetlerine ve çevrimiçi topluluklarına katılımının, kulüp üyelerinin bağlarını ve sosyal sermaye düzeylerini nasıl etkilediğini, bu etkinin müşteri memnuniyetini ve kulübe sadakatleri arasında nasıl köprü kurduğunu araştırmışlardır. Araştırma kapsamında, ABD'deki özel kulüp üyelerine yönelik çevrimiçi anket kullanılarak veriler toplanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, bir kulübün sosyal olaylarına ve faaliyetlerine katılımı ile sosyal sermayenin bağlanması ve köprülenmesi arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bir kulübün sosyal etkinliklerine ve faaliyetlerine katılmanın, kulübün çevrimiçi toplulukları ve sosyal sermaye ile katılım arasındaki ilişki üzerinde önemli bir aracılık etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmanın, sosyal sermaye, onun öncülleri ve sonuçları arasındaki ilişkileri özel bir kulüp endüstrisi bağlamında inceleyen ilk çalışmalardan biri olduğu vurgulanmıştır.

Diğer bir çalışmada, çocukluk döneminde doğa temelli rekreasyonel etkinliklere katılımın, serbest zaman doyumu, yaşam doyumu ve mutluluk üzerine etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın örneklemini 224 Brezilyalı üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre, çocukluk döneminde doğa temelli rekreasyonel etkinliklere katılan bireylerin serbest zaman doyumu arasında dolaylı pozitif bir bağlantı olduğu bulunmuştur. Çalışmada ayrıca, çocukluk döneminde doğa

temelli rekreasyonel etkinliklere katılmanın yetişkinlik döneminde daha yüksek düzeyde serbest zaman doyumu yaratacağı vurgulanmıştır (Rosa ve diğ., 2019).

Tian ve diğ. (2020) tarafından yapılan çalışmada, serbest zaman doyumunun ciddi serbest zaman ve öznel iyi oluş üzerine etkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında veriler, Çin'in Wuxi Uluslararası Maratonu 2018 etkinliğinde yarışan 447 rekreasyonel koşucudan elde edilmiştir. Çalışma sonuçları, ciddi serbest zamanın, serbest zaman doyumu ve öznel iyi oluş ile pozitif olarak ilişkili olduğunu, serbest zaman doyumunun öznel iyi oluş ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu ve serbest zaman doyumunun, ciddi serbest zaman ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye tamamen aracılık ettiğini göstermiştir. Koşu grubu üyeliği, ciddi serbest zamanlarda serbest zaman doyumunu önemli ölçüde etkilerken, diğer demografik değişkenler (cinsiyet ve eğitim) hiçbir şekilde etki etmemiştir. Çalışma sonuçları, ciddi serbest zaman ve öznel iyi oluş arasındaki karmaşık ilişkiyi açıklamaya yardımcı olmakla birlikte, serbest zaman doyumunun bu ilişki üzerindeki rolünü göstermektedir.

Gemar (2020) çalışmasında son yıllarda bilimsel literatürün artan bir odak noktası haline gelen sosyal bağlarla spor ilişkisini incelemiştir. Araştırmacı çalışmada, sosyal bağların üç temel bileşenini (sosyal ağ boyutu, sosyal ağ prestiji ve sosyal ağ çeşitliliği) ve bunların spor seyircisi ve katılım örüntüleriyle nasıl ilişkili olduğunu analiz etmeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, spor faaliyetlerinin kültürel kalıpları arasındaki bölünmelerin doğasına büyük ölçüde bağlı görüldüğünü göstermektedir. Sosyal ağın boyutu, genel olarak spor katılımını tahmin etmek için evrensel olarak en uygun görünürken, ağ çeşitliliği aynı zamanda en her seviyede katılım profilleri için oldukça uygulanabilir görünmektedir. Gemar son olarak, ağ prestijinin spor faaliyetlerinin bazı ileri düzey profillerine uygulanabilir görüldüğünü belirtmiştir.

Martinez ve diğ. (2020) fitness salonlarının kadın müşterileri tarafından algılanan kalitesi ile bu müşterilerin gelecekteki niyetleri, memnuniyetleri ve sadakatleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya ortalama yaş 32.97 ± 14.11 olan ve üç yaş grubuna ayrılan toplam 745 kadın katılmıştır. Araştırma sonuçları, kalitenin üç yaş grubunda hem algılanan değerin hem de memnuniyetin öncülü

olduğunu ortaya koymuştur. Algılanan değer, 45 yaşın üzerindeki kadın grubu haricinde, memnuniyetin ve sadakatin habercisi olarak belirlenmiştir. Algılanan değerın fiyata uyumlu ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmacılara göre bu sonuçlar, kadınlar arasında yaşlarına göre fiziksel aktiviteyi teşvik edecek stratejilerin geliştirilmesini kolaylaştıracaktır.

Diğer bir çalışmada spor seyirci motivasyonu, katılım ve sadakat arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Veriler, Güney Avustralya'daki Avustralya Futbolu'nun maç günü katılımcılarından toplanan 585 anketten analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, spor seyircilerinin motivasyonu ile hem sosyo-psikolojik katılım hem de davranışsal katılım arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunduğunu göstermektedir. Seyircilerin motivasyonu, her iki katılım yapısı aracılığıyla sadakatleri üzerinde aracı (dolaylı) bir etki göstermiştir. Ancak motivasyon ve sadakat arasında anlamlı olmayan ilişkiler bulunmuştur. Bir futbol maçına katılmak için bulunan en güçlü motivasyonlardan biri, dolaylı başarıdır, oysa davranışsal katılım, seyircilerin sadakati üzerinde en güçlü etkiye sahiptir. Ayrıca araştırmacılar çalışmanın, kulüplerin uzun vadeli topluluk katılımını ve büyüme planlarını geliştirmeye yardımcı olacağını belirtmişlerdir (Kim ve diğ., 2020).

Fernandez ve diğ. (2020) çalışmalarında, CrossFit kullanıcılarında müşteri sadakati, algılanan değer, memnuniyet ve gelecekteki niyetler arasındaki ilişkilerin yanı sıra bu aktivitenin kişi için önemini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında veriler, 520 katılımcıdan çevrimiçi bir anketle elde edilmiştir. İki değişmezlik modeli arasındaki farkı test etmek için bir doğrulayıcı faktör analizi ve çoklu grup analizi yapılmıştır. Çalışmanın bulguları, müşteri sadakati ile kadınlarda algılanan değer arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, erkeklerde algılanan değer, memnuniyet ve sadakat arasında pozitif ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle çalışma, müşterilerin katılımının CrossFit müşteri sadakat zinciri için olumlu sonuçları olduğunu göstermiştir.

Chick ve diğ. (2021) Tayvan'daki 379 bireyden oluşan bir örnekleme ölçülen çeşitli değişkenlerden hangisinin serbest zaman doyumunu en iyi şekilde yordadığını

belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmalarında, serbest zamanların kültürel uyumuna, bireylerin iyi bir yaşam kalitesi için önemli olduğu kabul edilen serbest zaman etkinliklerine katılım derecesine odaklanmışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, iyi bir yaşam kalitesi için önemi yüksek kabul edilen serbest zaman etkinliklerine daha sık katılımın, toplum doyumunun (aile yönelimi) ve kendi kendini derecelendiren sağlığın serbest zaman doyumunu pozitif yönde yordayacağını ve destekleyeceğini öne sürmüşlerdir.

1.7. Literatür Taramasının Sonucu

Çalışma konusu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiği zaman serbest zaman doyumunu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati konuları üzerine farklı çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak bu üç konunun birlikte kullanıldığı ve aralarındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir yurtiçi çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca bu üç konunun birlikte kullanılarak yapıldığı sınırlı sayıda yurtdışı çalışmanın olduğu görülmektedir.

Tüm bu yapılan araştırmalar sonucunda yukarıda bahsi geçen kavramların rekreasyon alanında, sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumlarının sosyal sermaye düzeylerini nasıl etkilediğini, bu etkinin müşteri sadakati sağlaması noktasında nasıl köprü kurduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumlarının, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakatine olan etkisini bir başlık altında toplanarak araştırılması ve bu kavramlar arasındaki ilişkinin ortaya konulması noktasında henüz çalışma yapılmamış yurtiçi literatürdeki bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiği zaman serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati üzerine yapılmış bir çok araştırmanın olduğunu görmekteyiz (Fernandez ve diğ., 2020; Gürbüz ve Gücal, 2020; Kim ve diğ., 2019; Sivri ve Özbek, 2019). Aynı konu başlıkları ile farklı toplumlara ait örneklem gruplarının serbest zaman doyumu ile sosyal sermaye, sosyal sermaye ile müşteri sadakati ilişkilendirilmiş ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu üç konu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar ulusal literatürde bulunmadığı gibi uluslararası literatürde de yer almamaktadır.

Günümüzde spor sektörünün giderek büyümesi ve artan rekabet koşulları işletmeler tarafından önemle takip edilmektedir. Serbest zaman doyumunun memnuniyet üzerindeki etkisi önceki çalışmalarla ortaya koyulmuştur. İşletmelerin müşterilerinin memnun olmasıyla birlikte sadakatleri gelişecektir. Rekabet ortamının artmasıyla müşterilerini etkilemek isteyen işletmeler, sosyal sermaye düzeylerini geliştirerek müşteri sadakati oluşturma noktasında çalışmalar yapmaktadır. Bunun bilincine sahip olan işletmeler yeniliklere uyum sağlama, kalite stratejiler geliştirme, kendilerini farklı kılma ve müşteri talebi yaratmaya yönelik politikalar benimsemeye başlamışlardır. Bu bağlamda, serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin ortaya konulması hem spor sektörünün yapı taşlarından olan sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerine hem de ulusal ve uluslararası literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

1.9. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın birinci amacı KKTC’de faaliyet gösteren sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, ikinci amacı ise serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir.

1.10. Problem Cümlesi

P₁: Çeşitli değişkenlere göre sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyi ve müşteri sadakati arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?

P₂: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyi ve müşteri sadakati arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler var mıdır?

1.11. Hipotezler

H₁: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₃: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₄: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₅: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₆: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde üyelik süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₇: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde kulübe üyelik tercihi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₈: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde kulüp üyeliğini bitirme değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₉: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeylerinde kulübü ziyaret günü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₀: Sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı düzeyleri arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı ilişkiler vardır.

1.12. Sınırlılıklar

- Bu araştırma KKTC'nin farklı şehirlerinde faaliyet gösteren sağlık ve zindelik kulüpleri üyeleriyle sınırlandırılmıştır.
- Bu araştırma en az 1 yıl düzenli hizmet veren sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerle sınırlandırılmıştır.
- Bu araştırma en az 500 müşterisi olan sağlık ve zindelik kulüpleri ile sınırlandırılmıştır.

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem sayıları, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin istatistiksel analizleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte çalışmanın gereç ve yöntemini oluşturan diğer önemli öğeler bulunmaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmamızda sosyal bilimler alanında birçok araştırmada tercih edilen nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nicel araştırmalar kesin ve genellenebilir sonuçlara sayısal veriler kullanılması yoluyla ulaşmayı hedefleyen araştırmalardır (Gürbüz ve Şahin, 2016). Çalışmamızda ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu yöntem birden fazla değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (Büyüköztürk, 2015). Çalışmamızda sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Sosyal bilimler alanında çalışma yapan araştırmacıların yapacakları araştırma sonuçlarını genelleyecekleri evrendeki deneklerin tamamına ulaşmaları her zaman mümkün değildir. Bu nedenle araştırmacının araştırma sonuçlarını genelleyeceği evreni temsil edebilecek örneklem denekleri toplaması, araştırmanın yürütülmesi açısından daha mantıklı ve uygulanabilir (Gürbüz ve Şahin, 2016). Çalışmamızın evrenini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 500'den fazla üyeye sahip olma ölçütüne sahip 54 sağlık ve zindelik kulübü oluşturmaktadır. Bu sağlık ve zindelik kulüpleri içerisinde en fazla üyeye sahip olan 6 kulüp seçilmiştir. Seçilen kulüplerin toplam 5550 üyesi bulunmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu 18 yaş üzeri,

sağlık ve zindelik kulüplerinde haftada en az bir gün fiziksel aktivite yapan kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiş 362 ($Ort_{yaş}=28.7 \pm 8$) kadın ve 346 ($Ort_{yaş}=27.1 \pm 8.3$) erkek olmak üzere toplam 708 ($Ort_{yaş}=27.9 \pm 8.2$) üye oluşturmaktadır.

Çizelge 2.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler		<i>F</i>	%
Cinsiyet	Kadın	362	51.1
	Erkek	346	48.1
	Toplam	708	100
Şehir	Lefkoşa	173	24.4
	Mağusa	423	59.7
	Girne	75	10.6
	İskele	37	5.2
	Toplam	708	100
Medeni Durum	Evli	149	21
	Bekar	559	79
	Toplam	708	100
Eğitim Durumu	Lise ve daha az	126	17.8
	Lisans	455	64.3
	Lisans üstü	127	17.9
	Toplam	708	100
Üyelik Süresi	1 yıldan daha az	213	30.1
	1-3 yıl	375	53
	4 yıl ve daha fazla	120	16.9
	Toplam	708	100
Üyelik Tercihi	Bireysel	634	89.5
	Aile	74	10.5
	Toplam	708	100
Üyelik Şekli	Aylık	559	79
	6 aylık	98	13.8
	Yıllık	51	7.2
	Toplam	708	100
Üyeliği Bitirme	Evet	66	9.3
	Hayır	642	90.7
	Toplam	708	100

Çizelge 2.1.'de araştırmaya katılan kulüp üyelerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan toplam 708 (362 kadın, 346 erkek) üyenin büyük bir bölümünün Mağusa şehrindeki kulüplere üye olduğu, büyük bölümünü bekar (%79) üyelerin oluşturduğu, lisans (%64.3) eğitime sahip olduğu, 1-3 yıl arası (%53) üyelik süresine sahip olduğu, kulübü sık sık (%75) ziyaret ettiği, büyük bir kısmının günlük 1-2 saat (%88.6) ziyaret ettiği, bireysel (%89.5) üyelik tercihinine sahip olduğu, aylık (%79) üyeliği tercih ettiği ve kulüp üyeliğini bitirmeyi düşünmediği (%90.7) sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu”, “Serbest Zaman Doyumu Ölçeği (SZDÖ)” (Gökçe ve Orhan, 2011), “Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği (SİMSÖ)” (Gülbüz, Çimen, Sarol ve Öncü, 2016) ve “Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği (RSSÖ)” (Gülbüz, Güngörmüş ve Aydın, 2020) kullanılmıştır.

2.3.1. Serbest Zaman Doyumu Ölçeği (SZDÖ)

Serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin katıldıkları etkinliklere doyumlarını belirlemek amacıyla Beard ve Raghd (1980) tarafından geliştirilen, Gökçe ve Orhan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanıp geçerlilik güvenirlik çalışması yapılan “Leisure Satisfaction Scale – Serbest Zaman Doyum Ölçeği” kullanılmıştır. Türkçe formu 24 madde ve 6 faktörlü bir yapıya sahip olan ölçek, 5’li Likert formundadır. Likert seçenekleri “Neredeyse hiç doğru değil (1)”, “Neredeyse her zaman doğru (5)” şeklinde sıralanmış olup, puanlaması bu sıralama üzerinden yapılmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin alt boyutları için Cronbach’s Alpha değerleri; “Psikolojik $\alpha = .78$ ” (4 madde), “Eğitimsel $\alpha = .78$ ” (4 madde), “Sosyal $\alpha = .78$ ” (4 madde), “Rahatlama $\alpha = .83$ ” (4 madde), “Fiziksel $\alpha = .74$ ” (4 madde), “Estetik $\alpha = .84$ ” (4 madde) olarak bulunmuştur.

2.3.2. Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği (SİMSÖ)

Spor işletmelerine üye olan tüketicilerin sadakat düzeylerini belirlemek için Bodet (2012) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Gürbüz ve arkadaşları (2016) tarafından "Loyalty Scale in Sport Services – Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği", 23 maddeden oluşan 8 faktörlü bir yapıdadır. Ölçek 5'li Likert formundadır. Seçenekleri "Kesinlikle katılmıyorum (1)", "Tamamen katılıyorum (5)" şeklinde puanlanmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin alt boyutları için Cronbach's Alpha değerleri; "Davranışsal Niyet" $\alpha = .88$ (3 madde), "Değişime Direnç" $\alpha = .80$ (3 madde), "Genel Tatmin" $\alpha = .86$ (3 madde), "Algılanan Değer" $\alpha = .77$ (3 madde), "Durumsal İlgilenim" $\alpha = .82$ (3 madde), "Bilgi Düzeyi" $\alpha = .84$ (3 madde), "Önem-Zevk Almak" $\alpha = .68$ (2 madde), "İfade Etme" $\alpha = .75$ (2 madde) şeklindedir.

2.3.3. Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği (RSSÖ)

Rekreasyon ve spor kulüplerinde sosyal sermayeyi oluşturan faktörleri incelemek amacıyla Tom Forsell, John Tower, Remco Polman (2020) tarafından geliştirilen "Club Social Capital Scale – Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği"nin Türkçe'ye Gürbüz, Güngörmüş ve Aydın (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5'li Likert formundadır. Likert seçenekleri "Kesinlikle katılmıyorum (1)", "Kesinlikle katılıyorum (5)" şeklinde puanlanmıştır. 20 maddeden oluşan ve 4 faktörlü bir yapıya sahip olan ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması 2 faktörlü yapıda ve 8 maddeden oluşmuştur. Bu araştırmada, ölçeğin alt boyutları için Cronbach's Alpha değerleri; "Arkadaşlık-Kabul" $\alpha = .72$ (4 madde), "Yönetim-Denetim" $\alpha = .72$ (4 madde) şeklindedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında veriler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Lefkoşa, Mağusa, Girne ve İskele şehirlerindeki sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan

bireylerden toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce Doğu Akdeniz niversitesi etik kuruluna başvurularak gerekli izin (EK 1) alınmış ve veri toplama işlemine geçilmiştir. Araştırmacı tarafından örneklem grubunda yer alan sağlık ve zindelik kulüplerinin yönetimlerinden gerekli izinler alındıktan sonra (EK 2,3,4,5,6,7), yelerin aktiviteye katılımları öncesi veya sonrası veriler toplanmıştır. Gönüllü katılım ilkesi esas alınarak, veri toplama aracının doldurulmasına yönelik bilgiler yönergede verilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerinin normal dağılıp dağılmadığı arpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde bağımsız gruplar için t-testi, bağımsız gruplar için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca, araştırma kapsamında ölçekten elde edilen verilerin güvenirlik katsayısına ilişkin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde “SZDÖ”, “RSSÖ” ve “SİMSÖ” ölçek puanlarına ilişkin yapılan çeşitli analiz sonuçlarına ilişkin çizelge ve açıklamalarına yer verilmiştir.

Çizelge 3.1. SZDÖ, RSSÖ ve SİMSÖ puanlarının dağılımı

Ölçekler	Alt boyut	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık	C.Alfa
SZDÖ	Psikolojik	3.93	.77	-.73	.726	.78
	Eğitimsel	4.01	.73	-.81	.788	.79
	Rahatlama	4.3	.68	-1.19	1.833	.79
	Fiziksel	3.94	.72	-.54	.076	.83
	Estetik	4.02	.74	-.57	.174	.74
RSSÖ	Arkadaşlık Kabul	4.07	.66	-.67	.955	.72
	Yönetim-Denetim	4.02	.61	-.52	.612	.81
SİMSÖ	Değişime Direnç	4.28	.72	-1.00	.986	.89
	Genel Tatmin	4.27	.66	-1.38	2.965	.80
	Algılanan Değer	4.20	.70	-.83	.657	.86
	Durumsal İlgilenim	4.00	.82	-.91	.946	.77
	Bilgi Düzeyi	3.76	.69	.02	.039	.82
	İfade Etme	3.85	.86	-.63	.326	.68

Ölçek puanlarının dağılımları Çizelge 3.1.’de görülmektedir. Ölçeklerin alt boyut puanları incelendiğinde, SZDÖ’nün alt boyut düzeyinde en yüksek ortalamanın “*Rahatlama*” (4.3), en düşük ortalamanın “*Psikolojik*” (3.93) alt boyutta olduğu tespit edilmiştir. RSSÖ’nün alt boyut düzeyinde en yüksek ortalamanın “*Arkadaşlık*” (4.07)

olduğu bulunmuştur. SİMSÖ'nün alt boyut düzeyinde en yüksek ortalamanın “*Değişime Direnç*” (4.28) alt boyutunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen bulgular incelendiği zaman verilerin normal dağıldığı görülmektedir.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.2. SZDÖ Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	Kadın	362	3.97	.76	.874	.350
		Erkek	346	3.91	.78		
	Eğitimsel	Kadın	362	4.06	.69	2.492	.115
		Erkek	346	3.97	.78		
	Sosyal	Kadın	362	3.96	.72	2.324	.128
		Erkek	346	3.87	.79		
	Rahatlama	Kadın	362	4.29	.66	.253	.615
		Erkek	346	4.32	.71		
	Fiziksel	Kadın	362	3.92	.68	.569	.451
		Erkek	346	3.96	.77		
	Estetik	Kadın	362	4.04	.72	.189	.664
		Erkek	346	4.01	.76		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.2.'de cinsiyet değişkeninin “SZDÖ” alt boyutları üzerindeki etkisi incelenmiş, analiz sonuçları cinsiyet değişkeninin “SZDÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir [$\lambda=0.988$, $F(1,708)=1.372$, $p>0.05$].

Çizelge 3.3. RSSÖ Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	Kadın	362	3.96	.65	7.446	.007*
		Erkek	346	3.81	.73		
	Arkadaşlık-Kabul	Kadın	362	4.08	.61	.049	.826
		Erkek	346	4.07	.70		

$P^* < 0.05$

MANOVA analiz sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu Çizelge 3.3.'te görülmektedir [$\lambda=0.985$, $F(1,708)=5.301$, $p<0.05$]. Bu doğrultuda cinsiyet değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin “RSSÖ”nün “Yönetim-Denetim” [$F(1,708)=7.446$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Sonuçlara göre kadın katılımcıların ortalama puanları erkek katılımcıların puanlarından daha yüksektir.

Çizelge 3.4. SİMSÖ Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	Kadın	362	4.54	.59	12.190	.001*
		Erkek	346	4.37	.75		
	Değişime Direnç	Kadın	362	4.33	.68	3.430	.064
		Erkek	346	4.23	.75		
	Genel Tatmin	Kadın	362	4.44	.60	.359	.549
		Erkek	346	4.41	.72		
	Algılanan Değer	Kadın	362	4.26	.63	5.196	.023*
		Erkek	346	4.14	.76		
	Durumsal İlgilenim	Kadın	362	4.12	.75	14.984	.000*
		Erkek	346	3.88	.88		
	Bilgi Düzeyi	Kadın	362	3.69	.67	8.699	.003*
		Erkek	346	3.84	.71		
	İfade Etme	Kadın	362	3.87	.87	.191	.662
		Erkek	346	3.84	.85		
	Önem-Zevk Almak	Kadın	362	4.37	.62	3.994	.046*
		Erkek	346	4.27	.71		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.4.’deki MANOVA analiz sonuçları cinsiyet değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.923$, $F(1,708)=7.320$, $p<0.05$]. ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SİMSÖ”nün “Davranışsal Niyet” [$F(1,708)=12.190$, $p<0.05$], “Algılanan Değer” [$F(1,708)=5.196$, $p<0.05$], “Durumsal İlgilenim” [$F(1,708)=14.984$, $p<0.05$], “Bilgi Düzeyi” [$F(1,708)=8.699$, $p<0.05$] ve “Önem-Zevk Almak” [$F(1,708)=3.994$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Kadınların “Davranışsal Niyet”, “Algılanan Değer”, “Durumsal İlgilenim” ve “Önem-Zevk Almak” alt boyutlarında, erkeklerin “Bilgi Düzeyi” alt boyutunda ortalama puanları daha yüksektir.

Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.5. SZDÖ Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	Evli	149	4.04	.78	3.129	.077
		Bekar	559	3.91	.77		
	Eğitimsel	Evli	149	4.04	.78	.212	.646
		Bekar	559	4.01	.72		
	Sosyal	Evli	149	3.99	.75	1.776	.183
		Bekar	559	3.90	.76		
	Rahatlama	Evli	149	4.41	.60	4.161	.042*
		Bekar	559	4.28	.70		
	Fiziksel	Evli	149	3.96	.75	.159	.690
		Bekar	559	3.94	.72		
	Estetik	Evli	149	4.04	.77	.098	.754
		Bekar	559	4.02	.73		

MANOVA analiz sonuçları (Çizelge 3.5.) medeni durum değişkeninin “SZDÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.988$, $F(1,708)=1.416$, $p<0.05$]. Bu doğrultuda medeni durum değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SZDÖ”nün “Rahatlama” [$F(1,708)=4.161$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği söz konusu alt boyutta evli katılımcıların ortalama puanları bekar katılımcıların puanlarından yüksektir.

Çizelge 3.6. RSSÖ Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	Evli	149	3.90	.65	.182	.670
		Bekar	559	3.88	.70		
	Arkadaşlık-Kabul	Evli	149	4.06	.60	.048	.827
		Bekar	559	4.08	.67		

$P^*<0.05$

Çizelge 3.6.’da medeni durum değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan MANOVA analiz sonuçları medeni durum değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir [$\lambda=0.999$, $F(1,708)=.267$, $p>0.05$].

Çizelge 3.7. SİMSÖ Medeni Durum Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	Evli	149	4.57	.61	5.783	.016*
		Bekar	559	4.43	.69		
	Değişime Direnç	Evli	149	4.43	.62	7.932	.005*
		Bekar	559	4.24	.74		
	Genel Tatmin	Evli	149	4.53	.59	5.250	.022*
		Bekar	559	4.40	.68		
	Algılanan Değer	Evli	149	4.28	.64	2.222	.137
		Bekar	559	4.18	.71		
	Durumsal İlgilenim	Evli	149	4.08	.83	1.955	.162
		Bekar	559	3.98	.82		
	Bilgi Düzeyi	Evli	149	3.67	.68	3.555	.060
		Bekar	559	3.79	.69		
	İfade Etme	Evli	149	3.83	.93	.209	.647
		Bekar	559	3.86	.84		
	Önem-Zevk Almak	Evli	149	4.34	.63	.176	.675
		Bekar	559	4.32	.68		

$P^*<0.05$

Analiz sonuçları (Çizelge 3.7.) medeni durum değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.973$, $F(1,708)=2.458$, $p<0.05$]. ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SİMSÖ”nün “Davranışsal Niyet” [$F(1,708)=5.783$, $p<0.05$], “Değişime Direnç” [$F(1,708)=7.932$, $p<0.05$], “Genel Tatmin” [$F(1,708)=5.250$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Evli katılımcıların “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç” ve “Genel Tatmin” alt boyut ortalama puanları bekar katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir.

Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.8. SZDÖ Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	Lise ve daha az	126	4.08	.79	4.256	.015*
		Lisans	455	3.88	.76		
		Lisans üstü	127	4.02	.78		
	Eğitimsel	Lise ve daha az	126	4.15	.75	2.769	.063
		Lisans	455	4.00	.71		
		Lisans üstü	127	3.94	.81		
	Sosyal	Lise ve daha az	126	4.06	.68	2.677	.069
		Lisans	455	3.88	.77		
		Lisans üstü	127	3.92	.78		
	Rahatlama	Lise ve daha az	126	4.28	.74	1.167	.312
		Lisans	455	4.29	.66		
		Lisans üstü	127	4.39	.70		
	Fiziksel	Lise ve daha az	126	3.98	.72	.272	.762
		Lisans	455	3.93	.70		
		Lisans üstü	127	3.94	.80		
	Estetik	Lise ve daha az	126	4.05	.73	.099	.905
		Lisans	455	4.02	.73		
		Lisans üstü	127	4.01	.79		

$P^*<0.05$

Çizelge 3.8.’deki MANOVA analiz sonuçları eğitim durumu değişkeninin “SZDÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.964$, $F(2,708)=2.172$, $p<0.05$]. Eğitim durumu değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SZDÖ”nün “Psikolojik” [$F(2,708)=4.256$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Tukey testi sonucuna göre Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların ortalama puanları diğer katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir.

Çizelge 3.9. RSSÖ Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	Lise ve daha az	126	4.01	.66	3.585	.028*
		Lisans	455	3.84	.68		
		Lisans üstü	127	3.94	.76		
	Arkadaşlık-Kabul	Lise ve daha az	126	4.19	.77	3.786	.023*
		Lisans	455	4.07	.64		
		Lisans üstü	127	3.96	.77		

P* < 0.05

Çizelge 3.9.’daki MANOVA analiz sonuçları eğitim durumu değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.975$, $F(2,708)=4.574$, $p<0.05$]. Eğitim durumu değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “RSSÖ”nün “Yönetim-Denetim” [$F(2,708)=3.585$, $p<0.05$] ve “Arkadaşlık-Kabul” [$F(2,708)=3.786$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların ortalama puanları diğer katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir.

Çizelge 3.10. SİMSÖ Eğitim Durumu Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	Lise ve daha az	126	4.52	.60	.874	.418
		Lisans	455	4.43	.69		
		Lisans üstü	127	4.48	.70		
	Değişime Direnç	Lise ve daha az	126	4.33	.63	.349	.706
		Lisans	455	4.27	.74		
		Lisans üstü	127	4.27	.70		
	Genel Tatmin	Lise ve daha az	126	4.38	.63	.548	.579
		Lisans	455	4.43	.66		
		Lisans üstü	127	4.47	.69		
	Algılanan Değer	Lise ve daha az	126	4.27	.61	.950	.387
		Lisans	455	4.18	.73		
		Lisans üstü	127	4.23	.66		
	Durumsal İlgilenim	Lise ve daha az	126	4.16	.73	2.840	.059
		Lisans	455	3.97	.84		
		Lisans üstü	127	3.95	.86		
	Bilgi Düzeyi	Lise ve daha az	126	3.72	.59	.365	.694
		Lisans	455	3.78	.71		
		Lisans üstü	127	3.74	.73		
	İfade Etme	Lise ve daha az	126	4.04	.69	3.879	.021*
		Lisans	455	3.80	.87		
		Lisans üstü	127	3.85	.93		
	Önem-Zevk Almak	Lise ve daha az	126	4.34	.69	.259	.772
		Lisans	455	4.31	.66		
		Lisans üstü	127	4.35	.66		

P* < 0.05

MANOVA analiz sonuçlarının yer aldığı Çizelge 3.10.’da eğitim durumu değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.968$, $F(2,708)=1.431$, $p<0.05$]. Eğitim durumu değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SİMSÖ”nün “İfade Etme” [$F(2,708)=3.879$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Tukey testi sonucuna göre farklılığın lise ve daha az ve lisans eğitim durumu arasında olduğu tespit edilmiştir. Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların ortalama puanları lisans ve lisans üstü eğitim durumuna sahip katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir.

Üyelik Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.11. SZDÖ Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Süresi	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	1 yıldan daha az	213	3.80	.86	6.300	.002*
		1-3 yıl	375	3.97	.70		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.10	.78		
	Eğitimsel	1 yıldan daha az	213	3.91	.76	4.494	.012*
		1-3 yıl	375	4.03	.71		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.16	.76		
	Sosyal	1 yıldan daha az	213	3.82	.79	3.967	.019*
		1-3 yıl	375	3.93	.73		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.06	.77		
	Rahatlama	1 yıldan daha az	213	4.27	.73	.530	.589
		1-3 yıl	375	4.31	.66		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.35	.68		
	Fiziksel	1 yıldan daha az	213	3.85	.82	3.073	.047*
		1-3 yıl	375	3.97	.65		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.03	.76		
	Estetik	1 yıldan daha az	213	3.98	.75	.811	.445
		1-3 yıl	375	4.03	.71		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.09	.80		

$P*<0.05$

Çizelge 3.11.’deki MANOVA analiz sonuçları üyelik süresi değişkeninin “SZDÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.974$, $F(2,708)=1.519$, $p<0.05$]. ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SZDÖ”nün “Psikolojik” [$F(2,708)=6.300$, $p<0.05$], “Eğitimsel” [$F(2,708)=4.494$, $p<0.05$], “Sosyal” [$F(2,708)=3.967$, $p<0.05$] ve “Fiziksel” [$F(2,708)=3.073$, $p<0.05$], alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. “Psikolojik”,

“Eğitimsel”, “Sosyal” ve “Fiziksel” alt boyutlarının tümünde 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip olan katılımcıların ortalama puanları diğerlerine göre daha yüksektir.

Çizelge 3.12. RSSÖ Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Süresi	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	1 yıldan daha az	213	3.87	.67	1.135	.322
		1-3 yıl	375	3.86	.70		
		4 yıl ve daha fazla	120	3.97	.72		
	Arkadaşlık-Kabul	1 yıldan daha az	213	4.01	.68	1.743	.176
		1-3 yıl	375	4.09	.63		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.14	.67		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.12’de çalışmada yer alan katılımcıların üyelik süresi ile “RSSÖ” arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre katılımcıların üyelik süresi ve “RSSÖ” alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.13. SİMSÖ Üyelik Süresi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Süresi	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	1 yıldan daha az	213	4.46	.69	.874	.998
		1-3 yıl	375	4.46	.65		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.46	.73		
	Değişime Direnç	1 yıldan daha az	213	4.29	.74	.349	.769
		1-3 yıl	375	4.26	.72		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.32	.69		
	Genel Tatmin	1 yıldan daha az	213	4.44	.64	.548	.674
		1-3 yıl	375	4.44	.65		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.38	.75		
	Algılanan Değer	1 yıldan daha az	213	4.22	.69	.950	.564
		1-3 yıl	375	4.18	.71		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.25	.68		
	Durumsal İlgilenim	1 yıldan daha az	213	3.99	.85	2.840	.905
		1-3 yıl	375	4.00	.84		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.03	.71		
	Bilgi Düzeyi	1 yıldan daha az	213	3.59	.64	.365	.000*
		1-3 yıl	375	3.81	.68		
		4 yıl ve daha fazla	120	3.90	.75		
	Önem-Zevk Almak	1 yıldan daha az	213	4.24	.70	.259	.046*
		1-3 yıl	375	4.34	.65		
		4 yıl ve daha fazla	120	4.41	.63		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.13.’deki MANOVA analiz sonuçları üyelik süresi değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.951$, $F(2,708)=2.533$, $p<0.05$]. ANOVA analiz sonuçlarına göre “SİMSÖ”nün

“Bilgi Düzeyi” [$F(2,708)=.365$, $p<0.05$] ve “Önem-Zevk Almak” [$F(2,708)=.259$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Her iki alt boyutta da 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip olan katılımcıların ortalama puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.14. SZDÖ Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Tercihi	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	Bireysel	634	3.94	.78	.009	.925
		Aile	74	4.93	.70		
	Eğitimsel	Bireysel	634	4.00	.75	2.603	.107
		Aile	74	4.14	.63		
	Sosyal	Bireysel	634	3.91	.76	1.313	.252
		Aile	74	4.01	.68		
	Rahatlama	Bireysel	634	4.30	.70	1.446	.230
		Aile	74	4.40	.56		
	Fiziksel	Bireysel	634	3.93	.72	1.167	.280
		Aile	74	4.03	.71		
	Estetik	Bireysel	634	4.01	.74	1.323	.250
		Aile	74	4.12	.71		

$P*<0.05$

Çizelge 3.14’de çalışmada yer alan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin kulübe üyelik tercihi ile “SZDÖ” arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan MANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların kulübe üyelik tercihi değişkeninin “SZDÖ” alt boyut ortalama puanları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [$\lambda=0.992$, $F(1,708)=.961$, $p>0.05$].

Çizelge 3.15. RSSÖ Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Tercihi	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	Bireysel	634	3.87	.70	3.454	.064
		Aile	74	4.03	.60		
	Arkadaşlık-Kabul	Bireysel	634	4.06	.66	4.188	.041*
		Aile	74	4.22	.57		

$P*<0.05$

Çizelge 3.15.’deki MANOVA analiz sonuçları kulübe üyelik tercihi değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.993$,

$F(1,708)=2.405, p<0.05]$. Kulübe üyelik tercihi değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “RSSÖ”nün “Arkadaşlık-Kabul” [$F(1,708)=4.188, p<0.05]$ alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutunda kulübe aile olarak üye olan katılımcıların ortalama puanlarının bireysel olarak üye olan katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.16. SİMSÖ Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyelik Tercihi	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	Bireysel	634	4.46	.66	.153	.696
		Aile	74	4.43	.77		
	Değişime Direnç	Bireysel	634	4.27	.73	.802	.371
		Aile	74	4.35	.67		
	Genel Tatmin	Bireysel	634	4.42	.67	.749	.387
		Aile	74	4.49	.57		
	Algılanan Değer	Bireysel	634	4.19	.71	3.473	.063
		Aile	74	4.35	.56		
	Durumsal İlgilenim	Bireysel	634	3.98	.84	4.098	.043*
		Aile	74	4.18	.61		
	Bilgi Düzeyi	Bireysel	634	3.77	.68	.171	.680
		Aile	74	3.73	.78		
	İfade Etme	Bireysel	634	4.32	.66	.023	.881
		Aile	74	4.31	.67		
	Önem-Zevk Almak	Bireysel	634	3.85	.86	.200	.655
		Aile	74	3.90	.82		

$P^*<0.05$

Çizelge 3.16.’daki MANOVA analiz sonuçları kulübe üyelik tercihi değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.985, F(1,708)=1.365, p<0.05]$. Analiz sonuçları katılımcıların “SİMSÖ”nün “Durumsal İlgilenim” [$F(1,708)=4.098, p<0.05]$ alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığını göstermektedir. “SİMSÖ”nün “Durumsal İlgilenim” alt boyutunda kulübe aile olarak üye olan katılımcıların ortalama puanlarının bireysel olarak üye olan katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine İlişkin Bulgular

Çizelge 3.17. SZDÖ Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyeliği Bitirme	N	Ort.	Ss	F	P
SZDÖ	Psikolojik	Evet	66	3.92	.99	.048	.826
		Hayır	642	3.94	.75		
	Eğitimsel	Evet	66	3.93	.92	1.016	.314
		Hayır	642	4.02	.71		
	Sosyal	Evet	66	3.82	.88	1.279	.258
		Hayır	642	3.93	.74		
	Rahatlama	Evet	66	4.27	.85	.258	.612
		Hayır	642	4.31	.67		
	Fiziksel	Evet	66	3.87	.82	.689	.407
		Hayır	642	3.95	.71		
	Estetik	Evet	66	3.91	.90	1.895	.169
		Hayır	642	4.04	.72		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.17’de çalışmada yer alan katılımcıların kulüp üyeliğini bitirme ile “SZDÖ” arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların kulüp üyeliğini bitirme değişkenine göre “SZDÖ” alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [$\lambda=0.996$, $F(1,708)=.500$, $p>0.05$].

Çizelge 3.18. RSSÖ Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyeliği Bitirme	N	Ort.	Ss	F	P
RSSÖ	Yönetim-Denetim	Evet	66	3.59	.84	13.812	.000*
		Hayır	642	3.92	.67		
	Arkadaşlık-Kabul	Evet	66	3.78	.87	14.375	.000*
		Hayır	642	4.10	.62		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.18.’deki MANOVA analiz sonuçları kulüp üyeliğini bitirme değişkeninin “RSSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.976$, $F(1,708)=8.845$, $p<0.05$]. Kulüp üyeliğini bitirme değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “RSSÖ”nün “Yönetim-Denetim” [$F(1,708)=13.812$, $p<0.05$], “Arkadaşlık-Kabul” [$F(1,708)=14.375$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Söz konusu anlamlı farklılığın tespit edildiği her iki alt boyutta da kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların ortalama puanlarının kulüp üyeliğini bitirmek isteyen katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.19. SİMSÖ Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Üyeliği Bitirme	N	Ort.	Ss	F	P
SİMSÖ	Davranışsal Niyet	Evet	66	3.89	1.05	.153	.000*
		Hayır	642	4.51	.60		
	Değişime Direnç	Evet	66	3.68	.82	.802	.000*
		Hayır	642	4.34	.68		
	Genel Tatmin	Evet	66	3.87	1.00	.749	.000*
		Hayır	642	4.48	.59		
	Algılanan Değer	Evet	66	3.62	.93	3.473	.000*
		Hayır	642	4.26	.64		
	Durumsal İlgilenim	Evet	66	3.52	1.01	4.098	.000*
		Hayır	642	4.05	.79		
	Bilgi Düzeyi	Evet	66	3.52	.80	.171	.218
		Hayır	642	4.05	.68		
	Önem-Zevk Almak	Evet	66	3.99	.79	.002	.000*
		Hayır	642	4.36	.65		

$P^* < 0.05$

Çizelge 3.19.’daki MANOVA analiz sonuçları kulüp üyeliğini bitirme değişkeninin “SİMSÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$\lambda=0.899$, $F(1,708)=11.232$, $p<0.05$]. Kulüp üyeliğini bitirme değişkeninin ana etkisini tespit edebilmek için yapılan ANOVA analiz sonuçlarına göre katılımcıların “SİMSÖ”nün “Davranışsal Niyet” [$F(1,708)=.153$, $p<0.05$] “Değişime Direnç” [$F(1,708)=.802$, $p<0.05$] “Genel Tatmin” [$F(1,708)=.749$, $p<0.05$] “Algılanan Değer” [$F(1,708)=3.473$, $p<0.05$] “Durumsal İlgilenim” [$F(1,708)=4.098$, $p<0.05$] ve “Önem-Zevk Almak” [$F(1,708)=.200$, $p<0.05$] alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların ortalama puanlarının diğer katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yaş Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları

Çizelge 3.20. Yaş-SZDÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Yaş	F1	F2	F3	F4	F5	F6
Yaş	1						
F1	.128**	1					
F2	.020	.612**	1				
F3	.159	.485**	.619**	1			
F4	.086*	.520**	.507**	.443**	1		
F5	.008	.483**	.442**	.416**	.489**	1	
F6	.031	.443**	.500**	.445**	.562**	.537**	1

F1: Psikolojik F2: Eğitimsel F3: Sosyal F4: Rahatlama F5: Fiziksel F6: Estetik $P^{**} < 0.01$ $P^* < 0.05$

Çizelge 3.20’de yaş değişkeni ile SZDÖ puanları ilişkisini incelemek için yapılan Korelasyon analizleri yaş ile “SZDÖ”’nün “Psikolojik” alt boyutu puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.01$), “Rahatlama” alt boyutu ortalama puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$), “Eğitimsel”, “Sosyal”, “Fiziksel” ve “Estetik” alt boyut ortalama puanları ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Çizelge 3.21. Yaş-RSSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Yaş	F1	F2
Yaş	1		
F1	.024	1	
F2	-.024	.600**	1

F1: Yönetim-Denetim F2: Arkadaşlık-Kabul $P^{**}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.21’de yaş değişkeni ile RSSÖ’nin ortalama puanları ilişkisini incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları yaş ile “RSSÖ”’nün alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir ($p>0.05$). RSSÖ’nün “Yönetim-Denetim” alt boyut ortalama puanları ile “Arkadaşlık-Kabul” alt boyut ortalama puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p<0.01$).

Çizelge 3.22. Yaş-SİMSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Yaş	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
Yaş	1								
F1	.121**	1							
F2	.089*	.692**	1						
F3	.095*	.710**	.679**	1					
F4	.107**	.611**	.617**	.691**	1				
F5	.089*	.432**	.516**	.482**	.617**	1			
F6	-.004	.322**	.257**	.346**	.305**	.191**	1		
F7	.070	.518**	.449**	.502**	.545**	.438**	.477**	1	
F8	-.034	.176**	.256**	.187**	.331**	.471**	.030	.341**	1

F1: Davranışsal Niyet F2: Değişime Direnç F3: Genel Tatmin F4: Algılanan Değer F5: Durumsal İlgilenim F6: Bilgi Düzeyi F7: Önem-Zevk Almak F8: İfade Etme $P^{**}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.22’deki analiz sonuçlarına göre yaş değişkeni ile SİMSÖ’nün “Davranışsal Niyet” ve “Algılanan Değer” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur

($p<0.01$). “Değişime Direnç”, “Genel Tatmin” ve “Durumsal İlgilenim” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). “Bilgi Düzeyi”, “Önem-Zevk Almak” ve “İfade Etme” alt boyutları ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları

Çizelge 3.23. Gelir-SZDÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Gelir	F1	F2	F3	F4	F5	F6
Gelir	1						
F1	.047	1					
F2	-.046	.612**	1				
F3	-.009	.485**	.619**	1			
F4	.058	.520**	.507**	.443**	1		
F5	-.038	.483**	.442**	.416**	.489**	1	
F6	-.006	.443**	.500**	.445**	.562**	.537**	1

F1: Psikolojik F2: Eğitimsel F3: Sosyal F4: Rahatlama F5: Fiziksel F6: Estetik $P^{***}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.23’de gelir değişkeni ile “SZDÖ”nin alt boyut ortalama puanları ilişkisini incelemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları gelir değişkeni ile “SZDÖ”nin alt boyut ortalama puanları ilişkisinin anlamlı olmadığı sonucunu göstermiştir ($p>0.05$).

Çizelge 3.24. Gelir-RSSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Gelir	F1	F2
Gelir	1		
F1	-.100**	1	
F2	-.056	.600**	1

F1: Yönetim-Denetim F2: Arkadaşlık-Kabul $P^{***}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.24’de gelir değişkeni ile “RSSÖ”nin alt boyut ortalama puanları ilişkisini incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları gelir değişkeni ile RSSÖ’nin “Yönetim-Denetim” alt boyut ortalama puanları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ($p<0.01$),

“Arkadaşlık-Kabul” alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p>0.05$). Ayrıca RSSÖ’nün “Yönetim-Denetim” alt boyutu ile “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutu ortalama puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.01$).

Çizelge 3.25. Gelir-SİMSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	Gelir	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
Gelir	1								
F1	.056	1							
F2	.080	.692**	1						
F3	.041	.710**	.679**	1					
F4	.021	.611**	.617**	.691**	1				
F5	-.015	.432**	.516**	.482**	.617**	1			
F6	-.001	.322**	.257**	.346**	.305**	.191**	1		
F7	.072	.518**	.449**	.502**	.545**	.438**	.477**	1	
F8	-.067	.176**	.256**	.187**	.331**	.471**	.030	.341**	1

F1: Davranışsal Niyet F2: Değişime Direnç F3: Genel Tatmin F4: Algılanan Değer F5: Durumsal İlgilenim F6: Bilgi Düzeyi F7: Önem-Zevk Almak F8: İfade Etme $P^{***}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.25’da gelir değişkeni ile “SİMSÖ”nin alt boyut ortalama puanları ilişkisi incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları gelir değişkeni ile “SİMSÖ”nin alt boyut ortalama puanlarının anlamlı bir ilişki içerisinde olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

Haftalık Ziyaret Günü Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları

Çizelge 3.26. Haftalık Ziyaret Günü-SZDÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	HZG	F1	F2	F3	F4	F5	F6
HZG	1						
F1	.043	1					
F2	.004	.612**	1				
F3	-.062	.485**	.619**	1			
F4	.039	.520**	.507**	.443**	1		
F5	.105**	.483**	.442**	.416**	.489**	1	
F6	.044	.443**	.500**	.445**	.562**	.537**	1

F1: Psikolojik F2: Eğitimsel F3: Sosyal F4: Rahatlama F5: Fiziksel F6: Estetik $P^{***}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.26’da haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SZDÖ”nin alt boyut ortalama puanları gösterilmiştir. Analiz sonuçları haftalık ziyaret günü değişkeni ile SZDÖ’nün “Fiziksel” alt boyutu ortalama puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ($p<0.01$), “Psikolojik”, “Eğitimsel”, “Sosyal”, “Rahatlama” ve “Estetik” alt boyutları ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

Çizelge 3.27. Haftalık Ziyaret Günü-RSSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	HZG	F1	F2
HZG	1		
F1	.034	1	
F2	.056	.600**	1

F1: Yönetim-Denetim F2: Arkadaşlık-Kabul $P^{**}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.27’de haftalık ziyaret günü değişkeni ile “RSSÖ”nin alt boyut ortalama puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonuçları haftalık ziyaret günü değişkeni ile “RSSÖ”nin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

Çizelge 3.28. Haftalık Ziyaret Günü-SİMSÖ Ölçek Puanları Korelasyonu

	HZG	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
HZG	1								
F1	-.001	1							
F2	.020	.692**	1						
F3	-.023	.710**	.679**	1					
F4	.011	.611**	.617**	.691**	1				
F5	-.025	.432**	.516**	.482**	.617**	1			
F6	.106**	.322**	.257**	.346**	.305**	.191**	1		
F7	.047	.518**	.449**	.502**	.545**	.438**	.477**	1	
F8	.074*	.176**	.256**	.187**	.331**	.471**	.030	.341**	1

F1: Davranışsal Niyet F2: Değişime Direnç F3: Genel Tatmin F4: Algılanan Değer F5: Durumsal İlgilenim F6: Bilgi Düzeyi F7: Önem-Zevk Almak F8: İfade Etme $P^{**}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.28’da haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SİMSÖ”nin alt boyut ortalama puanları ilişkisini incelemek için yapılan korelasyon analiz sonuçlarına göre, haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SİMSÖ”nin “Bilgi Düzeyi” ($p<0.01$) ve “İfade Etme” ($p<0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3.29. SZDÖ, RSSÖ ve SİMSÖ Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	F11	F12	F13	F14	F15	F16
F1	1															
F2	.612**	1														
F3	.485**	.619**	1													
F4	.520**	.507**	.443**	1												
F5	.483**	.442**	.416**	.489**	1											
F6	.443**	.500**	.445**	.562**	.537**	1										
F7	.280**	.314**	.291**	.267**	.289**	.359**	1									
F8	.309**	.385**	.403**	.317**	.360**	.451**	.600**	1								
F9	.286**	.246**	.236**	.338**	.246**	.271**	.312**	.420**	1							
F10	.288**	.246**	.282**	.265**	.222**	.284**	.356**	.433**	.692**	1						
F11	.262**	.239**	.230**	.307**	.229**	.269**	.255**	.411**	.710**	.679**	1					
F12	.239**	.234**	.277**	.270**	.244**	.328**	.402**	.453**	.611**	.617**	.691**	1				
F13	.222**	.287**	.308**	.180**	.209**	.338**	.386**	.469**	.432**	.516**	.482**	.617**	1			
F14	.142**	.140**	.116**	.298**	.180**	.212**	.127**	.212**	.322**	.257**	.346**	.305**	.191**	1		
F15	.267**	.252**	.272**	.386**	.279**	.355**	.286**	.396**	.518**	.449**	.502**	.545**	.438**	.477**	1	
F16	.204**	.227**	.243**	.143**	.266**	.230**	.289**	.329**	.176**	.256**	.187**	.331**	.471**	.030	.341**	1

F1: Psikolojik **F2:** Eğitimsel **F3:** Sosyal **F4:** Rahatlama **F5:** Fiziksel **F6:** Estetik **F7:** Yönetim-Denetim **F8:** Arkadaşlık-Kabul **F9:** Davranışsal Niyet **F10:** Değişime Direnç **F11:** Genel Tatmin **F12:** Algılanan Değer **F13:** Durumsal İlgiilenim **F14:** Bilgi Düzeyi **F15:** Önem-Zevk Almak **F16:** İfade Etme $P^{**}<0.01$ $P^{*}<0.05$

Çizelge 3.29’da “SZDÖ”, “RSSÖ” ve “SİMSÖ” ölçekleri ortalama puanları arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için yapılan Pearson Korelasyon analizi yer almaktadır. Analiz sonuçları “SZDÖ” ile “RSSÖ”nin tüm alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir ($p<0.01$). RSSÖ’nin “Yönetim-Denetim” alt boyutu ortalama puanları ile “SZDÖ”nin “Psikolojik”, “Sosyal”, “Rahatlama” ve “Fiziksel” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde, “Eğitimsel” ve “Estetik” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur ($p<0.01$). “RSSÖ”nin “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutu ile “SZDÖ”nin alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($p<0.01$).

Ayrıca “SZDÖ” ile “SİMSÖ”nin tüm alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$). “SZDÖ”nin “Psikolojik”, “Eğitimsel”, “Sosyal” ve “Fiziksel” alt boyutları ortalama puanları ile “SİMSÖ”nin alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($p<0.01$). “SZDÖ”nin “Rahatlama” alt boyutu ile “SİMSÖ”nin “Davranışsal Niyet”, “Genel Tatmin” ve “Önem-Zevk Almak” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$). “SZDÖ”nin “Estetik” alt boyutu ile “SİMSÖ”nin “Algılanan Değer”, “Durumsal İlgilenim” ve “Önem-Zevk Almak” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.01$).

“RSSÖ” ile “SİMSÖ”nin tüm alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$). “RSSÖ”nin “Yönetim-Denetim” alt boyutu ile “SİMSÖ”nin “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç”, “Durumsal İlgilenim” ve “Algılanan Değer” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde, “Genel Tatmin”, “Bilgi Düzeyi”, “Önem-Zevk Almak” ve “İfade Etme” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.01$). Ayrıca “RSSÖ”nin “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutu ile “SİMSÖ”nin “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç”, “Durumsal İlgilenim”, “Algılanan Değer”,

“Genel Tatmin”, “Önem-Zevk Almak” ve “İfade Etme” alt boyutları ortalama puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde, “Bilgi Düzeyi” alt boyutunda pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.01$).



4. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin serbest zaman doyumunu, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakati düzeylerine ilişkin verilerden elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile birlikte bu bölümde tartışılmıştır.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin serbest zaman doyum düzeylerini cinsiyet değişkenine göre incelediğimizde söz konusu değişkenin “SZDÖ”nün tüm alt boyutlar üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Çizelge 3.3). Benzer şekilde Tian ve diğ. (2020) tarafından yapılan serbest zaman doyumunu, ciddi serbest zaman ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada cinsiyet değişkeninin serbest zaman doyumunu üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ile bizim çalışmamızın sonuçları paralellik göstermektedir. Bizim çalışmamızda cinsiyet değişkeninin serbest zaman doyumunu üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmamıza rağmen literatürde erkeklerin kadınlara göre veya kadınların erkeklere göre daha fazla serbest zaman doyum elde ettiklerine ilişkin çalışmalara rastlamak mümkündür. Glissen (2019) yaptığı çalışmada Hollanda’da yaşayan bireylerin serbest zaman doyumunun zaman içerisindeki gelişimini araştırmış, erkek katılımcıların doyum düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir, bu sonucun araştırma bulgumuzla çeliştiği görülmektedir. Diğer bir çalışmada Acar ve Yılmaz (2021) üniversite öğrencilerinin “serbest zaman doyumları” ile “yaşam doyumları” ilişkisini incelemişler, kadın katılımcıların serbest zaman doyum düzeylerinin erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Çalışmamızdaki analiz sonuçları araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin RSSÖ’nün ‘Yönetim-Denetim’ alt boyutunda kadın katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinin erkek katılımcıların sosyal sermaye düzeylerine göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (Çizelge 3.4). Benzer şekilde Elgar ve diğ. (2011) 50 ülkede sosyal sermaye, sağlık ve yaşam doyumunu araştırdıkları çalışmada kadınların sosyal sermaye

düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç bizim araştırma bulgumuzu desteklemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan erkeklerin mesleki ve sosyal ağlara daha fazla katılma ihtimalinin olması, kadınların gayri resmi ağlara katılımdan elde ettikleri değerin daha yüksek olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin spor işletmelerinde SİMSÖ'nün beş alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.5). Bu sonuç, Hipotez 1'i (H1) destekler niteliktedir. Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçları kadın katılımcıların "Davranışsal Niyet", "Algılanan Değer", "Durumsal İlgilenim" ve "Önem-Zevk Almak" alt boyutlarında erkek katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını, erkek katılımcıların "Bilgi Düzeyi" alt boyutunda kadın katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını göstermiştir. Bu durumu, sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan kadınların işletme ile daha güçlü bir iletişime sahip olduğu ve yaşam tarzlarına daha uygun olduğu nedenleri ile sadakatin geliştiğini söyleyebiliriz. Müşteri sadakatinin gelişmesi için işletme çalışanlarının bilgili ve enerjik olması, üyeler ile ilgili olması ve üyelerin yaşam tarzlarına uygun bir yapıda olması önemlidir. Buna göre literatürdeki çalışmaları incelediğimizde benzer sonuçların olduğunu görmekteyiz. Fernandez ve diğ. (2020) çalışmalarında, CrossFit kullanıcılarında müşteri sadakatinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaştığını, kadın katılımcıların sadakat düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Diğer bir çalışmada Tsitkari ve diğ. (2017) hizmet kalitesi ve müşteri sadakati arasındaki ilişkiyi incelemişler, benzer şekilde kadın katılımcıların sadakat düzeylerinin erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan bireylerin serbest zaman doyum düzeylerini medeni durum değişkenine göre incelediğimizde, katılımcıların serbest zaman doyum düzeylerinin medeni hal değişkenine göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Analiz sonuçlarına göre SZDÖ'nin "Rahatlama" alt boyutunda evli katılımcıların serbest zaman doyum düzeylerinin bekar katılımcıların serbest zaman doyum düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 3.6). Bu sonuç, Hipotez 4'ü (H4) destekler niteliktedir.

Çalışmamızdaki bulguların aksine literatürde bekar katılımcıların evli katılımcılara göre daha yüksek düzeyde serbest zaman doyumunu elde ettiklerine ilişkin çalışmalara rastlamak mümkündür. Köksal (2019) tarafından yapılan beden eğitimi öğretmenlerinin “serbest zaman doyum” ve “yaşam tatmini” ilişkisini inceleyen çalışmada bekar katılımcıların “serbest zaman doyum” düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bir diğer çalışmada Yazgeç (2019) doğa ve macera rekreasyonu etkinliklerine katılan bireylerin “serbest zaman doyum” ve “mutluluk düzeylerini” incelemiştir. Analiz sonuçları bekar katılımcıların doyum düzeylerinin evli katılımcılara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda araştırma bulgumuzla farklılığın olmasının nedeni kültürel yönden alışkanlıkların değişebilmesi olarak açıklanabilir. Ülkemizde yaşayan evli bireyler sosyal hayatlarından kopmadan yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Bu durum onların serbest zaman etkinliklerinden yüksek düzeyde doyum hissetmelerini sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin medeni durum değişkeni bağlamında RSSÖ’nin tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Çizelge 3.7). Ramlagan ve diğ. (2013) Güney Afrikalı yetişkinlerde sosyal sermaye ve sağlık konulu araştırmasında evli bireylerin sosyal sermaye düzeylerinin bekar bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Evli bireylerin yüksek güven ve dayanışmaya sahip olmalarıyla birlikte sosyal sermaye düzeylerinin yükselmesine sebep olacağı düşünülebilir. Bu sonucun bizim çalışma bulgumuzla çeliştiği görülmektedir. Bu bağlamda çalışma yöntemi ve katılımcıların yaşam koşullarının söz konusu farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlara göre medeni durum değişkeninin SİMSÖ’nün üç alt boyutunda anlamlı olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.8). Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçlarına göre “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç” ve “Genel Tatmin” alt boyutlarında evli katılımcıların sadakat düzeylerinin bekar katılımcıların sadakat düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda evli bireylerin özel hayatlarında daha düzenli olduğunu ve değişikliğe pek sıcak bakmadıklarını söyleyebiliriz. Bu alışkanlıkları onların serbest zaman etkinliklerine de etki edebilir. Bu sayede evli bireylerin üyesi oldukları sağlık ve zindelik kulüplerine sadakatlerinin geliştiğini düşünebiliriz.

Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan bireylerin serbest zaman doyum düzeylerini eğitim durumu değişkenine göre incelediğimizde katılımcıların ortalama puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre göre SZDÖ'nin "Psikolojik" alt boyutunda lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların serbest zaman doyum düzeylerinin lisans ve lisans üstü katılımcıların doyum düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 3.9). Bu sonuç, Hipotez 5'i (H5) destekler niteliktedir. Konuya ilişkin literatür incelendiğinde çalışmamızın aksine sonuçların yer aldığı araştırmaların olduğu görülmektedir. Tian ve diğ. (2020) tarafından yapılan çalışmada, "serbest zaman doyumunun" ciddi serbest zaman ve "özel iyi oluş" üzerine etkisi araştırılmış, ciddi serbest zamanlarda serbest zaman doyumunun eğitim durumu değişkenini etkilemediği tespit edilmiştir. Cheng ve diğ. (2010) Avustralya'da fuar alanı ziyaretçilerinin serbest zaman doyum düzeylerini incelemiş, lisans üstü mezunu olan katılımcıların doyum düzeylerinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğunu bulmuştur. Diğer bir çalışmada Yaşartürk ve diğ. (2018) elit seviyedeki güreşçilerin "serbest zaman doyumları" ile "stress düzeyleri" arasındaki ilişkiyi incelemiş, katılımcıların eğitim durumuna göre "serbest zaman doyum" düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe çalışma hayatlarında kariyerlerinin de yükseleceği düşünülebilir. Buna bağlı olarak kazançlarının da artacağı ve serbest zamanlarında katılabilecekleri aktiviteleri herhangi bir maddi kaygı hissetmeden özgürce seçebilecekleri düşünülebilir. Ancak diğer bir yandan çalışma hayatında yükselmek sorumlulukların artması ve serbest zamanın azalması anlamına gelmektedir. Azalan serbest zaman içerisinde yapılabilecek sınırlı sayıdaki aktiviteler bireylere yüksek doyum hissi vermiyor olabilir.

Çalışmamıza katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin rekreasyonda sosyal sermaye düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılaştığını göstermiştir. Analiz sonuçları anlamlı farklılığın tespit edildiği "Yönetim-Denetim" ve "Arkadaşlık-Kabul" alt boyutlarında lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinin lisans ve lisans üstü katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.10). Ramlagan ve diğ. (2013) Güney Afrikalı yetişkinlerde sosyal sermaye ve sağlık konulu araştırmasında

yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin sosyal sermaye düzeylerinin daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç bizim çalışma bulgumuzla çelişmektedir. Daha az eğitim durumuna sahip bireylerin yüksek eğitim seviyesine sahip bireylere göre çalışma hayatında daha az sorumluluk sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda serbest zamanlarının artmasına ve artan serbest zamanlarında daha fazla sosyal ağlar kurmasını sağlayabilir. Bu açıdan baktığımızda daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireylere göre daha yüksek düzeyde olabileceğini düşünebiliriz.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlar eğitim durumu değişkeninin spor işletmelerinde müşteri sadakatının ‘İfade Etme’ alt boyutunda anlamlı olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.11). Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçları lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların sadakat düzeylerinin lisans ve lisans üstü katılımcıların sadakat düzeylerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sağlık ve zindelik kulüpleri, bireylerin çeşitli spor aktivitelerini deneyimleyebilecekleri ampirik bir alan olarak görülmekle birlikte rekreasyon ve spor endüstrisinin önemli bir bileşenidir (Jeon ve diğ., 2021). Ülkemizde faaliyet gösteren sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin büyük bir çoğunluğunu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversite öğrencileri henüz lisans diplomalarını almadıklarından lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcı grubuna girmektedirler. Bu açıdan bakıldığında serbest zamanı daha fazla olan üniversite öğrencilerinin sağlık ve zindelik kulüplerine daha fazla sadakat hissettiğini söyleyebiliriz.

Üyelik Süresi Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan bireylerin serbest zaman doyumlarının üyelik süresi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığın tespit edildiği ‘Psikolojik’, ‘Eğitimsel’, ‘Sosyal’ ve ‘Fiziksel’ alt boyutlarının tümünde 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip olan katılımcıların doyum düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 3.12). Bu sonuç, Hipotez 6’yı (H6) destekler niteliktedir. Glissen (2019) Hollanda’da yaşayan bireylerin serbest zaman doyumunun zaman içerisindeki gelişimini araştırdığı

çalışmasında, üyelik süresinin artması ile doyum düzeyinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma bulgumuzla benzerlik göstermektedir. Bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılarak doyum elde etmelerini alışkanlık haline dönüştürmeleri, zaman geçtikçe hissedilen doyum düzeyinin de artmasına neden olabilir.

Araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin üyelik süresi değişkeni bağlamında rekreasyonda sosyal sermayenin tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Çizelge 3.13). Furukawa (2022) Güney Sudan spor etkinliklerine katılım ve sosyal sermaye üzerine yaptığı çalışmada, etkinliklere katılım süresinin artması ile sosyal sermayenin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma bulgularımızla örtüşmemektedir. Farklı kültürlerde ve farklı zamanlarda yapılan çalışmaların bulgularının da farklılık gösterebileceğini söyleyebiliriz.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlar üyelik süresi değişkeninin SİMSÖ'nün 'Bilgi Düzeyi' ve 'Önem-Zevk Almak' alt boyutunda anlamlı olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.14). Her iki alt boyutta da 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip olan katılımcıların sadakat düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde araştırma bulgumuzla benzer sonucun olduğu çalışmada Tsitkari ve diğ. (2017) bireylerin üyelik sürelerinin artması ile müşterilerin sadakatlerinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Müşterilerin üyesi oldukları kulüble aralarında bir bağ oluştuğunu, bu bağın yıllar geçtikçe kuvvetlenerek onların işletmeye olan sadakat düzeylerini artırdığını söyleyebiliriz.

Kulübe Üyelik Tercihi Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin serbest zaman doyumlarının kulübe üyelik tercihi değişkeni üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Çizelge 3.15). Konuya ilişkin literatür incelendiğinde bizim sonuçlarımızla örtüşmeyen çalışmalar olduğunu görmekteyiz. Yazgeç (2019) doğa ve macera rekreasyonu etkinliklerine katılan bireylerin “serbest zaman doyum” ve “mutluluk düzeylerini” incelediği çalışmasında, aktivitelere aile olarak katılanların “serbest zaman doyum” düzeylerinin bireysel olarak katılanlara göre daha yüksek

olduğunu belirtmiştir. Diğer bir araştırmada Ayhan ve diğ. (2018) ekstrem sporcuların serbest zaman doyum düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiş, aktivitelere bireysel olarak katılanların serbest zaman doyum düzeylerinin aile olarak katılanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu noktadan hareketle çalışma bulgularımız üyelik tercihi değişkeninin serbest zaman etkinliklerine katılımıda hissedilen doyum düzeyini etkilemediği yönündedir. Önemli olan noktanın üyelik tercihinin bireysel veya aile olmasından ziyade serbest zaman etkinliklerinden doyum elde etmek olduğu söylenebilir.

Çalışmamıza katılan bireylerin kulübe üyelik tercihi değişkeni bağlamında rekreasyonda sosyal sermayenin ‘Arkadaşlık-Kabul’ alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. ‘Arkadaşlık-Kabul’ alt boyutunda kulübe aile olarak üye olan katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinin bireysel olarak üye olan katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3.16). Bu sonuç, Hipotez 7’yi (H7) destekler niteliktedir. Literatür incelendiği zaman Forsdike ve diğ. (2019) yapmış olduğu çalışmalarında Hokey kulüplerine üye olan kadın katılımcıların sosyal sermaye düzeylerini artırmışlardır. Bu çalışmada aile olarak üye olan bireylerin sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç çalışma bulgumuza paralellik göstermektedir. Aile olarak üye olan bireylerin kulüpte kurduğu sosyal bağlar bireysel olarak üye olan bireylere göre daha kuvvetli olabilir. Bunun sonucu olarak sosyal sermaye düzeylerinin arttığı düşünülebilir.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlar kulübe üyelik tercihi değişkeninin spor işletmelerinde müşteri sadakatının “Durumsal İlgilenim” alt boyutunda anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Bu alt boyutta kulübe aile olarak üye olan katılımcıların sadakat düzeylerinin bireysel olarak üye olan katılımcıların sadakat düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3.17). Konu ile ilgili literatür incelendiğinde benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Gürbüz ve Gücal (2020) sağlık ve zindelik kulüpleri üyelerinin “hizmet kalitesi algıları” ve “müşteri sadakati düzeyleri” ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, kulübe aile olarak üye olan katılımcıların sadakat düzeylerinin bireysel üyeliğe sahip olan katılımcılardan daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bireysel üyeliğe sahip olan katılımcıların üyesi oldukları sağlık ve zindelik kulüplerini değiştirmek için aile üyelerine bağlı kalmadan karar vermelerinin bu sonucu etkilediği söylenebilir.

Kulüp Üyeliğini Bitirme Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin serbest zaman doyum düzeylerini kulüp üyeliğini bitirme değişkenine göre incelediğimizde söz konusu değişkenin tüm alt boyutlar üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Çizelge 3.18). Serbest zaman etkinlikleri bireylerde doyum hissi sağladığı sürece devam edilecek etkinlikler olarak görülmektedir (Yayla ve Çetiner, 2019). Bu bakış açısından bakıldığında zaman kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen bireylerin doyum düzeylerinin daha yüksek olması beklenebilir. Ancak çalışmamızdaki bulgular bu yönde değildir. Araştırma bulgularımıza göre kulüp üyeliğini bitirme değişkeni serbest zaman doyumunu etkilememektedir. Bu bağlamda bireylerin üyesi oldukları kulüpten memnun olmalarından ziyade serbest zaman etkinliğine katılabilmelerinin daha önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmamıza katılan bireylerin kulüp üyeliğini bitirme değişkeni bağlamında rekreasyonda sosyal sermayenin “Arkadaşlık-Kabul” ve “Yönetim-Denetim” alt boyutları ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Her iki alt boyutta da kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri kulüp üyeliğini bitirmek isteyen katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3.19). Bu sonuç, Hipotez 8’i (H8) destekler niteliktedir. Sosyal sermayenin geliştirdiği bağ, ilişkilerin kalitesi kadar önemlidir (Forsdike ve diğ., 2019). Bu bağlamda kulübe üyeliklerini bitirmek istemeyen katılımcıların sosyal bağlarının, üyeliklerini bitirmek isteyen katılımcılara göre daha kuvvetli olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktadan hareketle daha kuvvetli bağlara sahip katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinin de daha yüksek düzeyde olduğu düşünülebilir.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlar kulüp üyeliğini bitirme değişkeninin spor işletmelerinde müşteri sadakatının “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç”, “Genel Tatmin”, “Algılanan Değer”, “Durumsal İlgilenim” ve “Önem-Zevk Almak” alt boyut ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm alt boyutlarda kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların sadakat düzeylerinin kulüp üyeliğini bitirmek isteyen katılımcıların sadakat düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 3.20). Literatür incelendiğinde

benzer şekilde Jeon ve diğ. (2021) sağlık ve zindelik kulüp üyelerinin servis kalitesi ve müşteri sadakati düzeylerini arştırdıkları çalışmalarında, kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların sadakat düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda kulübe olan üyeliğinden memnun olup üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların müşteri sadakati düzeylerinin de daha yüksek olması doğal olan sonuçtur diyebiliriz.

Yaş Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu katılımcıların yaşları ile “SZDÖ”, “RSSÖ”, “SİMBÖ” ölçek puanları arasındaki ilişkiye yöneliktir (Çizelge 3.21). Yapılan analiz sonuçları yaş değişkeni ile “SZDÖ”nün “Psikolojik” alt boyutu arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu, ancak “Eğitimsel”, “Sosyal”, “Rahatlama”, “Fiziksel” ve “Estetik” alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu sonuç Hipotez 2’yi (H2) destekler niteliktedir. Literatür incelendiği zaman benzer şekilde sonuçların olduğu görülmektedir. Muzindutsi ve Masango (2015) yaptıkları çalışmalarında SZDÖ’nün yaş değişkeni üzerindeki etkisinin anlamlı olarak farklılaştığını belirtmişlerdir. Diğer bir çalışmada Çelik ve diğ. (2014) SZDÖ’nün benzer şekilde yaş değişkeni üzerindeki etkisinin anlamlı farklılaştığını bulmuşlardır. Bu sonuçlar çalışma bulgumuzla örtüşmektedir. Özetle bireylerin yaşları değiştikçe alışkanlıkları ve serbest zaman doyumlarının da etkilenecek değiştiğini söyleyebiliriz.

Analiz sonuçları yaş değişkeni ile “RSSÖ”nün alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olmadığını göstermektedir (Çizelge 3.22). Ayrıca “RSSÖ”nün “Yönetim-Denetim” alt boyutu ile “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutu arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiği zaman bu konuda sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Gemar (2021) spor izleyicileri ve katılımcılarında sosyal sermaye konulu çalışmasında, yaş değişkeni ile sosyal sermaye arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma bulgumuzla çelişmektedir. Yaşın yükselmesiyle birlikte sosyal sermaye düzeyinin de yükselmesi gerektiği düşünülebilir. Ancak sağlık ve zindelik kulübü üyelerinin sosyal kimlikleri de önemlidir. Bazı üyeler daha küçük yaşlarda olmalarına rağmen sosyal bağları daha kuvvetli olabilir veya yaşça büyük olup sosyal bağ kurmakta zorlanabilirler. Bu açıdan

baktığımızda yaş değişkeninin “RSSÖ” üzerindeki etkisinin anlamlı olmamasının sebebi olabilir.

Yaptığımız çalışmadan elde edilen analiz sonuçlarına göre yaş değişkeni ile “SİMSÖ”nün “Davranışsal Niyet” ve “Algılanan Değer”, “Değişime Direnç”, “Genel Tatmin” ve “Durumsal İlgilenim” alt boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif düşük yönde anlamlı bir ilişki olduğu, “Bilgi Düzeyi”, “Önem-Zevk Alma” ve “İfade Etme” alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (Çizelge 3.23). Araştırmadan elde edilen bu sonuç Hipotez 2’yi (H2) destekler niteliktedir. Literatür incelendiği zaman benzer şekilde sonuçların olduğu görülmüştür. Fernandez ve diğ. (2016) yaptıkları çalışmalarında “SİMSÖ”nün yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Bu sonuç çalışma bulgumuzla örtüşmektedir. Sağlık ve zindelik kulübü üyeleri farklı yaş gruplarından olmakla birlikte genellikle fiziksel görünüşlerine daha çok önem veren genç bireylerin olduğunu söyleyebiliriz.

Gelir Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu katılımcıların gelir değişkeni ile “SZDÖ” puanları arasındaki ilişkiyi yöneliktir. Analiz sonuçları gelir değişkeni ile “SZDÖ”nün alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olmadığı yönündedir (Çizelge 3.24). Literatür incelendiğinde farklı sonuçların olduğu çalışmalar görülmüştür. Soyer ve diğ. (2019) yaptıkları çalışmada gelir değişkeninin “SZDÖ”nün ‘Rahatlama’ alt boyutunda anlamlı farklılaştığını ve yüksek gelire sahip katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Yazgeç (2019) çalışmasında “SZDÖ”nün tüm alt boyutlarında geliri yüksek olan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar bizim çalışmamızla örtüşmemektedir. Bireylerin gelirleri arttıkça serbest zaman etkinliklerine maddi kaygı duymadan katılabileceklerini söyleyebiliriz. Bu açıdan bakıldığında yüksek gelire sahip bireylerin katıldıkları etkinliklerden daha yüksek düzeyde doyum sağladığı düşünülebilir. Ancak ülkemiz ekonomik koşulları genel olarak bireylerin kazançları arasında büyük uçurumlar oluşturmamaktadır. Bu durum çalışma bulgumuzda çıkan gelir değişkeninin SZDÖ üzerindeki etkisinin anlamlı olmamasının sebebi olabilir.

Analiz sonuçları gelir değişkeni ile “RSSÖ”’nün “Yönetim-Denetim” alt boyutu arasında negatif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu, fakat “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutunda anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Ayrıca “RSSÖ”’nün “Yönetim-Denetim” alt boyutu ile “Arkadaşlık-Kabul” alt boyutu arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Çizelge 3.25). Literatür incelendiği zaman benzer şekilde Gemar (2021) spor izleyicileri ve katılımcılarında sosyal sermaye konulu çalışmasında, gelir değişkeni ile sosyal sermaye arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma bulgumuzla paralellik göstermektedir. Gelirin, sosyal sermaye oluşturma noktasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Yaptığımız çalışmadan elde edilen analiz sonuçlarına göre “SİMSÖ”’nün alt boyutları ile gelir değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3.26). Bu sonuç Hipotez 3’ü (H3) destekler nitelikte değildir. Literatür incelendiğinde bu konu üzerine az sayıda araştırma yapıldığı görülmüştür. Kim ve diğ. (2019) yapmış oldukları çalışmalarında, özel kulüp üyelerinin bir kulübün faaliyetlerine ve çevrimiçi topluluklarına katılımının, kulüp üyelerinin bağlarını ve sosyal sermaye düzeylerini nasıl etkilediğini, bu etkinin müşteri sadakati üzerine etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada gelir değişkeninin müşteri sadakati yaratma noktasında etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç çalışma bulgumuzu destekler niteliktedir. Sağlık ve zindelik kulübüne üye olan bireyler açısından sadakatin devam etmesinin sebebi kulübün müşterinin beklentilerini karşılamasıyla ilgili olduğunu ve üyelerin kazancının buna etki etmediğini söyleyebiliriz.

Haftalık Ziyaret Günü Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Analiz sonuçlarına göre haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SZDÖ”’nün “Fiziksel” alt boyutu arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu, “Psikolojik”, “Eğitimsel”, “Sosyal”, “Rahatlama” ve “Estetik” alt boyutları ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (Çizelge 3.27). Yazgeç (2019) tarafından serbest zaman aktivitelerine katılan bireyler üzerine yapılan çalışmada, aktivitelere düzenli olarak katılan bireylerin tüm alt boyut puanlarının daha yüksek

olduğunu saptamıştır. Bu sonuç çalışma bulgumuzu destekler niteliktedir. Serbest zaman doyumunun aktivitelere düzenli olarak katılımı ile ilişkili olduğunu ve aktivitelere katılım arttıkça paralel olarak doyumunda artacağını söyleyebiliriz, bu sonuç beklenen bir durumdur.

Araştırmamızdan elde edilen analiz sonuçları “RSSÖ”’nün alt boyutları ile haftalık ziyaret günü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir (Çizelge 3.28). Kim ve diğ. (2019) yapmış oldukları çalışmalarında, özel kulüp üyelerinin bir kulübün faaliyetlerine ve çevrimiçi topluluklarına katılımının, kulüp üyelerinin bağlarını ve sosyal sermaye düzeylerini nasıl etkilediğini araştırmışlar, haftalık ziyaret gününün sosyal sermaye oluşturma üzerinde anlamlı etkileri olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç çalışma bulgumuzla çelişmektedir. İçinden geçtiğimiz dönemin pandemi dönemi olması ve bireylerin iletişim kurma noktasında hassasiyetlerinin olması sosyal bağların kurulmasını negatif yönde etkilemiş olabilir. Bu bağlamda ziyaret günü değişkeni ile sosyal sermaye arasında anlamlı bir ilişki kurulamamasına etki ettiğini söyleyebiliriz.

Çalışmamızın analiz sonuçlarına göre haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SİMSÖ”’nün “Bilgi Düzeyi” ve “İfade Etme” alt boyutlarında pozitif düşük yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Haftalık ziyaret günü değişkeni ile “SİMSÖ”’nün “Davranışsal Niyet”, “Değişime Direnç”, “Genel Tatmin”, “Algılanan Değer”, “Durumsal İlgilenim” ve “Önem-Zevk Almak” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 3.29). Literatür incelendiğinde benzer sonuçların olduğu görülmüştür. Tsitskari ve diğ. (2017) sağlık ve zindelik kulübü müşterileri üzerine yaptıkları çalışmalarında ziyaret günü ile müşteri sadakati arasında anlamlı ilişkiler olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuç bizim çalışmamızla örtüşmektedir. Bireylerin üyesi oldukları sağlık ve zindelik kulübünü ziyaret ettiği gün sayısı arttıkça sadakat seviyelerinin arttığını söyleyebiliriz. Bu sonuç Hipotez 9’u (H9) destekler niteliktedir.

Araştırmada Kullanılan Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Korelasyon analizi sonuçlarına göre “SZDÖ”, “RSSÖ” ve “SİMSÖ” arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 3.30). Bu sonuç Hipotez 10’u (H10) destekler niteliktedir. Literatür incelendiği zaman serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri bağlılığı ilişkisini araştıran bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Kim ve diğ. (2019) sosyal sermayenin öncülleri, doyum ve sadakat üzerindeki etkisi isimli çalışmalarında özel kulüp üyelerinin bir kulübün faaliyetlerine ve çevrimiçi topluluklarına katılımının, kulüp üyelerinin bağlarını ve sosyal sermaye düzeylerini nasıl etkilediğini, bu etkinin müşteri sadakati üzerine etkisini araştırmışlardır. Kulübün birleştirici ortamı sayesinde üyelerin sosyal bağlar geliştirmesine yardımcı olduğu, bu durumun sosyal sermaye oluşturma noktasında kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Sosyal sermayenin gelişmesi ile birlikte üyelerin doyumları da pozitif yönde etkilenmektedir. Bu etkinin müşteri sadakati oluşumuna katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir. Sağlık ve zindelik kulüpleri, üyelerin kendi aralarında iletişim kurabilmeleri ve sosyal bağlar oluşturabilmeleri açısından uygun merkezlerdir. Güçlenen sosyal bağların serbest zaman doyumunu ve müşteri sadakatini pozitif yönde etkilemesi beklenen bir durumdur.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde (SZDÖ), (RSSÖ) ve (SİMSÖ) puanlarına ilişkin farklılıklara yönelik sonuçlara yer verilmiştir. Bununla birlikte (SZDÖ), (RSSÖ) ve (SİMSÖ) arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. *Serbest Zaman Doyumuna İlişkin Sonuçlar*

- Serbest zaman doyum düzeyinin katılımcıların cinsiyet, kulübe üyelik tercihi ve kulüp üyeliğini bitirme değişkenlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.
- Evli katılımcıların serbest zaman doyum düzeyleri bekar katılımcılardan daha yüksektir.
- Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların doyum düzeyleri diğer katılımcılardan yüksektir.
- 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip katılımcıların doyum düzeyleri diğer üyelik süresine sahip katılımcılardan daha yüksektir.

5.1.2. *Rekreasyonda Sosyal Sermayeye İlişkin Sonuçlar*

- Sosyal sermayenin katılımcıların medeni durum ve üyelik süresi değişkenlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.
- Kadın katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri erkekler katılımcıların sosyal sermaye düzeylerinden daha yüksektir.

- Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri lisans ve lisans üstü eğitime sahip katılımcılardan yüksektir.
- Aile olarak üye olan katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri bireysel üyelik tercihinin sahip katılımcılardan daha yüksektir.
- Kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların sosyal sermaye düzeyleri üyeliğini bitirmek isteyen katılımcılardan daha yüksektir.

5.1.3. *Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakatine İlişkin Sonuçlar*

- Kadın katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri erkek katılımcılardan daha yüksektir.
- Evli katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri bekar katılımcılardan daha yüksektir.
- Lise ve daha az eğitim durumuna sahip katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri diğer katılımcılardan yüksektir.
- 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri diğer üyelik süresine sahip katılımcılardan daha yüksektir.
- Kulübe aile olarak üye olan katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri bireysel olarak üye olan katılımcılardan daha yüksektir.
- Kulüp üyeliğini bitirmek istemeyen katılımcıların müşteri sadakati düzeyleri üyeliğini bitirmek isteyen katılımcılardan daha yüksektir.

5.1.4. Yaş Değişkenine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

- Yaş değişkeni ile serbest zaman doyumu arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Yaş değişkeni ile sosyal sermaye arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.
- Yaş değişkeni ile müşteri sadakati arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

5.1.5. Gelir Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Sonuçları

- Gelir değişkeni ile serbest zaman doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.
- Gelir değişkeni ile sosyal sermaye arasında negatif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Gelir değişkeni ile müşteri sadakati arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

5.1.6. Haftalık Ziyaret Günü Değişkenine İlişkin Korelasyon Analiz Sonuçları

- Haftalık ziyaret günü değişkeni ile serbest zaman doyumu arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Haftalık ziyaret günü değişkeni ile sosyal sermaye arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

- Haftalık ziyaret günü değişkeni ile müşteri sadakati arasında pozitif düşük yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

5.1.7. Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analiz Sonuçları

- “SZDÖ” ile “RSSÖ”nün tüm alt boyutları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.
- “SZDÖ” ile “SİMSÖ”nün tüm alt boyutları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.
- “RSSÖ” ile “SİMSÖ”nün tüm alt boyutları arasında pozitif yönde orta ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak serbest zaman toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarının önemli bir bölümünü temsil etmektedir. Çalışma hayatının yoğun temposu içerisinde günden güne daha fazla yorulan bireyler için bir nefes niteliği taşımaktadır. Serbest zamanlarını kaliteli etkinliklerle değerlendiren bireyler fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden kazanımlar elde ederler. Bu kazanımlar arttıkça bireylerin serbest zaman etkinliklerinden hissettikleri doyumun da artacağını söyleyebiliriz. Yüksek düzeyde doyum, bireylerin mutluluk seviyelerini artıracak ve mutlu olan bireylerin gerek çalışma hayatında gerekse özel hayatta daha başarılı pozitif ilişkiler kurmasını sağlayacaktır. Bu noktada bireylerin serbest zamanlarını kaliteli bir biçimde değerlendirebilecekleri sağlık ve zindelik kulüpleri önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır.

Günümüzde hızla büyüyen spor sektörü içerisinde hizmet sağlayan sağlık ve zindelik kulüplerinin üstlenmiş olduğu misyon çok kıymetlidir. Özelde toplumu oluşturan bireylere genelde ise küresel spor sektörüne hizmetler sunan sağlık ve zindelik kulüplerinin faaliyet programları zenginleşerek çok boyutlu bir yapıya ulaşmıştır. Bu noktada müşterilerini etkilemek isteyen işletmeler sosyal sermaye düzeylerini geliştirerek artan rekabet ortamında kendilerini farklı kılmayı hedeflemektedirler. Sektörde gelişen yeniliklere uyum sağlama, kalite stratejiler geliştirme ve müşteri talebi yaratmaya yönelik

politikalar benimsemeye başlamışlardır. İşletmelerin sağladığı hizmetlerden olumlu yönde etkilenen müşterilerin memnuniyet düzeylerinin artmasıyla birlikte sadakatleri gelişecektir. Müşteri sadakati geliştirme konusunda daha başarılı olan işletmeler marka değerlerini yükseltecek ve pazar paylarını artıracaktır. Bu bağlamda sağlık ve zindelik kulüpleri daha sağlıklı bir toplumun kazanımı için önemli bir anlam ifade etmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Çalışma Sonucuna İlişkin Öneriler

- Bireylerin serbest zaman doyumunun artırılması için serbest zaman aktivitelerine düzenli olarak katılmaları motive edilmelidir.
- Topluma sağladığı fizyolojik, psikolojik ve sosyal faydalar göz önüne alındığında sağlık ve zindelik kulüplerinin sayısı artırılmalıdır.
- Bireyler düzenli olarak fiziksel aktiviteye katılımları konusunda bilinçlendirilmeli, bu noktada önemli hizmetler sunan sağlık ve zindelik kulüplerine üyelikleri konusunda teşvik edilmeli, sosyal medyada yapılan reklamların sayısı artırılmalıdır.
- Sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin müşteri sadakati düzeylerinin korunması ve artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Üyeler arası etkileşimi artıracak etkinlikler yapılabilir.
- Sağlık ve zindelik kulüpleri sahip oldukları sosyal sermaye düzeylerini artırmaları için teşvik edilmelidir. Kulüplerin kendi ürünlerini çıkarmaları yolu ile üyelerinin aidiyet duygularını artırabilir. Düzenli olarak kulüplerin sosyal sermayelerini ölçen araştırmalar yapılabilir.

5.2.2. Gelecekte Yapılacak Çalışmalara İlişkin Öneriler

- Serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati kavramlarına ilişkin yapılan ulusal araştırmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu, üç kavramın birlikte kullanıldığı başka bir araştırmanın olmadığı görülmüştür. Konuya ilişkin akademik araştırmaların sayısı mutlaka artırılmalıdır.
- Toplumda giderek yaygınlaşan sağlık ve zindelik kulüperinin günümüz dünyasındaki önemine ilişkin araştırmalar arttırılmalıdır. İçinde bulunduğumuz çağda bir ihtiyaç olarak görülen sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin sadakatlerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılabilir.
- Konuya ilişkin gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı örneklem grupları ile serbest zaman ve sosyal sermaye kavramları incelenerek, başka parametreler ile arasındaki ilişkiler araştırılabilir. Serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati arasındaki ilişki yapısal eşitlik modeli ile incelenebilir.

ÖZET

Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Sadakati İlişkisinin İncelenmesi

Bu araştırma sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve bu üç değişken arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacı ile yapılmıştır. Çalışmaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin önde gelen sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan 708 ($Ort_{yaş}=27.9\pm 8.2$) birey gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Serbest Zaman Doyum Ölçeği” (SZDÖ), “Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği” (RSSÖ) ve “Spor İşletmelerinde Müşteri Sadakati Ölçeği” (SİMSÖ) kullanılmıştır. Katılımcılar ölçek formlarını aktiviteye katılımları öncesi veya sonrası cevaplamışlardır. Elde edilen verilerin analizinde bağımsız örneklem için t-testi, ANOVA, MANOVA ve Pearson Korelasyon analizleri uygulanmıştır.

MANOVA sonuçları; cinsiyet değişkeninin “RSSÖ”nin ‘Yönetim-Denetim’ alt boyutunda, “SİMSÖ”nin ‘Davranışsal Niyet’, ‘Algılanan Değer’, ‘Durumsal İlgilenim’ ve ‘Önem-Zevk Almak’ alt boyutlarında katılımcıların ortalama puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0.01$). Farklılığın olduğu bu alt boyutlarda kadın katılımcıların ortalama puanları erkeklerden daha yüksektir. Medeni durum değişkenine göre katılımcıların “SZDÖ”nin ‘Rahatlama’ alt boyutunda, “SİMSÖ”nin ‘Davranışsal Niyet’, ‘Değişime Direnç’ ve ‘Genel Tatmin’ alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Farklılığın olduğu bu alt boyutlarda evli katılımcıların ortalama puanlarının bekar katılımcıların puanlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Üyelik süresi değişkenine göre yapılan analiz sonuçları “SZDÖ”nin ‘Psikolojik’, ‘Eğitimsel’, ‘Sosyal’ ve ‘Fiziksel’ alt boyutları, “SİMSÖ”nün ‘Bilgi Düzeyi’ ve ‘Önem-Zevk Almak’ alt boyutları ortalama puanlarının anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir ($p<0.01$). Anlamlı farklılığın tespit edildiği alt boyutlarda 4 yıl ve daha fazla üyelik süresine sahip katılımcıların ortalama puanları diğer üyelik süresine sahip katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksektir.

Sonuç olarak katılımcıların serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakatinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İçinde bulunduğumuz çağda bir ihtiyaç olarak görülen sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin sadakatlerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılabilir. Serbest zaman doyumu, sosyal sermaye ve müşteri sadakati arasındaki ilişki yapısal eşitlik modeli ile incelenebilir.

Anahtar Sözcükler: Serbest zaman doyumu, sosyal sermaye, müşteri sadakati

SUMMARY

Examining The Relationship Between Leisure Satisfaction, Social Capital And Customer Loyalty In Fitness Clubs

This research was conducted to examine the leisure satisfaction, social capital and customer loyalty of individuals who are members of fitness clubs in terms of various variables and to determine the relationship between these three variables. 708 (27.9 ± 8.2) members who are members of the leading fitness clubs of the Turkish Republic of Northern Cyprus were voluntarily participated. "Leisure Satisfaction Scale" (LSS), "Club Social Capital Scale" (CSCS) and "Loyalty Scale in Sport Services" (LSSS) were used as a data collection means in this study. Participants answered the scale forms before or after their participation to the activity. In the analysis of the obtained data, T-test, Anova, Manova and Pearson correlation analysis were applied for independent samples.

According to the MANOVA results, the mean scores of the participants in the "governance" subscale of the gender variable "CSCS" and in the "behavioral intention", "perceived value", "position involvement" and "importance-hedonism" subscales of the "LSSS" were statistically significant ($p < 0.01$). In these subscales which the difference was determined, the average scores of the female participants are higher than the males. According to the marital status variable, it was determined that the participants' scores in the "relaxation" subscale of the "LSS" and in the "behavioral intention", "resistance to change" and "overall satisfaction" subscales scores of the "LSSS" were found to differ statistically significant ($p < 0.01$). In these subscales which the difference was determined, the average scores of the married participants are higher than the single participants. The results of the analysis to the duration of membership variable showed that the mean scores of the 'psychological', 'educational', 'social' and 'physical' subscales of "LSS" and the 'informational complexity' and 'importance-hedonism' subscales of the "LSSS" were significantly differed ($p < 0.01$). The average scores of the participants with a membership period of 4 years or more are higher than the participants with other membership periods.

As a result, it has been determined that the leisure satisfaction, social capital levels and customer loyalty of the participants differ according to some variables. Efforts can be made to increase the loyalty of individuals who are members of fitness clubs, which is seen as a necessity in our age. The relationship between leisure satisfaction, social capital and customer loyalty can be examined with the structural equation model.

Key words: Leisure satisfaction, social capital, customer loyalty in sport services

KAYNAKLAR

- ACAR K, YILMAZ A (2021). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Doyumları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **15** (1), 25-35.
- AGARWAL A, SINGHAL DA, GOEL DB (2014). A study of emotional satisfaction, relationship quality and customer loyalty in retail industry. *International Journal of Retailing and Rural Business Perspectives*, **3**: 732-740.
- AĞAOĞLU YS, TAŞMEKTEPLİĞİL MA, BAYRAK M (2005). Dünyada ve Türkiye’de Serbest Zaman Kavramının Tarihsel Gelişimi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2** (11): 1-10.
- AKATAY A (2003). Örgütlerde Zaman Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **10**, 281-300.
- ALTUN M, BİRTÜRK A, SOYKAN A (2020). Türkiye ve Dünyada Fitness Salonu Müşteri Beklentileri: Sistematik Bir Derleme. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, **3** (1): 34-47.
- ANDRIANI L (2013). Social capital: A roadmap of theoretical frameworks and empirical limitations. Working Papers in Management, Birkbeck University of London, Department of Management, BWPMA 1301.
- ALEMDAĞ S, ÖNCÜ E (2015). Öğretmen Adaylarının Fiziksel Aktiviteye Katılım ve Sosyal Görünüş Kaygılarının İncelenmesi, *International Journal of Science Culture and Sport* (IntJSCS) July 2015: Special Issue 3 ISSN: 2148-1148 Doi: 10.14486/IJSCS291.
- ALEXANDRIS K, DU J, FUNK D, THEODORAKIS DN (2017). Leisure Constraints and the Psychological Continuum Model: A Study among Recreational Mountain Skiers. *Leisure Studies*. **36** (5): 670-683.
- ALVAREZ C, RIERA ROMANI J (2017). Measuring social capital: furtherin sights. *Gacetasanitaria*. **31**: 57-61.
- AMERİKAN TERAPATİK REKREASYON DERNEĞİ (2013). Standards for the practice of recreational therapy. Hattiesburg: ATRA.
- AMESTOY VA, ROSAL RS, TOSCANO VE (2004). The Leisure Experience: Me and the Others. Working Paper IESA. **18** (4):1-19.

- ARDAHAN F, LAPA TY (2010). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, **21** (4): 129-136.
- AUSTRALIAN SPORT COMMISSION. (2012). Sport governance principles. Canberra: Author.
- AVOURDIADOU S, THEODORAKIS ND (2014). The development of loyalty among novice and experienced customers of sport and fitness centres. *Sport Management Review*, **17**: 419-431.
- AXELSEN M (2009). The power of leisure: i was an anoexic; i'm now a healthy triathlete. *Lesiure Sciences*, **31**, 330–346.
- AYAZLAR RA (2015). Flow phenomenon as a tourist experience in paragliding: A qualitative research. *Procedia Economics and Finance*, **26**, 792-799.
- AYDEMİR MA (2011). Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Üzerine Bir Araştırma), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Konya.
- AYHAN C, ESKİLER E, EKİNCİ NE (2018). Extreme Sporcuların Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. 2nd International Academic Sport Research Congress. 125-132. 19-21. Batum, Gürcistan.
- BALDWIN CK, NORRIS PA (1999). Exploring the dimensions of serious leisure: Love me-love my dog! *Journal of Leisure Research*, **31** (1), 1–17.
- BARSBUĞA Y, YILMAZ ND, ARI A (2019). Üniversiteler arası spor karşılaşmalarına katılan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, **11** (1): 59-72.
- BEAL DJ, WEISS HM, BARROS E, MACDERMID SM (2005). An episodic process model of affective influences on performance. *Journal of Applied Psychology*, **90** (6), 1054.
- BEARD J G, RAGHEB M G (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*, **12**, 20– 33.
- BEN-MOSHE L (2013). “The institution yet to come”: Analyzing incarceration through a disability lens. In L. J. Davis (Ed.), *The disability studies reader* (4th ed., pp. 132– 146). New York: Routledge.

- BERNAL-GARCIA A, GARCIA-FERNANDEZ J, GRAO-CRUCES A, TEVA-VILLIEN R, NUVIALA A (2018). Behavioral intentions of sports services consumers according to the social and demographic variables. *Review of Mexican Psychology*, **35**, 63–71.
- BISSCHOFF CA, LOTRIET RA (2009). The service quality of the PUK Rugby Institute. *Tydskrif Vir Geesteswetenskappe Arcadia*, **49**, 266–286.
- BİRİCİK YS (2019). Spor Endüstrisinde Müşteri Bağlılığı: Spor Ayakkabısı Pazarına Yönelik Bir Araştırma, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, **10** (3): 312-324.
- BODET G (2012). Loyalty in Sport Participation Services: An Examination of the Mediating Role of Psychological Commitment. *Journal of Sport Management*, **26**:30-42.
- BOURDIEU P (1985) The formes of capital, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Educaiton*, Greenwood, New York pp. 241-258.
- BRATCHER M (2008). *The Secret to Client Retention*. IDEA. Fit. J. **5**, 86–87.
- BURK BN, SHINEW KJ, SON JS (2015). Social problems that limit participation in recreation activities among rural residents. *Leisure/Loisir*, **39**: 361-381.
- BURKE P (1995). *The Invention of Leisure in Early Modern Europe*. Past & Present Society, *Oxford University Press*, (146), 136-150.
- BÜYÜKÖZTÜRK Ş (2015). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. 17. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CALDWELL LL (2005). Leisure and Health: Why is Leisure Therapeutic? *British Journal of Guidance & Counselling*, **33**:1, 7-26.
- CAMPBELL LK, SVENDSEN ES, SONTI NF, JOHNSON ML (2016). A social assessment of urban parkland: Analyzing park use and meaning to inform management and resilience Planning. *Environmental Science and Policy*, **62**: 34-44.
- CENGİZ R, YAŞARTÜRK F (2020). Fitness Katılımcılarının Spor Salonlarındaki Hizmet Kalitesi ve Serbest Zaman Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, **6** (1), 48-62.
- CEPEDA-CARRION I, CEPEDA-CARRION G (2018). How public sport centers can improve the sport consumer experience. *International Journal of Sport Marketing Sponsorship*, **19**, 350–367.

- CHEEK NH, BURCH WR (1976). The social organization of leisure in human society. New York, NY: Harper & Row.
- CHEN C, CHEN F (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction and behavioral intentions for heritage tourists. *Tourism Management*, **31** (1), 29-35.
- CHENG EHP, PATTERSON I, PACKER J, PEGGS S (2010). Identifying the Satisfactions Derived from Leisure Gardening by Older Adults. *Annals of Leisure Research*. **13** (3): 395-419,
- CHICK G, DONG E, IARMOLENKO S (2014). Cultural consonance in leisure activities and self-rated health in six cities in China. *World Leisure Journal*, **56**, 110–119. doi:10.1080/16078055.2014.903722 2.
- CHICK G, HSU YC, YEH CK, HSIEH CM, BAE SY, IARMOLENKO S (2016). Cultural Consonance in Leisure, Leisure Satisfaction, Life Satisfaction, and Self Rated Health in urban Taiwan. *Leisure Sciences*, **38** (5): 402–423.
- CHICK G, DONG E, YEH CK, HSIEH CM (2021). Cultural consonance predicts leisure satisfaction in Taiwan. *Leisure Studies*, **40**:2, 183-198.
- CHOI SH, FU X (2015). Re-Examining the Dimensionality of Leisure Motivation and Leisure Satisfaction in A Multicultural Context: Evidence from Macau. *Humanities & Social Sciences Reviews*. **3** (1): 6-10.
- CLAUDINO JG, GABBETT F, BOURGEOIS H, MEZENCIO B, SONCIN R (2018). “CrossFit Overview: Systematic Review and Meta-Analysis.” *Sports Medicine-Open* **4** (11). doi:10.1186/s40798-018-0124-5.
- COALTER F (2007). Sport clubs, social capital and social regeneration: Ill-defined interventions with difficult to follow outcomes? *Sport in Society*, **10**, 537–559. doi:10.1080/17430430701388723.
- CORDES KA (2013). Applications in Recreation & Leisure, for Today and the Future (4nd Ed.). Sagamore Publishing LLC.
- CRAWFORD DW, GODBEY G (1987). Reconceptualizing barriers to family leisure. *Leisure Sciences*, **9**: 119-127.
- CRESPO-HERVAS J, CALABUIG-MORENO F, PRADO-GASCO V, ANO-SANZ V, NUNEZ-POMAR J (2019). The role of passion in the quality-value-satisfaction-

- intentions chain: Linear models and the QCA approach for athletes. *Econ. Res.-Ekon. Istraživanja*, **32**, 352–369.
- CRONIN JJ, TAYLOR S (1992). Measuring Service Quality—A Reexamination And Extension. *Journal of Marketing*, **56**, 55–68.
- CRONIN JJ, BRADY MK, HULT GT (2000). Assessing the effects of quality, value, and customer satisfaction on consumer behavioral intentions in service environments. *Journal of Retailing*, **76**, 193–218.
- CSIKSZENTMIHALYI M (1975). *Beyond Boredom and Anxiety* (First edition). San Francisco, CA: Jossey- Bass Publishers, 21.
- CSIKSZENTMIHALYI M (1997). *Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. HarperPerennial, New York, 39.
- CSIKSZENTMIHALYI M (2017). *Finding Flow*. Hachette Audio.
- CUNNINGHAM H (2016). *Leisure in the Industrial Revolution: C. 1780-c. 1880*. (1st Ed.), Routledge Library Editions: The Victorian World.
- ÇELİK E (2018). Modern Toplumda Serbest Zamanın İşlevi ve Planlanması. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, **5** (9): 77-92.
- ÇELİK G, TERCAN E, YERLİSU LT (2014). Leisure Constraints and Leisure Satisfaction in The Recreational Activities of Employees wit Disabilities, *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, **36** (2): 33- 46.
- ÇİMEN Z, SAROL H, GÜRBÜZ B, ÖNCÜ E (2016) “A Scale for Measuring Loyalty in Sport Services: A Relability and Validity Study”, *Niğde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, **10** (3), 395-404 (2016).
- DAVIS P (2003). *Bir zaman makinesi yapmak*. (A. Ergenç, Çev.) İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- DEMİREL M (2009). *Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara.
- DEVINE MA, SYLVESTER C (2005). Disabling defenders?: The social construction of disability in therapeutic recreation. In C. Sylvester (Ed.), *Philosophies and issues in therapeutic recreation* (3rd ed., pp. 39–51). Ashburn: National Recreation and Park Association.

- DIENER E, EMMONS RA, LARSEN RJ, GRIFFIN S (1985). The Satisfaction with Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, **49** (1).
- DOĞAN M, ELÇİ G, GÜRBÜZ B (2019). Serbest Zaman Doyumu, Serbest Zamanda Sıkılma Algısı ve İş Tatmini İlişkisi: Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **17** (1), 154-164.
- DOĞANER S (2017). Düzenli egzersiz programının bireylerin stres, mutluluk ve serbest zaman doyum düzeylerine etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE.
- DRIVER BL (1997) . The defining moment of benefits. *Parks and Recreation*, **32** (12), 38- 41.
- DURSUN M (2011). Müşterilerin kurumsal imaj algısının müşteri bağlılığı üzerindeki etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. *Yönetim Yıl*, **69**: 97-118.
- CRAWFORD DW, JACKSON EL, GODBEY G (1991). A hierarchical model of leisure constraints. *Leisure sciences*, **13**:309-320.
- ÇALIŞLAR, İ (2012) Türkiye’de Tenis Nasıl Başladı. *Türkiye Tenis Federasyonu Dergisi*, **1**:86-88.
- ÇELİK G, TERCAN E, YERLİSU LAPA T (2014). Leisure Constraints and Leisure Satisfaction in the Recreational Activities of Employees With Disabilities. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*. **36** (2): 33-46.
- ÇELİK SS, ÇELİK Y, HİKMET N, KHAN MM (2018). Factors affecting life satisfaction of older adults in Turkey. *The International Journal of Aging and Human Development*, **87**:392-414.
- DAMRAD-FRYE R, LAIRD JD (1989). The experience of boredom: The role of the self-perception of attention. *Journal of Personality and Social Psychology*, **57**:315-320.
- DAVISCUP (n.d.). *History*. <https://www.daviscup.com/en/teams/team.aspx?id=TUR>
- DIENER E, EMMONS RA, LARSEN RJ GRIFFIN S (1985). The satisfaction with lifescape. *Journal of Personality Assessment*, **49**:71-75.
- DIMITRIJEVIĆ D, PETROVIĆ J (2018). Leisure time of school children - the view on structure and organization. *Godišnjak za pedagogiju*, **3**:7-18.
- DODGE HH, KITA Y, TAKECHI H, HAYAKAWA T, GANGULI M, UESHIMA H (2008). Healthy cognitive aging and leisure activities among the oldest old in Japan: Takashima study. *Journal of Gerontology, Medical Sciences*, **63**:1193-1200.

- DOĞUSAN S, KOÇAK F (2019). Ciddi serbest zaman katılımında kadın uzun mesafe koşucularının deneyimlerinin öz belirleme kuramına göre incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, **2**:230-249
- DOWNING MM (2006). Effects of Depression and Employment Status on Quality of Life: Comparison Between Panic Disorder and Obsessive Compulsive Disorder. Doctoral's Thesis, Fairleigh Dickinson University.
- DRIVER BL (1997). The defining moment of benefits. *Parks and Recreation*, **32**:38-41.
- DRIVER BL, BROWN PJ, PETERSON GL (1991). Research on leisure benefits: an introduction to this volume. *Benefits of leisure*, 3-12.
- ELGAR FJ, DAVIS CG, WOHL MJ, TRITES SJ, ZELENSKI JM, MARTIN MS (2011). Social capital, health and life satisfaction in 50 countries. *Health and Place*. **17**, 1044-1053.
- ELKINGTON S (2010). Articulating a systematic phenomenology of flow: An experience-process perspective. *Leisure/Loisir*, **34**, 327-360.
- ELKINGTON S (2011). What it is to take the flow of leisure seriously. *Leisure/Loisir*, **35**, 253-282.
- ELÇİ G, DOĞAN M, GÜRBÜZ B (2019). Bireylerin rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, **5**, 93-106.
- ELKINGTON S, STEBBINS RA (2014). The serious leisure perspective: An introduction. New York: Routledge.
- ENFIELD R, NATHANIAL K (2013). Social capital: Its constructs and survey development. *New Directions for Youth development*, **13**, 15-30. doi:10.1002/yd.20055.
- FARHUD DD (2015). Impact of lifestyle on health. *Iran J Public Health*. **44**:1442-1444.
- FERLAND S (2007). The importance of different forms of social capital for health. *Acta Sociologica*, **50**, 115-128. doi:10.1177/0001699307077654.
- FERNANDEZ JG, RUIZ PG, COLON LV, GARCIA AB (2016). Service convenience, perceived value, satisfaction and loyalty: A study of consumers from low-cost fitness centers in Spain. *Journal of Physical Education and Sport*, **16**: 1146-1152.

- FERNANDEZ JG, RUIZ PG, OLIVER AJS, GAVIRA JF, PITTS BG, PUYANA MG (2020). An analysis of new social fitness activities: loyalty in female and male CrossFit users, *Sport in Society*, **23**:2, 204-221.
- FERNANDEZ M, WITT P (2013). Attracting hispanics to a public recreation center: Examining intergroup tension and historical factors. *Journal of Leisure Research*, **45**: 423-444.
- FERRAND A, ROBINSON L, VALETTE-FLORENCE P (2010). The intention-to-repurchase paradox: A case of the health and fitness industry. *Journal of Sport Management*, **24**, 83–105.
- FIELD J (2008). Social capital (2nd ed.). London: Routledge.
- FOROUGH B, IRANMANESH M, GHOLIPOUR HF, HYUN SS (2019). Examining relationships among process quality, outcome quality, delight, satisfaction and behavioural intentions in fitness centres in Malaysia. *International Journal of Sports Marketing Sponsorship*, **20**, 374–389.
- FORSDIKE K, MARJORIBANKS T, SAWYER AM (2019). ‘Hockey becomes like a family in itself’: Re-examining social capital through women’s experiences of a sport club undergoing quasi-professionalisation. *International Review for the Sociology of Sport*, **54** (4), 479–494.
- FORSELL T, TOWER J, POLMAN R (2020). Development of a Scale to Measure Social Capital in Recreation and Sport Clubs, *Leisure Sciences*, **42**:1, 106-122, DOI: 10.1080/01490400.2018.1442268.
- FREIRE T, TEIXEIRA A (2018). The Influence of Leisure Attitudes and Leisure Satisfaction on Adolescents’ Positive Functioning: The Role of Emotion Regulation, *Frontiers in Psychology*, **9**: 1349.
- FULLAGAR S (2013). Women’s leisure and the gendered politics of health. In V. J. Freysinger, S. M. Shaw, K. A. Henderson, & D. M. Bialeschki (Eds.), *Leisure, women, and gender* (pp. 425–438). State College: Venture Publishing.
- FURUKAWA M (2022). Sport events and social capital in conflict-affected country: a case study of National Unity Day in South Sudan. *International Journal of Sport Policy and Politics*, **14**:1, 19-36.
- GALLANT K, ARAI S, SMALE B (2013). Serious leisure as an avenue for nurturing community. *Leisure Sciences*, **35** (4), 320–336.

- GALLARZA MG, SAURA IG, MORENO FA (2013). The quality-value-satisfaction-loyalty chain: relationships and impacts. *Tourism Review*, **68** (1), 3-20.
- GARCIA-FERNANDEZ J, GALVEZ-RUIZ P, FERNANDEZ-GAVIRA J, VELEZ-COLON L (2016). A loyalty model according to membership longevity of low-cost fitness center: Quality, value, satisfaction, and behavioral intention. *Rev. Psicol. Deport*, **25**, 107–110.
- GARLAND R (2008). *Daily life of the Ancient Greeks* (2nd ed.). Westport, CT: Greenwood Press.
- GELISSEN J (2019). How Stable is Leisure Satisfaction over Time? A Latent Trait-State-Occasion Analysis of Dutch Panel Data. *Leisure Sciences*. Latest Article.
- GEMAR A (2021). Social capital networks in sports spectatorship and participation. *International Review for the Sociology of Sport*, <https://doi.org/10.1177/1012690220940867>.
- GILLESPIE DL, LEFFLER A, LERNER E (2002). If it weren't for my hobby, I'd have a life: Dog sports, serious leisure, and boundary negotiations. *Leisure Studies*, **21**, 285–304.
- GODBEY G, CRAWFORD DW, SHEN XS (2010). Assessing Hierarchical Leisure Constraints Theory After Two Decades. *Journal of Leisure Research*. **42**. 111– 134.
- GOLDEN M (1998). *Sport and society in Ancient Greece*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- GOODALE T, GODBEY G (1988). *The evolution of leisure: Historical and philosophical perspectives*. Venture Publishing, Inc.
- GOULD J, MOORE D, MCGUIRE F, STEBBINS R (2008). Development of the serious leisure inventory and measure. *Journal of Leisure Research*, **40** (1), 47-68.
- GROOTAERT C, VAN BASTELAER T (2002). *Understanding and measuring social capital: A multidisciplinary tool for practitioners*. Washington, DC: World Bank.
- GULAM A, (2016). Recreation- need and importance in modern society. *International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*, **1** (2), 157-160.
- GÜNGÖRMÜŞ HA (2007). Özel sağlık-spor merkezlerinden hizmet alan bireyleri rekreasyonel eğzersize güdüleyen faktörler. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- GÜRBÜZ B, KARAKÜÇÜK S (2007). Rekreasyon ve Kentleşme. Gazi Kitabevi. Ankara.
- GÜRBÜZ B, HENDERSON KA, (2013). Exploring the Meanings of Leisure among Turkish University Students. *Croatian Journal of Education*. **15** (4): 927-957.
- GÜRBÜZ B, HENDERSON KA (2014). Leisure activity preferences and constraints: Perspectives from Turkey. *World Leisure Journal*. **56**: 300-316.
- GÜRBÜZ B, (2017). The conception and perception of leisure in Turkey. In K. Henderson, & A. Sivan (Eds), Leisure from International Voices, Champaign, IL: *Sagamore Publishing*.
- GÜRBÜZ B, ÖNCÜ E, EMİR E (2019). The Turkish adaptation of leisure facilitator scale: a validity and reliability study. *Physical education of students*, **23**:2, 64–69.
- GÜRBÜZ B, GÜCAL AÇ (2020). Algılanan Hizmet Kalitesi ve Müşteri Bağlılığı Arasındaki İlişki: Sağlık ve Zindelik Kulüpleri Örneği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **18** (3), 2020, 180-191.
- GÜRBÜZ S, ŞAHİN F (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Basım. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- GÖKÇE H (2008). Serbest zaman doyumunun yaşam doyumu ve sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- GÖKÇE H, ORHAN K (2011). Serbest zaman doyum ölçeğinin geçerlilik güvenirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, **22** (4), 139-145.
- GÖKÇE H (2015). Rekreasyonel etkinliklerin üniversiteye giriş sınavına hazırlanan bireylerin öz-yeterlik sınav kaygısı ve serbest zaman doyum düzeyleri üzerine etkisi. Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- GRATIEN KR (2014). An Investigation of the Concept of 'Capital', Buffalo University Department of Political Science, Doctor of Philosophy, ABD.
- GÜVEN M, YEŞİL S (2011). İşletmelerde zaman yönetimi, İ. Bakan (Editör). *Çağdaş yönetim yaklaşımları ilkeler, kavramlar ve yaklaşımlar*, İkinci Baskı. Ankara. Beta Basım A.Ş., İstanbul, s. 24.
- HALLER M, HADLER M, KAUP G (2013). "Leisure Time in Modern Societies: A New Source of Boredom and Stress?" Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement, Springer, **111** (2), 403-434.

- HAN H, HYUN SS (2018). Role of motivations for luxury cruise traveling, satisfaction, and involvement in building traveler loyalty. *International Journal of Hospitality Management*, **70**, 75-84.
- HARSHAW HW, COLE NW, DAYER AA, RUTTER JD, FULTON DC (2021). Testing a continuous measure of recreation specialization among birdwatchers. *Human dimensions of wildlife*, **26**:5, 472-480.
- HAWORTH J, LEWIS S (2005). Work, leisure and well-being. *British Journal of Guidance & Counselling*, **33**:1, 67-79.
- HONG IB, CHO H (2011). The impact of consumer trust on attitudinal loyalty and purchase intentions in B2C e-marketplaces: Intermediary trust vs. seller trust. *International Journal of Information Management*, **31**: 469-479.
- HORNER S, SWARBROOKE J (2005). *Leisure Marketing a Global Perspective*. London: Elsevier Butterworth-Heinemann: MA.
- HU X, BARBER LK, SANTUZZI AM (2021). Does Active Leisure Improve Worker Well-Being? An Experimental Daily Diary Approach. *Journal of Happiness Studies*, **22**, 2003-2029.
- HUANG CY (2003). *The Relationships Among Leisure, Leisure Satisfaction and Life Satisfaction of College Students in Taiwan*. Doctoral dissertation. University of the Incarnate Word.
- HUANG YA (2013). Study on the relationships between leisure activity involvement, well-being, the benefits of serious leisure activity, and sports volunteer self-actualization in the changhua national games. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, **9** (1), 12-22.
- HUANG C, LI Y (2019). Understanding leisure satisfaction of Chinese seniors: Human capital, family capital, and community capital. *The Journal of Chinese Sociology*, **6** (5), 1-18. <https://doi.org/10.1186/s40711-019-0094-0>.
- HUIMEI L, XIAN C, HUIYU Z (2021) Leisure satisfaction and happiness: the moderating role of religion, *Leisure Studies*, **40** :2, 212-226.
- HUR W, PARK J, KIM M (2010). The role of commitment on the customer benefits-loyalty relationship in mobile service industry. *The Service Industries Journal*, **30**: 2293-2309.

- ISO-AHOLA SE (1999). Motivational foundations of leisure. In E.L. Jackson and T.L. Burton (Eds.). *Leisure studies: Prospects for the twenty-first century*. State College, PA: Venture Publishing, Inc, pp.35-51.
- ITO E, WALKER GJ, MITAS O, LIU H (2019). Cultural similarities and differences in the relationship between types of leisure activity and happiness in Canadian, Chinese, and Japanese university students, *World Leisure Journal*, **61**:1, 30-42.
- IWASAKI Y, HAVITZ M (2004). Examining the relationship between leisure involvement, psychological commitment and loyalty to a recreation agency. *Journal of Leisure Research*, **36**, 45–72.
- JACKSON EL (1993). Recognizing patterns of leisure constraints: Results from alternative analyses. *Journal of Leisure Research*, **25**, 129-149.
- JACKSON EL (2005). Leisure constraints research: Overview of a developing theme in leisure studies. In E. L. Jackson, (Ed.), *Constraints to leisure* (pp. 3-19). State College, PA: Venture.
- JARVIE G (2003). Communitarianism, sport and social capital: Neighbourly insights into Scottish sport'. *International Review for the Sociology of Sport*, **38** (2), 139-153.
- JENSEN C, GUTHRIE S (2006). *Outdoor recreation in America*. Lower Mitcham: Human Kinetics.
- JEON Y, KIM D, HAN S, HUANG Y, KIM J (2021). How Does Service Environment Enhance Consumer Loyalty in the Sport Fitness Industry? The Role of Servicescape, Consumption Motivation, Emotional and Flow Experiences. *Sustainability*, **13**, 6414.
- JOHNSON HA, ZABRISKIE RB, HILL B (2006). The contribution of couple leisure involvement, leisure time, and leisure satisfaction to marital satisfaction. *Marriage and Family Review*, **40** (1), 69–91. https://doi.org/10.1300/J002v40n01_05.
- JOHNSON A, BACKMAN KF (2010). Leisure and community type as indicators of overall quality of life. *World Leisure Journal*, **52** (2), 104–115. <https://doi.org/10.1080/04419057.2010.9674635>.
- JONES I (2006). Examining the characteristics of serious leisure from a social identity perspective. In S. Elkington, I. Jones, & L. Lawrence (Eds.), *Serious leisure: Extensions and applications* (pp. 47–60). Eastbourne: LSA Publications, University of Brighton.

- JONES CD, HOLLENHORST SJ, PERNA F, SELİN S (2000). Validation of the flow theory in an onsite whitewater kayaking setting. *Journal of Leisure Research*, **32** (2), 247–261.
- KANE MJ, ZINK R (2004). Package adventure tours: Markers in serious leisure careers. *Leisure Studies*, **23** (4), 329-345.
- KANKAINEN T (2009). Voluntary associations and trust in Finland. *Research on Finnish Society*, **2**, 5–17.
- KARA G, KİMİZAN SH (2016). Marka deneyimi ve tekrar satın alma niyeti arasındaki ilişkide müşteri tatmininin rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **17** (4), 73-90.
- KARADAŞ N (2015). Zaman Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar ve İnternet’te Şimdiki Zaman Olgusu. *CIU Folklor/Edebiyat Dergisi*, (**21**) 83: 325-341.
- KARAKÜÇÜK S (1999). Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme. Üçüncü Baskı. Bağırhan Yayinevi. Ankara. 306-310.
- KARLI U, POLAT E, YILMAZ B, KOÇAK S (2008). Reliability and validity study of Leisure Satisfaction Scale (LSS-Long Version). *Hacettepe Journal of Sport Science*, **19** (2), 80-91.
- KAYA AGB, METİN AGT, KOZAK MA (2015). Kapalı rekreasyon tesislerinde kullanıcıların akış deneyimi. *Journal of Travel and Hospitality Management*, **12** (2), 6-25.
- KENSINGER KM (2004). Leisure Experiences of Young Adults with Developmental Disabilities: A Case Study. Doctoral Dissertation. University of Florida.
- KILBAŞ KŞ (2004). Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme. Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. KIR (2007).
- KILIÇ M (2020). Sapkın Serbest Zaman. *Modern Leisure Studies*, **2** (1):1-10.
- KIM M, CICHY RF, ZHANG L, YU JH (2019). Antecedents of social capital and its impact on satisfaction and Loyalty. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, **28** (2): 263-284.
- KIM S, MORGAN A, ASSAKER G (2020). Examining the relationship between sport spectator motivation, involvement, and loyalty: a structural model in the context of Australian Rules football. *Sport in Society*, DOI: 10.1080/17430437.2020.1720658.

- KIM SH (2018). The Effect of Life Sports Participation of Life Sports Athletes in Mungyeong City on Life Satisfaction. *Journal of Convergence for Information Technology*, **8** (1): 123-130.
- KILINSKA K, YAVORSKA V, ZAYACHUK M, SUKHY P (2021). Methodical approaches to recreational and tourist cycles - fundamentals of recreational and tourist nature management. *Journal of Education, Health and Sport*. **11**:6, 259-267.
- KİTAPÇI İ (2017). Sosyal Sermaye Sosyal, Ekonomik ve Bilişsel Bir Perspektif. İstanbul: Beta.
- KOÇAK F (2017). Leisure constraints and facilitators: Perspectives from Turkey. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, **3** (10), 32-47.
- KOLYPERAS D (2014). Sports public relations. *European Sport Management Quarterly*, **14**: 567-570.
- KOU CT (2013). A Study of the Correlation Between Leisure Benefits and Behavioral Intentions –Using Bantou Arts and Cultural Village as an Example. *International Review of Management and Business Research*. **2**:4, 1065-1074.
- KÖKSAL G (2019). Serbest Zaman Doyumu ve Yaşam Tatmini İlişkisi: Beden Eğitimi Öğretmenleri Örneği. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- KUMAR V, PANSARI A (2016). “Competitive Advantage through Engagement.” *Journal of Marketing Research* **53** (4): 497–514. doi:10.1509/jmr.15.0044.
- KYLE GT, ABSHER JD, CHANCELLOR C, (2005). Segmenting forest recreationists using their commitment profiles. *Journal of Park and Recreation Administration*, **23**: 64-86.
- LAMONT M, KENNELLY M, MOYLE B (2014). Costs and perseverance in serious leisure careers. *Leisure Sciences*, **36** (2), 144-160.
- LAPA TY, AĞYAR E, BAHADIR Z (2012). Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir İnceleme (Kayseri İli Örneği), *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **X** (2) 53-59.
- LARRABEE E, MEYERSON R (1958). Mass Leisure. New York. Ed: N. Elias and E. Dunning, The Quest for Excitement (Oxford, 1986).
- LARSON BV, STEINMAN RB (2009). Driving NFL fan satisfaction and return intentions with concession service quality. *Services Marketing Quarterly*, **30**: 418-428.

- LAWRENCE L (2006). To obsessively go...exploring serious leisure and the “other” side of leisure in cult fandom. In S. Elkington, I. Jones, & L. Lawrence (Eds.), *Serious leisure: Extensions and applications* (pp. 33–46). Eastbourne: LSA Publications, University of Brighton.
- LEE JH, KIM HD, KO YJ, SAGAS M (2011). The influence of service quality on satisfaction and intention: A gender segmentation strategy. *Sport Management Review*, **14** (1), 54-63.
- LEITNER MJ, LETNER SF (1996). *Leisure Enhancement*. (2nd Ed.). London: The Haworth Press, p.: 13-14.
- LEMONIA D, GOULIMARIS D, GEORGIOS M (2017). Social Skills and Prediction of the Quality of Life of Adolescents. The Case of Dance and Physical Activities, *Journal of Physical Education and Sport*® (JPES), 17 Supplement issue, 2:76, 502–508.
- LEWIS B, SOURELI M (2006). The antecedents of consumer loyalty in retail banking. *Journal of Consumer Behaviour*, **5**, 15–31.
- LIN HH, WANG YS (2006). An Examination of the determinants of customer loyalty in mobile commerce contexts. *Information & Management*, **43**: 271-282.
- LONGO E, BADIA M, ORGAZ BM (2013). Patterns and Predictors of Participation in Leisure Activities Outside of School in Children and Adolescents with Cerebral Palsy. *Research in Developmental Disabilities*. **34** (1): 266-275.
- LU L, KAO S (2009). Direct and indirect effects of personality traits on leisure satisfaction: Evidence from a national probability sample in Taiwan. *Social Behavior and Personality*, **37** (2), 191–192. <https://doi.org/10.2224/sbp.2009.37.2.191>.
- LUO Y, YE Q (2019). Understanding Consumers’ Loyalty to an Online Outshopping Platform: The Role of Social Capital and Perceived Value. *Sustainability*, **11** (19):5371.
- LYU J, HUANG H, HU L (2019). Leisure education and social capital: The case of university programmes for older adults in China. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. **25**:100207.
- MACKINTOSH C, GRIGGS G, TATE R (2018). Understanding the growth in outdoor recreation participation: An opportunity for sport development in the United Kingdom. *Managing Sport and Leisure*, **23**: 315-335.

- MARTINEZ J, CARO L (2009). Gestión de clientes de servicios deportivos: Un modelo de dinámica de sistemas. *Rev. Int. Med. Ciencias Actividad Física y del Deporte* 2009, **9**, 431–453.
- MARTINEZ AF, GONZALEZ MH, NUVIALA R, ORDAS RP, NUVIALA A (2020). Women and Physical Activity in Fitness Centres. Analysis of Future Intentions and Their Relationship with Age. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, **17**: 5289.
- MASLOW AH (1954). The Instinctoid Nature of Basic Needs, *Journal of Personality*, **22**, 326–347.
- MCLEAN DD, HURD A, ROGERS N (2008). Kraus' Recreation and Leisure in Modern Society. *Jones & Barlett Publishers*, Sudbury, MA.
- MINTEL (2007, May). Sports participation - UK. Retrieved from <http://academic.mintel.com>
- MITTAL V, KAMAKURA W (2001). Satisfaction repurchase intent, and repurchase behavior: Investigating the moderating effect of customer characteristics. *JMR, Journal of Marketing Research*, **38**, 131–142.
- MUZINDUTSI PF, MASANGO Z (2015). Determinants Of Leisure Satisfaction Among Undergraduate Students At A South African University. *International Journal of Business and Management Studies* **7** (2): 1-15.
- NAKAMURA J, CSIKSZENTMIHALYI M (2009). Flow Theory and Research. *Handbook of Positive Psychology*, 195-206
- NEWMAN DB, TAY L, DIENER E (2014). Leisure and subjective well-being: A model of psychological mechanisms as mediating factors. *Journal of Happiness Studies*, **15** (3), 555–578. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9435-x>.
- NICHOLSON M, HOYE R (2008). Sport and social capital Oxford, England: Butterworth Heinemann.
- NICHOLSON N, BROWN K, HOYE R (2013). Sport's social provisions. *Sport Management Review*, **16**, 148-160, doi:10.1016/j.smr.2012.08.003.
- NIELSEN TS, HANSEN KB (2007). Do Green Areas Affect Health? Results From a Danish Survey on the Use of Green Areas and Health Indicators, *Health & Place*, **13**:4, 839-850.

- NUVIALA A, GARCIA J, BERNAL A, GRAO-CRUCES A (2014). Adaptación y validación de la Escala de Intenciones Futuras de Comportamiento en usuarios de servicios deportivos. *Univ. Psychol.* 2014, 13.
- OBEIDAT BY, SWEIS RJ, ZYOD DS, ALSHURIDEH M (2012). The effect of perceived service quality on customer loyalty in internet service providers in Jordan. *Journal of Management Research*, 4 :224-242.
- ONG DLT, YAP WX (2017). The Impact of Fitness Center Servicescape on Individual Behavior: The Mediating Role of Emotional Response. *Journal of Global Sport Management*. 2, 128–142.
- PAPPU R, QUESTER PG, COOKSEY RW (2005). Consumer-based brand equity: improving the measurement-empirical evidence. *The Journal of Product and Brand Management*, 14: 143-154.
- PARRY DC (2014). My transformative desires: Enacting feminist social justice leisure research. *Leisure Sciences*, 36 (4), 349–364.
- PARRY DC, FULLAGAR S (2013). Feminist leisure research in the contemporary era. *Journal of Leisure Research*, 45 (5), 571–582.
- PEDRAGOSA V, CORREIA A (2009). Expectations, satisfaction and loyalty in health and fitness clubs. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 5, 450–464.
- PIEPER J (2009). Leisure: The basis of culture (A. Dru, Trans.). New York, NY: Pantheon Books. (Original work published 1948) 3.
- POPE J (2003). Social capital and social capital indicators: A reading list. Adelaide: Public Health Information Development Unit.
- PRENTICE C, WANG X, LIN X (2018). An organic approach to customer engagement and loyalty. *Journal of Computer Information Systems*.
- RAMLAGAN S, PELTZER K, MAFUYA NP (2013). Social capital and health among older adults in South Africa. *BMC Geriatrics*, 13:100.
- RAYMOR LA (2002). Facilitators to leisure. *Journal of Leisure Research*, 34 (1), 37-51.
- ROBERTS K (2018). Writing about leisure. *World Leisure Journal*, 60 (1), 3-13.

- RODRIGUEZ A, LATKOVA P, SUN YY (2008) The Relationship between Leisure and Life Satisfaction: Application of Activity and Need Theory. *Social Indicators Research*, **86**: 163-175.
- ROJEK C (2000). Leisure and culture. New York: St. Martin's Press.
- ROJEK C (2013). *Capitalism and leisure theory* (Routledge Revivals). New York: Routledge.
- ROSA CD, COLLADO S, PROFICE CC, LARSON LR (2019). Nature-based recreation associated with connectedness to nature and leisure satisfaction among students in Brazil. *Leisure Studies*, **38** (5):682-691.
- ROWE N (2015). SportingCapital: a theoretical and empirical analysis of sport participation determinants and its application to sports development policy and practice, *International Journal of Sport Policy and Politics*, **7** (1), 43-61.
- RUSSELL BENNETT R, RUNDLE-THIELE SA (2002). Comparison of attitudinal loyalty measurement approaches. *Journal of Brand Management*, **9**, 193–209.
- RUSSELL-BENNETT R., MCCOLL-KENNEDY J, LEONARDO V (2007). Involvement, satisfaction, and brand loyalty in a small business services setting. *Journal of Business Research*, **60** (12), 1253-1260.
- SAILORS PR, TEETZEL S, WEAIVING C (2017). Cheating, lying and trying in recreational sports and leisure practices. *Annals of Leisure Research*, **20**: 563-577.
- SAROL H (2017). Bireylerin Fiziksel Aktiviteye Katılımını Engelleyen Ve Kolaylaştıran Faktörlerin Belirlenmesi. *International Journal of Human Science*, **14** (4): 4354-4364.
- SCHNEIDER IE, STANIS SAW (2007). Coping: an alternative conceptualization for constraint negotiation and accommodation. *Leisure Sciences*, **29** (4), 391-401.
- SCHULTE M (2018). Adult learning degree and career pathways: Allusions to Maslow's hierarchy of needs. *The Journal of Continuing Higher Education*, **66**: 62-64.
- SEÇER B. (2009). İşgücü Piyasasında Sosyal Sermaye. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, **10** (3):103-130.
- SEIPPEL Ø (2008). Sports in civil society: Networks, social capital and influence. *European Sociological Review*, **24** (1):69-80.

- SERDAR E (2020). Serbest Zaman Tutumu, Serbest Zaman Doyumu ve Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Arasındaki İlişki (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- SERDAR E, DEMİREL M (2020). Algılanan stres ile serbest zaman doyumu arasındaki ilişki: spor bilimleri öğrencileri örneği, *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **22** (3), 54-64.
- SEVİL T (2012). Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler içinde S. Kocaekşi (Editör), Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi, 2-25, Anadolu 114 Üniversitesi Yayını.
- SHANK J, COLYE C (2002). Therapeutic recreation in health promotion and rehabilitation. State College: Venture.
- SHEEHAN D (2015). Instructor behaviour and youth physical activity in recreation center programs: The role of management on improving outcomes. *Journal of Park and Recreation Administration*, **33**: 1-16.
- SHEERAN P (2002). Intentions-behavior relations: A conceptual and empirical review. *European Review of Social Psychology*, **12**:1-36.
- SHULMAN HC, BULLOCK OM (2019). Using metacognitive cues to amplify message content: A new direction in strategic communication. *Annals of the International Communication Association*, **43**: 24-39.
- SİVRİ S, ÖZBEK O. (2019) Sosyal Sermayeden Sportif Sermayeye. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **17** (1):156-166.
- SMITH A, WADDINGTON I (2004). Using ‘sport in the community schemes’ to tackle crime and drug use among young people: some policy issues and problems. *European Physical Education Review*, **10** (3):279-298.
- SMITH J, MURRAY D, HOWAT G (2014). How perceptions of physique can influence customer satisfaction in health and fitness centres. *Managing Leisure*, **19**: 442-460.
- SNYDER-HALL RC (2010). Third-wave feminism and the defense of “choice”.
- SOYER F, TOLUKAN E, DUGENCİ A (2019). Investigation of the Relationship between Leisure Satisfaction and Smartphone Addiction of University Students Asian. *Journal of Education and Training*. **5** (1): 229-235.

- SÖNMEZOĞLU U, POLAT E, AYCAN A (2014). Youth Center Members and According to Some Variables Levels of Leisure Satisfaction. *International Journal of Science Culture and Sport*. Special Issue **1**:219-229.
- SPIERS A, WALKER GJ (2008). The effects of ethnicity and leisure satisfaction on happiness, peacefulness, and quality of life. *Leisure Sciences*, **31** (1):84–99. <https://doi.org/10.1080/01490400802558277>.
- SPRACKLEN K (2011). Constructing leisure: Historical and philosophical debates. Basingstoke, England: Palgrave Macmillan.
- STEBBINS RA (2005). Choice and experiential definitions of leisure. *Leisure Sciences*, **27**(4):349-352.
- STEBBINS RA (2007). Serious leisure: A perspective for our time. New Brunswick: Transaction Publishers.
- STEBBINS RA (2018). The sociology of leisure: An estranged child of main-stream sociology. *International Journal of the Sociology of Leisure*, **1**: 43–53.
- SUCU Y (1996). Yönetmel Zamanın Etkin Kullanılması. El Kitabı, Bolu.
- TACON R (2012). The Role of Sport Management in the Creation of Social Capital. Managing Sport: Social and Cultural Perspectives.
- TAPPS T, WELLS MS (2019). Introduction to Recreation and Leisure. Third Edition. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- TARYN GM, GLOVER TD (2014). On the fence: Dog parks in the (un)leashing of community and social capital. *Leisure Science*, **36**:217–234. doi:10.1080/01490400.2014.888020.
- TAŞKIRAN TA, GÜRBÜZ B (2019). Serbest zaman doyumunun algılanan sosyal yetkinliği ve psikolojik sağlamlığı yordama gücü. 2. Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum) (Yayın No:6184219).
- TAYLOR P, DAVIES L, WELLS P, GILBERTSON J, TAYLEUR W (2015). A review of the social impacts of culture and sport. London.
- TEZCAN M (1994). Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi. Atilla Kitabevi, Ankara, 21.
- TIAN HB, QIU YJ, LIN YQ, ZHOU WT, FAN VY (2020). The Role of Leisure Satisfaction in Serious Leisure and Subjective Well-Being: Evidence From Chinese Marathon Runners. *Frontiers in Psychology*, **11**:581908.

- TONER JP (1995). Leisure and ancient Rome. Cambridge, England: Polity Press.
- TONG R (2014). Feminist thought: A more comprehensive introduction (4th ed.).
- TONTS M (2005) Competitive sport and social capital in rural Australia, *Journal of Rural Studies*, **21**: 137–149.
- TORKILDSEN G (1999). Leisure and recreation management. (Fourth edition), London: E& FN Spon Press, 73.
- TORKILDSEN G (2005). Leisure and recreation management, Psychology Press.
- TOWER JR, ZIMMERMANN JM (2016). Setting the scene for the world leisure journal special edition on leisure management. *World Leisure Journal*, **58**: 3-11
- TSITSKARI E, TZETZIS G, KONSOUHAS D (2017). Perceived service quality and loyalty of fitness centers' customers: Segmenting members through their exercise motives. *Services Marketing Quarterly*, **38**(4):253-268.
- TÜRK DİL KURUMU, Genel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, 15.03.2012.
- ULUÇ EA, DUMAN S, ACAR H (2020). Üniversitede Okuyan Uluslararası Öğrencilerin Serbest Zaman Doyum Düzeylerinin Yaşam Doyumuna Olan Etkisinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, **3**(2), 407-419.
- UNRUH DR (1979). Characteristics and types of participation in social worlds. *Symbolic Interaction*, **1/2**, 115–130.
- ÜNLÜ Z (2018). Otomotiv sektöründe müşteri memnuniyetinin müşteri bağlılığına etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi SBE.
- VIEIRA ERM, FERREIRA JJ (2017). Strategic framework of fitness clubs based on quality dimensions: The blue ocean strategy approach, Total Quality Management & Business Excellence.
- VONG TN (2005). Leisure satisfaction and the quality of life in Macao, China. *Leisure Studies*, **24**(2):195–207. <https://doi.org/10.1080/02614360412331313502>.
- WALKER GJ (2008). The effects of ethnicity and gender on facilitating intrinsic motivation during leisure with a close friend. *Journal of Leisure Research*, **40**(2): 290–311.
- WALKER GJ, WANG X (2009). The meaning of leisure for Chinese/Canadians. *Leisure Sciences*, **31**: 1-18.

- WAN CS, CHIOU WB (2013). Ergenler internet oyunlarına neden bağımlılar: Tayvan’da bir mülakat çalışması. *Toplum Bilimleri*, **14**: 411-418.
- WANG C, WU L (2012). Customer loyalty and the role of relationship length. *Managing Service Quality: An International Journal*, **22**:58-74.
- WANG S, HUNK K, HUANG WJ (2019). Motivations for entrepreneurship in the tourism and hospitality sector: a social cognitive theory perspective. *International Journal of Hospitality Management*, **78**: 78-88.
- WEISKOPF DC (1982). Recreation and leisure: Improving the quality of life. Boston: Allyn and Bacon, p: 20-21.
- WHITEHEAD M (2010). Physical literacy though out the life course. London and New York: Routledge.
- XU F, LA L, ZHEN F, LOBSANG T, HUANG C (2019). A data-driven approach to guest experiences and satisfaction in sharing. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, **36**(4), 484-496.
- YACOUT O (2010). Service Quality, Relational Benefits and Customer Loyalty in a non-Western Context, *SAM Advanced Management Journal*, **75**, 4–16.
- YAŞARTÜRK F, AKYÜZ H, KARATAŞ I, TÜRKMEN M (2018). The Relationship between Free Time Satisfaction and Stress Levels of Elite-Level Student-Wrestlers. *Education Sciences*. **8**(3): 133-144.
- YAYLA Ö, ÇETİNER H (2019). Boş Zamanların Değerlendirilmesinde etkili Olan Faktörlerin Boş Zaman Tatminine Etkisi. *Turizm Akademik Dergisi*. **6**(1): 219- 228.
- YAZGEÇ G (2019). Doğa ve Macera Rekreasyonu Etkinliklerine Katılan Bireylerin Serbest Zaman Doyumu ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi: Fethiye Destinasyonu Örneği. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Manisa.
- LAPA TY (2013). Life satisfaction, leisure satisfaction and perceived freedom of park recreation participants. *Journal of Procedia – Social and Behavioral Sciences*, **93** (2013),1985-1993.
- YURCU G, KASALAK MA, AKINCI Z (2018). Turistlerin Boş Zaman Motivasyonunu ve Tatminini Etkileyen Faktörler: Beldibi Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. **7** (2): 517-536.

YÜCE A, AYDOĞDU V, GÖKÇE YÜCE S, KATIRCI H (2019). Sporda Stratejik Bir Yönetim Aracı Olarak Sosyal Sermaye Kavramının İncelenmesi ve Bazı Uluslararası Karşılaştırmalar. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 2 (1) , 1-18 . DOI: 10.5281/zenodo.3370887.

ZORBA E (2002). 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 27-29 Ekim, Kemer Antalya, Kongre Kitabı s.189.

ZOU T, SU Y, WANG Y (2018). Examining Relationships between Social Capital, Emotion Experience and Life Satisfaction for Sustainable Community. *Sustainability*, **10**(8): 2651.



EKLER

Ek-1. Etik Kurul İzni

	Doğu Akdeniz Üniversitesi "Endem, Bilgi, Gelişim"	Eastern Mediterranean University "Virtue, Knowledge, Advancement"	99628, Gazimağusa, KIZILYER KÖYÜ / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TÜRKİYE Tel: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2919 E-mail: bayrak@ema.edu.tr
Etik Kurulu / Ethics Committee			
Sayı: ETK00-2020-0273		23.12.2020	
Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.			
Sayın Öğr. Gör. Umut Nalbant			
Sağlık Bilimleri Fakültesi			
Sağlık Etik Alt Kurulu'nun 17.12.2020 tarih ve 2020/08 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Prof. Dr. Bülent Gürbüz danışmanlığında yürüttüğünüz " Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi " adlı doktora tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.			
Bilgize rica ederim.			
			
Etik Kurulu Başkanı			
YV/şk.			
www.emu.edu.tr			

Ek-2. Gymnasium Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

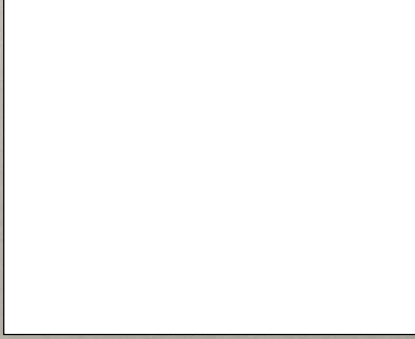
2.10.2020

Gymnasium Fitness Club

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör



Ek-3. Gymaholic Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

24.09.2020

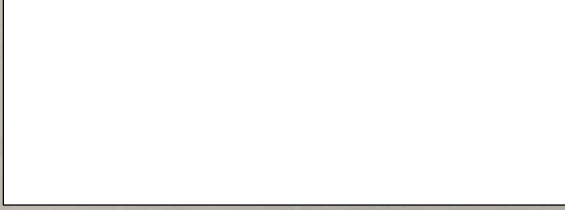
Gymaholic Fitness Merkezi

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına,

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamada herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör

/TD.
TD.



Ek-4. New Form Gym Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

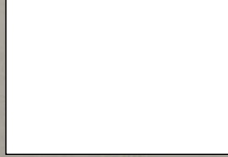
24.09.2020

New Form Gym Fitness Merkezi

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına,

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör



Ek-5. M Power Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

2.10.2020

M Power Sports & Fitness Club

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına,

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör



Ek-6. Fit Plus Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

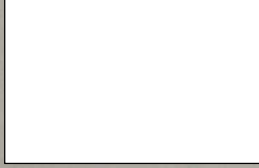
18.09.2020

Fit Plus Fitness & Gym Center

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına,

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör



Ek-7. CrossXtreme Sağlık ve Zindelik Kulübü İzni

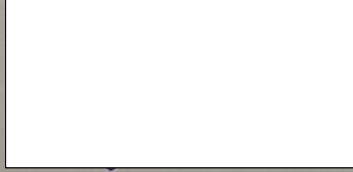
19.09.2020

CrossXtreme Fitness Merkezi

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığına,

Spor Kulübümüze veri toplama amacı ile başvuran Umut NALBANT'ın "Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Bağlılığı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında kulüp üyelerimizle veri toplamasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Koordinatör



Ek-8. Uygulama Formları (SZDÖ, RSSÖ, SiMSÖ) Kullanım İzni

< Gönderilmiş Öğeler

UN

Universitesi, Spor Yönetim Bilimleri Anabilimdalı Doktora öğrencisiyim. Doktora tezimde, türkçe uyarlaması size ait olan "Serbest Zaman Doyum Ölçeğini" kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanabilmek için etik izniniz gerekiyor.

Saygılarımla,

< Gelen Kutusu

Ölçek Kullanımı İçin Etik İzni

HG

Merhabalar, ölçeği etik değerler çerçevesinde kullanmanızda bir sakınca yoktur, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

< Gönderilmiş Öğeler

UN

Bulent Hocam merhaba,

Ankara Üniversitesi, Spor Yönetim Bilimleri Anabilimdalı Doktora öğrencisiyim. Doktora tezimde, türkçe uyarlaması size ait olan "Spor İşletmelerinde Müşteri Bağlılık Ölçeği" ve "Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. Ölçekleri kullanabilmek için etik olarak izniniz gerekiyor.

Saygılarımla,

< Gelen Kutusu

Ölçek Kullanımı İçin İzni

BG

Doktora tezinizde kullanmayı planladığınız ve tarafımızdan Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Spor İşletmelerinde Müşteri Bağlılık Ölçeği" ve "Rekreasyonda Sosyal Sermaye Ölçeği"ni kullanmak için etik olarak iznimi almış bulunmaktasınız. Akademik çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

İyi Günler

Ek-9. Uygulama Formları (Kişisel Bilgi Formu, SZDÖ, RSSÖ, SİMSÖ)

Sayın Katılımcı;

Bu araştırmadaki amaç sağlık ve zindelik kulüplerine üye olan bireylerin serbest zaman doyumu, sosyal sermaye düzeyleri ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin test edilmesidir. Elde edilen veriler sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır, saygılar sunarım.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:(yaş)	2. Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()
3. Yaşadığınız Şehir?	4. Medeni Durumunuz: Evli () Bekâr ()
5. Eğitim Durumu: İlk-Orta Öğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü ()	
6. Mesleğiniz?	
7. Aylık geliriniz?..... (TL)	
8. Ne kadar süredir bu fitness kulübüne üyesiniz? (yıl)	
9. Bu fitness kulübüne ne sıklıkla geliyorsunuz? Nadiren () Ara Sıra () Sık Sık ()	
10. Haftanın kaç günü bu fitness kulübüne geliyorsunuz?..... (gün)	
11. Bir günün kaç saatini bu fitness kulübünde geçiriyorsunuz? (saat)	
12. Bu fitness kulübüne üyelik tercihiniz? Bireysel () Aile ()	
13. Bu fitness kulübüne üyeliğiniz sona erdiğinde yeniden üye olur musunuz? Evet () Hayır ()	
14. Bu fitness kulübüne üye olmalarını ailenize, arkadaşlarınıza önerir misiniz? Evet () Hayır ()	
15. Bu fitness kulübüne üyelik şekliniz? Aylık () 3 Aylık () 6 Aylık () Yıllık ()	
16. Bu fitness kulübüne üyeliğinizi sona erdirmeyi hiç düşündünüz mü? Evet () Hayır ()	
17. Cevabınız evet ise hangi sebepten? Üyelik Ücreti () Eğitmen () Ekipman () Diğer (.....)	
18. Bu fitness kulübünde beni en çok etkileyen özellik ? Üyelik Ücreti () Eğitmen () Ekipman () Lokasyon () Diğer (.....)	

SERBEST ZAMAN DOYUM ÖLÇEĞİ

	<i>“Serbest Zaman, insanların çalışma ve zorunlu gereksinimlerini karşıladıktan sonra kalan süredir. Serbest zaman aktiviteleri de bu süre içerisinde yapılan aktiviteleri kapsamaktadır.”</i>	Neredeyse hiç doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Çoğu kez doğru	Neredeyse her zaman doğru
1	Serbest zaman aktivitelerim bana çok ilginç gelir.	1	2	3	4	5
2	Serbest zaman aktivitelerim kendime güvenmemi sağlar.	1	2	3	4	5
3	Serbest zaman aktivitelerim bana başarı hissi verir.	1	2	3	4	5
4	Serbest zaman aktivitelerimde birçok farklı beceri ve yeteneklerimi kullanırım.	1	2	3	4	5
5	Serbest zaman aktivitelerim, etrafımdakiler hakkındaki bilgimi artırır.	1	2	3	4	5
6	Serbest zaman aktivitelerim, yeni şeyler deneme fırsatı sunar.	1	2	3	4	5
7	Serbest zaman aktivitelerim kendimi tanımama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
8	Serbest zaman aktivitelerim diğer insanlar hakkında bir şeyler öğrenmeme yardımcı olur.	1	2	3	4	5
9	Serbest zaman aktivitelerim sayesinde diğer insanlarla sosyal etkileşimde bulunurum.	1	2	3	4	5
10	Serbest zaman aktivitelerim diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmama yardım etmektedir.	1	2	3	4	5
11	Serbest zaman aktivitelerim sırasında tanıştığım insanlar arkadaş canlısıdır.	1	2	3	4	5
12	Serbest zamanlarda, serbest zaman aktiviteleri yapmaktan çok zevk alan (hoşlanan) insanlarla ilişki kurarım.	1	2	3	4	5
13	Serbest zaman aktivitelerim rahatlamama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
14	Serbest zaman aktivitelerim stresimi hafifletmeye yardımcı olur.	1	2	3	4	5
15	Serbest zaman aktivitelerim, duygusal olarak iyi olmama katkıda bulunur.	1	2	3	4	5
16	Serbest zaman aktiviteleriyle kolayca meşgul olurum, çünkü onları yapmayı severim.	1	2	3	4	5
17	Serbest zaman aktivitelerim fiziksel olarak zorlayıcıdır.	1	2	3	4	5

18	Fiziksel formumu geliştiren serbest zaman aktiviteleri yaparım.	1	2	3	4	5
19	Beni fiziksel olarak yenileyen serbest zaman aktiviteleri yaparım.	1	2	3	4	5
20	Serbest zaman aktivitelerim sağlıklı kalmama yardımcı olur.	1	2	3	4	5
21	Serbest zaman aktivitelerimle meşgul olduğum yerler ya da alanlar ferah ve temizdir.	1	2	3	4	5
22	Serbest zaman aktivitelerimle meşgul olduğum yerler ya da alanlar ilgi çekicidir.	1	2	3	4	5
23	Serbest zaman aktivitelerimle meşgul olduğum yerler ya da alanlar güzeldir.	1	2	3	4	5
24	Serbest zaman aktivitelerimle meşgul olduğum yerler ya da alanlar iyi dizayn edilmiştir.	1	2	3	4	5

Sayın Katılımcı;

Aşağıda bir kulübe üye olan bireylerin özellikleri veya sahip oldukları ortak değerler ile ilgili ifadeler verilmiştir. Bu ifadeler 1 ile 5 arasında derecelendirilmektedir. **“1” ifadesi duruma hiç katılmadığınızı; “5” ise duruma tamamen katıldığınızı** ifade etmektedir. Burada doğru ya da yanlış yanıt bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacına ulaşabilmesi için yanıtlarınızın içinizden geldiği gibi ve dürüst olması önem taşımaktadır.

REKREASYONDA SOSYAL SERMAYE ÖLÇEĞİ

“Sosyal Sermaye; bir grubun veya bir toplumun özellikleri veya sahip oldukları değerler toplamıdır.”		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kulüp, üyelerin kararlara katkı yapmasına izin verir.	1	2	3	4	5
2	Kulübümüzde beklenen bazı davranışlar vardır.	1	2	3	4	5
3	Kulüp liderleri, kulüpte ne istedikleriyle ilgili olarak üyelere danışmaktadır.	1	2	3	4	5
4	Kulübümüzde uygunsuz davranışları olan üyeler uyarılır.	1	2	3	4	5
5	Kulüp, kim veya nereli olursanız olun sizi kabul eder.	1	2	3	4	5

6	Kulübümüz yüksek standartta davranışlar bekler.	1	2	3	4	5
7	Kulübümüzde üyeler farklı geçmişleri olan insanlarla arkadaşlık kurarlar.	1	2	3	4	5
8	Kulübümüzde uygunsuz davranışları olan insanlar fark edilir.	1	2	3	4	5
9	Üye çeşitliliği kulübümüzü daha iyi hale getirir.	1	2	3	4	5
10	Diğer üyelere yardım eden kulüp üyeleri iyiliğin karşılıksız kalmayacağını bilir.	1	2	3	4	5
11	İnsanlar etkinlik için kulübe gelse de arkadaşlıklar onları orada tutar.	1	2	3	4	5
12	Kulüp üyeleri aniden gitmek zorunda kaldığında, çocuklarına bakmak için kulüpteki arkadaşlarına güvenirler.	1	2	3	4	5
13	Bu kulüpte yeni üyeler iyi karşılanır.	1	2	3	4	5
14	Kulüpte yardım edilen kişiler, genellikle diğer üyelere yardım etmişlerdir.	1	2	3	4	5
15	Gelir ve eğitim farklılıkları kulüpteki birlikteliği azaltmaz.	1	2	3	4	5
16	Kulüp talimatlarına katılmayan üyeler kendi fikirlerini söyleyebilirler.	1	2	3	4	5
17	Kulübümüzde arkadaş edinmek kolaydır.	1	2	3	4	5
18	Kulüp üyeleri diğer üyelere ödünç para verdiğinde, geri ödeyeceğine güvenir.	1	2	3	4	5
19	Kulüp üyeleri konuları tartışır ve birlikte karar verirler.	1	2	3	4	5
20	Kulüp, insanları bir araya getirerek birleştirir.	1	2	3	4	5

SPOR İŞLETMELERİNDE MÜŞTERİ SADAKATİ ÖLÇEĞİ (SİMSÖ)

Aşağıda sizin serbest zamanlarınızda hizmetlerinden faydalandığınız spor merkezine bağlılığınızı ölçtüğü düşünülen bazı ifadelere yer verilmiştir. Her bir ifadeye sunulan durumun sizin için uygunluğunu belirtmek için uygun alanı işaretleyiniz.

	Lütfen her ifadeyi bir kez işaretleyiniz ve cevaplanmamış hiçbir ifade bırakmayınız.					
	Serbest Zaman; <i>“insanların çalışma ve zorunlu gereksinimlerini karşıladıktan sonra kalan süredir”.</i>					
	Sadakat; <i>“insanların bir hizmet ya da ürünü satın alırken tekrar tekrar aynı işletmeyi seçmeleri veya başka bir işletmeden hizmet ya da ürün almayı düşünmemeleridir”.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Bu spor merkezindeki üyeliğimi büyük ihtimalle yenilerim.	1	2	3	4	5
2	Bu spor merkezini bir arkadaşıma büyük ihtimalle öneririm.	1	2	3	4	5
3	Bir daha yapmak durumunda kalsam, bu spor merkeze üyelik konusunda yine aynı seçimi yapardım.	1	2	3	4	5
4	Bu spor merkeze üye olma tercihim isteyerek değişmeyecektir.	1	2	3	4	5
5	Bu spor merkeziyle ilgili düşüncelerim kolay kolay değişmeyecektir.	1	2	3	4	5
6	Yakın arkadaşlarım başka bir spor merkezini önerse bile, benim bu spor merkezini tercihim değişmeyecektir.	1	2	3	4	5
7	Bu spor merkeze üye olma kararımдан memnunum.	1	2	3	4	5
8	Bu spor merkeze üye olarak doğru bir şey yaptığımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
9	Bu spor merkeze üye olmam akıllıca bir seçimdi.	1	2	3	4	5
10	Diğer spor merkezleriyle kıyasladığımda, bu spor merkezinin tüm potansiyeli benim isteklerimi karşılamaktadır.	1	2	3	4	5
11	Bu spor merkeze üyeliğim, genel olarak ödediğimden daha fazlasını bana sunuyor.	1	2	3	4	5

12	Genel olarak, bu spor merkezine üyeliğim onun için harcadığım tüm enerjiye değiyor.	1	2	3	4	5
13	Bu spor merkezinin imajı, yaşam tarzımı çok yakın bir şekilde yansıttığı için bu spor merkezine üyeyim.	1	2	3	4	5
14	Benim nasıl biri olduğumu yansıttığı için bu spor merkezine üyeyim.	1	2	3	4	5
15	Kendimi önemli hissettirdiği için bu spor merkezine üyeyim.	1	2	3	4	5
16	Aslında bu spor merkezi hakkında çok şey bilmiyorum	1	2	3	4	5
17	Bu spor merkezinin bilinçli bir müşterisi olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
18	Bu spor merkezi hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5
19	Bu spor merkezinde katıldığım sportif etkinlik benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
20	Bu spor merkezinde katıldığım sportif etkinlik benim için büyük bir zevk kaynağıdır.	1	2	3	4	5
21	Bir kişinin yaptığı sportif etkinliğe bakarak o kişi hakkında fikir sahibi olabiliriz.	1	2	3	4	5
22	Katıldığınız sportif etkinlik, kim olduğunuz hakkında bir şeyler söyler.	1	2	3	4	5
23	Katıldığım sportif etkinlik, benim nasıl biri olduğumu biraz yansıtır.	1	2	3	4	5

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Sağlık ve Zindelik Kulüplerinde Serbest Zaman Doyumu, Sosyal Sermaye Düzeyi ve Müşteri Sadakati İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	:
Gönderim Numarası	:
Sayfa Sayısı	:
Sözcük Sayısı	:
Karakter Sayısı	:
Benzerlik Oranı	:
Savunma Tarihi	:

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Umut Nalbant

Tarih:

İmza: